

30
ROKOV

NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SPRÁVA O VÝSLEDKOV KONTROLNEJ ČINNOSTI

NAJVYŠŠIEHO
KONTROLNÉHO ÚRADU SR

ZA ROK 2023

Obsah

Úvodné slovo predsedu	4
1. Postavenie a pôsobnosť NKÚ SR	6
2. Systém plánovania kontrolnej činnosti NKÚ SR	8
2.1. Strategické a ročné plánovanie	8
2.2. Plán kontrolných akcií 2022 a jeho výsledky v číslach	11
2.3. Výsledky kontrol v zmenách legislatívy a predpisov	12
2.4. Tridsať rokov na ceste od úradu k národnej autorite	13
2.4.1. Otvárame úrad odbornej verejnosti	12
2.4.2. Delíme sa o poznatky doma aj vo svete	15
3. Kontrola napĺňania cieľov fiškálnej politiky	18
4. Kontrola napĺňania cieľov verejných politík	26
4.1. Napĺňanie strategických cieľov štátom	27
4.1.1. Štátne organizácie šafáрили a nedodržiavali zákony	27
4.1.2. Štát je počas krízy zraniteľný, zanedbáva bezpečnosť a ochranu	32
4.1.3. Na udržiavanie strategickkej infraštruktúry nie sú peniaze	37
4.1.4. V školstve chýbajú stratégie a koncepčné riadenie	46
4.2. Napĺňanie strategických cieľov samosprávou	52
5. Tvoríme inšpiratívny úrad	60
5.1. Kariérny rast a vzdelávanie zamestnancov je prioritou	60
5.2. Sledovanosť NKÚ na sociálnych sieťach narástla o 20%	61
5.3. Náklady na energie sme znížili o pätinu	63
5.4. Podporujeme komunity	65
6. Príloha	66

ÚVODNÉ SLOVO PREDSEDU NAJvyššieho KONTROLNÉHO ÚRADU SR

Vážení čitatelia,

zmyslom tejto správy je nielen zhodnotiť kontrolnú činnosť nášho úradu v roku 2023, ale predovšetkým poskytnúť spätný pohľad na využívanie verejných zdrojov pri naplňaní cieľov verejných politík a na problémy s tým spojené.

Aj uplynulý rok patril k rokom, poznačeným zložitou medzinárodnou a vnútornou situáciou, ktorá ovplyvňuje ekonomiku i životy občanov krajiny. Navyše bol rokom troch vlád. Dôsledkom toho boli časté zmeny na pozíciách zodpovedných pracovníkov, ktorí ovplyvnili výkon a dĺžku niektorých kontrol, zasahujúcich aj do tohto roku.

V stanoviskách k štátnemu rozpočtu, záverečnému účtu, v analytických komentároch a správach z kontrolných akcií poukazujeme na fakt, že naša krajina sa v posledných rokoch prepadá takmer vo všetkých rebríčkoch, hodnotiacich rôzne indikátory stavu ekonomiky a životnej úrovne. Nejde pritom o záležitosť iba uplynulých dvoch-troch rokov, je to už dlhodobjší trend, ktorý je nutné systémovými krokmi zvrátiť.

Zo všeobecne známych údajov je zrejmé, že výkonnosť našej ekonomiky je nízka, málo investujeme a inovujeme. Miera rastu HDP v minulom roku dosiahla úroveň 1,3 % a v tomto roku bude iba mierne rásť. V makroekonomike bol a stále je hlavným problémom prehľbujúci sa štrukturálny deficit rozpočtu verejnej správy. Výdavky verejnej správy za rok 2023 dosiahli historickú úroveň takmer 60 mld. eur. Táto suma obsahuje historické nárasty výdavkov pre rôzne skupiny občanov: platy učiteľov v roku 2023

rástli o 23,2%, štátnych zamestnancov o 17,7 %, dôchodky boli valorizované o 11,1 %, rodinný balík mal hodnotu 1,1 mld, balík kompenzácií cien elektrickej energie zaťažil rozpočet sumou 3,5 mld. eur. Rozpočtované príjmy však na takto projektované výdavky nestačia. Nutnosť požičiavať si stále väčšie a väčšie sumy vedie k rýchlo rastúcemu tempu zadlžovania sa krajiny. Dlh verejnej správy dosiahol minulý rok takmer 58 % a tento rok má ešte mierne vzrásť. Uplatňovanie hospodárskeho modelu s nízkou inovatívnou a investičnou činnosťou výrazne komplikuje udržanie dosiahnutého sociálneho štandardu bez ďalšieho zadlžovania a tým výrazného zhoršovania udržateľnosti verejných financií. Imperatívom doby sa preto stáva pojem konsolidácie, jej tempa a nástrojov.

Výsledky kontrol NKÚ ukazujú, že hlavné možnosti šetrenia verejných zdrojov sú v reformách. Tými musia prejsť všetky oblasti, náročné na objemy verejných zdrojov, vrátane administratívy štátu a samosprávy. Dôležité je hľadať a nájsť zhodu na potrebe zmien a ich podobe medzi všetkými zainteresovanými rezortmi aj medzi štátnou správou a samosprávou. Slovensko nežije v uzatvorenom priestore, úspešnejšie okolité krajiny s podobnou históriou vývoja poskytujú často veľa príkladov dobrej praxe ako je možné problémy riešiť a je ich treba vhodne využiť.

Mnohé problémy udržateľnosti verejných financií môže riešiť takmer okamžite. Aj kontroly vykonané v uplynulom roku ukazujú, že vo verejnej správe sú dlhodobopodceňované požiadavky na vyššiu kvalitu strategického i operatívneho plánovania, programového rozpočtovania, zrozumiteľnej legislatívy, či potrebných databáz a ich zdieľania. Komplex týchto nedostatkov má veľký podiel na tom, že Slovensko v mnohých prípadoch nedokáže ponúkané veľké finančné zdroje z EÚ využiť efektívne, ale najmä účelne a účinne. Odstránenie týchto nedostatkov môže rýchlo viesť k tomu, že budeme ciele dosahovať rýchlejšie, lacnejšie a ich úžitky budú slúžiť čo najväčšiemu počtu ľudí.

Okrem vyššie spomenutých oblastí, ktoré boli významné najmä pre potreby vypracovania stanoviska k štátnemu rozpočtu a záverečnému účtu, považujem za dôležité zvýrazniť význam témy, ktorej sme v minulom roku venovali značnú pozornosť. Je ňou ochrana a bezpečnosť, ktorú v nestabilných časoch prehodnocujú takmer všetky krajiny. Ochrana a bezpečnosť má mnoho podob, týka sa mnohých aspektov života spoločnosti, zdravia ľudí alebo ich majetku. Aj preto zasahuje do cieľov mnohých verejných politík štátu i samosprávy.

Udalosti posledných rokov v našej krajine jasne ukázali, že nie je dostatočne pripravená zvládať krízové stavy najmä väčšieho rozsahu ako je pandémia, zemetrasenie, energetická kríza, či iné situácie ohrozujúce život a majetok. Naše kontroly potvrdili, že je to výsledok nedostatočnej koncepcnej, riadiacej a kontrolnej činnosti štátu. V mnohých prípadoch lepšej a rýchlejšej reakcii bráni rezortizmus, nedostatok odborne pripravených ľudí a aj finančné zdroje. Často chýba legislatíva, ktorá by reagovala na nové hrozby v oblasti bezpečnosti a ochrany. Podcenená je civilná ochrana, osвета, vzdelávanie, ktoré sú dôležité pre zvládnutie krízových stavov a bezpečnosť.

Za mimoriadne vážne riziko treba považovať časté ignorovanie zákonných noriem, predpisov či záverov rôznych druhov kontrol, dozoru a dohľadu. Spravidla aj majetok slúžiaci k ochrane a bezpečnosti obyvateľstva je zanedbaný, chýba pravidelná obnova a údržba. Príkladom môže byť nevyhovujúci až nefunkčný stav špeciálnej techniky na schengenskej hranici, ktorá má zabrániť prechodu tovarov, ktoré môžu ohroziť zdravie či bezpečnosť krajiny. Tiež stav protipovodňovej ochrany na vodných tokoch je alarmujúci. Zanedbaná údržba za takmer 350 mil. eur môže vážne ohrozovať protipovodňovú bezpečnosť mnohých území Slovenska, život občanov a ich majetok.

Problematike rôznych stránok vodného hospodárstva, zásobovania pitnou vodou a odkanalizovania sa úrad venuje dlhodoboz dôvodov ich mimoriadneho spoločenského významu. Už niekoľko rokov poukazujeme na nedostatočný záujem vlády i parlamentu o problematiku

vodárenského sektora a subjektov v ňom pôsobiach. Kontrola dodržiavania zákonných podmienok prevádzkovania verejných vodovodov a kanalizácií a kvality pitnej vody je zo strany orgánov štátu nedostatočná a chýbajú v nej odborníci pre dané oblasti. Predložené správy o výsledkoch kontroly sú brané iba na vedomie, bez potrebnej reakcie, ktorá by zabezpečovala prístup k pitnej vode pre všetkých občanov krajiny, a to bez ohľadu na ekonomické záujmy vodárenských spoločností, ktoré majú postupovať predovšetkým vo verejnom záujme.

Okrem dlhodoboz známych rizík v bezpečnosti a ochrane prináša rozvoj vedy a techniky množstvo nových rizík spojených s využívaním nových technológií, na ktoré je potrebné adekvátne reagovať. V posledných rokoch vidno zásadný posun v technologickom vývoji bezpilotných lietadiel, z ktorých sú najznámejšie drony. Tieto sa využívajú vo vojenskej, bezpečnostnej i civilnej sfére. Na jednej strane sú závažným rizikom a na druhej strane aj príležitostí. Kontrola zameraná na to, ako reagujú naše štátne orgány na tieto skutočnosti, ukázala na ich značne dlhý reakčný čas. Mnohé oblasti spojené s ich povolením a prevádzkovaním nie sú pod kontrolou, chýba implementácia európskeho práva do našej legislatívy. Ako dokumentujú poznatky zo zahraničia, tzv. dronová ekonomika je rýchlo sa rozvíjajúca a vysoko inovatívna oblasť hospodárskej činnosti, ktorú je potrebné podporovať aj na Slovensku. Kontrola ukázala nielen na malú pripravenosť Slovenska na jej budovanie, ale aj na absentujúcu podporu tejto novej ekonomickej príležitosti.

V nasledujúcej správe prinášame nielen zhrnutie činnosti za rok 2023, ale spätne sumarizujeme aj tridsaťročnú činnosť nášho úradu. Počas tohto obdobia sa stal renovanou národnou autoritou pre oblasť externej kontroly a rešpektovaným aktívnym členom medzinárodnej kontrolárskej komunity. Záverečné správy z našich kontrol v uplynulom desaťročí konštatujú čoraz vážnejšie systémové zlyhania pri nakladaní s verejnými zdrojmi určenými na naplňovanie cieľov verejných politík. Reakcie kompetentných orgánov na naše zistenia sú však zriedkavé a v mnohých prípadoch nenachádzame žiadnu pozitívnu odozvu. V niekoľkých predchádzajúcich rokoch čoraz intenzívnejšie zaznamenávame už aj beztretné rozmáhajúce sa porušovanie zákonov štátnymi orgánmi a inštitúciami. Úlohou nezávislej kontrolnej autority je upozorniť na to parlament a vládu, ktoré majú kompetenciu urobiť nápravu. Touto správou by sme na to chceli upozorniť verejnosť. Aj v tomto prípade ide o dlhodobjší trend, ktorý je nutné systémovými krokmi zvrátiť.

Lubomír Andrassy

POSTAVENIE A PÔSOBNOSŤ NKÚ SR

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (ďalej len „NKÚ“ alebo „Úrad“) je štátny orgán kontroly hospodárenia. Jeho činnosť je vymedzená právomocami, danými Ústavou SR a zákonom Národnej rady 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky. Legislatíva vymedzuje kompetencie Úradu v oblasti kontroly nakladania s verejnými zdrojmi a zároveň určuje rozsiahlu skupinu subjektov, podliehajúcich kontrolnej právomoci NKÚ. Úrad kontroluje hospodárenie s verejnými zdrojmi, vrátane zdrojov z EÚ a so zdrojmi z ďalších medzinárodných zmlúv, s ktorými hospodária štátne a verejnoprávne subjekty. Kontrola sa týka aj právnických osôb s majetkovou účasťou štátu, verejnoprávných inštitúcií a samosprávy, či právnických osôb, ktoré zriadili obce a vyššie územné celky. Významnou úlohou NKÚ je kontrola spôsobu vyrubovania a vymáhania daní, ciel, odvodov a pokút, ktoré sú príjmami štátneho rozpočtu a rozpočtov územnej samosprávy.

Postavenie NKÚ v sústave kontrolných inštitúcií je výnimočné najmä tým, že výsledky jeho kontrolnej činnosti majú slúžiť občanom, NR SR, vláde SR i územnej samospráve k zlepšovaniu správy vecí verejných. Na tomto základe každoročne vypracúva stanoviská k štátnemu rozpočtu, štátnemu záverečnému účtu a správu o výsledku každej zrealizovanej kontroly, ktoré sú určené parlamentu i verejnosti. Celoročne sumarizuje činnosť v správe o svojej činnosti.

NKÚ má ambíciu naplňovať svoje poslanie čo najlepšie, a preto nastavil v spolupráci s medzinárodnými kontrolórskymi štandardmi výkon svojej činnosti tak, aby poskytoval objektívne, pravdivé, preukázateľné a úplné informácie o hospodárení s verejnými zdrojmi. Pri procese plánovania, analyzovania aj výkonu kontroly je nezávislý a jeho práva a povinnosti sú viazané iba na zákon.

Kontrolované subjekty môžu realizáciou odporúčaní úradu zlepšovať hospodárenie s finančnými, materiálnymi či ľudskými zdrojmi a zefektívňovať procesy, ktoré toto hospodárenie upravujú. Výstupy z kontrolnej či analytickej činnosti NKÚ poukazujú na závažné systémové problémy. Orgány zákonodarnej a výkonnej moci tak cez ne získavajú spätnú väzbu o tom, či sú verejné politiky úspešné a prospešné pre občana alebo či sú programy a projekty, financované z národných a medzinárodných zdrojov, efektívne. Národná autorita pre externú kontrolu zároveň v oficiálnych výstupoch navrhuje riešenia ako neopakovať chyby a nedostatky, ako veci robiť lepšie, a tiež často sprostredkúva aj príklady dobrej praxe z domova alebo zahraničia. Zohráva tak významnú a nezastupiteľnú úlohu pri zefektívňovaní riadenia štátu a pri posilňovaní dôvery občanov v štát a jeho inštitúcie.

NKÚ sa od svojho vzniku etabloval v rámci partnerskej spolupráce ako riadny člen medzinárodnej organizácie INTOSAI. Tá zastrešuje najvyššie kontrolné inštitúcie členských krajín, ktoré kontrolujú výkonnú moc pri nakladaní s verejnými zdrojmi. Je to organizácia s osobitným poradným štatútom pri Hospodárskej a sociálnej rade (ECOSOC) Organizácie Spojených národov.

Členstvom v tejto organizácii tak NKÚ garantuje rešpektovanie medzinárodných štandardov pre výkon kontrol verejného sektora. Súčasne je otvorenou národnou kontrolnou inštitúciou pre partnerské posudzovanie a nezávislé hodnotenie jej činnosti a výstupov. NKÚ je tak nielen inštitúciou, ktorá kontroluje, ale ktorá je aj kontrolovaná nezávislými medzinárodnými audítormi podľa metodík INTOSAI.

Rok 2023 bol pre NKÚ, ako pre mnoho iných štátnych inštitúcií, jubilejným tridsiatym rokom od jeho založenia. Úrad si ho pripomenul symbolicky tromi desiatkami podujatí, v rámci ktorých sumarizoval svoju doterajšiu činnosť, jej výsledky aj mnohé úspechy. Za tridsať rokov sa z NKÚ stala akceptovaná národná autorita pre externú kontrolu doma i v zahraničí, ktorá adekvátne a operatívne reaguje na nové výzvy v oblasti kontroly verejných zdrojov. Systémovým nástrojom, ktorý to umožňuje, je stratégia s jasne definovanými cieľmi, ktoré rozvíjajú organizáciu žiaducim smerom.

Dynamika a zložitosť meniaceho sa sveta vyžaduje od národnej kontrolnej inštitúcie zamerať svoju pozornosť nielen na dlhodobé problémy udržateľnosti verejných financií, ale aj na globálne problémy, akými sú napríklad chudoba či klimatická kríza. Preto hlavným cieľom

stratégie Úradu bolo zamerať pozornosť najmä na významné problémy a riziká spoločensko-ekonomického vývoja, s ktorými slovenská spoločnosť zápasí dlhodobo. NKÚ sa začal viac venovať systémovým problémom verejných zdrojov. Zamerail sa najmä na kontrolu plnenia cieľov verejných politík a efektívnosti a účinnosti vynaložených zdrojov. Vyžaduje to oveľa intenzívnejšiu diskusiu s odbornou verejnosťou o cieľoch verejných politík, spôsoboch ich dosahovania, o hodnoteniach výsledkov a dopadov, ako aj pružnejšiu reakciu na aktuálne dianie, ale najmä neustále zvyšovanie odbornosti a profesionality zamestnancov Úradu.

Začiatkom tohto desaťročia sa udiali viaceré udalosti s významnými dôsledkami na fiškálnu, ale aj na ďalšie verejné politiky. Pandémia COVID-19, vojnový konflikt na Ukrajine, energetická kríza, vysoká miera inflácie, to všetko ovplyvňuje stabilitu a udržateľnosť verejných rozpočtov. Ako reakciu na tieto udalosti vlády jednotlivých krajín prijímajú rôzne kompenzačné opatrenia, ktoré sa často pod tlakom okolností prijímajú bez dostatočnej analýzy a prípravy. Niektoré aj podstatným spôsobom menia fiškálne ciele v jednotlivých krajinách. Toto všetko kladie nové výzvy i nové nároky na kontrolnú činnosť nezávislých kontrolných inštitúcií.

Otázka hospodárnosti a účelnosti vynakladania verejných zdrojov, ktorá je jadrom činnosti NKÚ, naberala v kontexte aktuálneho nepriaznivého vývoja verejných financií zásadný význam pre udržateľný rozvoj Slovenskej republiky. Popri dlhodobých problémoch hospodárenia vznikajú nové riziká, na ktoré je potrebné adekvátne reagovať celým procesom prípravy a realizácie kontroly, najmä posilniť kritériá jej aktuálnosti a včasnosti.

NKÚ sa preto v uplynulom roku riadil aktualizovanou Stratégiou rozvoja organizácie na roky 2023 – 2025. Jej hlavným poslaním je, aby sa všetky vnútorné procesy stali garanciou profesionálnej a spoločensky prospešnej činnosti NKÚ a aby prispievali k včasnému zacieleniu kontroly na významné oblasti a ciele vynakladania verejných zdrojov. Popri týchto aktuálnych problémoch sa Úrad naďalej orientuje aj na najvýznamnejšie riziká dlhodobej udržateľnosti a výkonnosti zdrojov vynaložených na ciele verejných politík, ktoré majú rozhodujúci vplyv na život občanov i celej spoločnosti. Cieľom je dosahovať vysokú kvalitu všetkých činností a výstupov vyplývajúcich z mandátu a poslania NKÚ, posilňovať svojou činnosťou dôveru občanov v demokratické zriadenie, štátnu správu aj samosprávu.

ROZVOJ A PLÁNOVANIE

2.

2.1.

Stratégia rozvoja a dynamické plánovanie

Nová Stratégiu rozvoja NKÚ SR na roky 2023 – 2025 bola prijatá koncom roka 2022. Definuje víziu, aby NKÚ bol v roku 2025 vnímaný ako nezávislá národná autorita, ktorej výstupy sú považované za spoločensky prospešné a podporujú lepšiu správu vecí verejných. Hlavným

cieľom úradu je, aby aj vďaka NKÚ boli verejný majetok a financie spravované udržateľne, efektívne a v súlade s legislatívou i cieľmi verejných politík. Základné hodnoty, ku ktorým sa úrad vo svojej stratégii prihlásil, sú nezávislosť, objektívnosť, efektívnosť a inovatívnosť. Obsahovo definuje štyri piliere rozvoja úradu – ľudia, procesy, komunikácia a financie. Každý pilier má konkrétne strategické ciele.

Pilier

Strategický cieľ

Ľudia

Rozvíjať NKÚ ako tím odborných, angažovaných, motivovaných a profesionálnych zamestnancov, v dôsledku čoho je úrad uznávanou autoritou verejnej správy

Procesy

Dosiahnuť, aby sa vnútorné procesy stali garanciou profesionálnej a spoločensky prospešnej činnosti NKÚ a aby prispievali k včasnému zacieleniu jeho činnosti na významné oblasti

Komunikácia

Zvýšiť mieru všeobecného poznania o poslaní NKÚ a mieru dôveryhodnosti jeho výstupov posilnením komunikácie a kooperácie so všetkými zainteresovanými stranami

Financie

Prostredníctvom systému finančných štandardov hlavných činností úradu dosiahnuť vyššiu pridanú hodnotu rozpočtových prostriedkov NKÚ

Rok 2023 bol prvým rokom, v ktorom NKÚ novú stratégiu svojho rozvoja začal naplno uplatňovať a implementovať. To sa prejavilo aj v zmene organizačnej štruktúry úradu, ktorá má podporiť vyššiu prierezovosť činnosti kontrolórov. Ďalšou významnou zmenou zameranou na zamestnancov bol koncom roka 2023 prijatý nový systém kariérneho rastu, založený na definovaných kariérnych stupňoch a na to nadväzujúcej politike odmeňovania. Tento systém má pomôcť zvýšiť motiváciu a odbornosť zamestnancov, pričom pilotne by sa mal uplatniť v roku 2024. NKÚ sa v roku 2023 venoval aj rozvoju interných odborných kapacít, v záujme čoho boli zabezpečené špecifické vzdelávacie aktivity napríklad na zlepšenie manažérskych zručností vedúcich štátnych zamestnancov alebo komunikačných zručností kontrolórov či vyššej odbornosti v rôznych oblastiach

pre všetkých zamestnancov. Pozície vedúcich štátnych zamestnancov sú obsadzované cez výberové konania a kandidáti musia podstúpiť nestranné hodnotenie ich manažérskych kompetencií a zručností.

Proces dynamického plávajúceho plánovania kontrolnej činnosti bol v roku 2023 výraznejšie ovplyvnený priebežným strategickým mapovaním vybraných verejných politík a následnou aktualizáciou tzv. katalógu rizík. Cieľom zmien v plánovaní je včasne reagovať na spoločenský a hospodársky vývoj, ako aj na rozhodnutia manažmentu verejnej správy na jej jednotlivých úrovniach. Novým prvkom v tomto procese boli okrúhle stoly, v rámci ktorých o najvýznamnejších rizikách napĺňania cieľov verejných politík diskutovali spolu s expertmi NKÚ aj odborníkmi z externého prostredia

a memorandoví partneri Úradu. V roku 2023 uskutočnil NKÚ sedem tematických okrúhlych stolov. Aj vďaka výstupom z nich sa podarilo lepšie cieľiť zameranie kontrol na konkrétne problémy spojené s vynakladaním verejných zdrojov na dosahovanie cieľov verejných politík. Cieľom Úradu nie je len konštatovať zistený stav, ale na základe preukázateľných kontrolných zistení navrhovať aj zmeny a odporúčania, ktoré by viedli k náprave daného stavu a tým prispeli k lepšiemu riadeniu verejných financií.

Výsledkom rokovaní okrúhlych stolov boli návrhy na témy kontrolných akcií, ktorých výsledky priniesli objektívne informácie o tom, ako sú napĺňané ciele jednotlivých politík a plnené medzinárodné záväzky, ku ktorým sa SR zaviazala. Napríklad riziko spojené s hospodárením spoločnosti Slovensko IT, a. s., sa potvrdilo a na základe závažných zistení z kontroly NKÚ odporučil MIRRI SR, aby predložilo vláde zámer ďalšieho pôsobenia spoločnosti, resp. ukončenia jej činnosti. V súvislosti s rizikom nehospodárneho a neefektívneho nakladania s prostriedkami v OP Rybné hospodárstvo 2014 – 2020 Úrad konštatoval fatálne zlyhania, vrátane prvkov netransparentnosti, zlyhania vnútorných a externých kontrolných mechanizmov, preto navrhol kontrolovanému subjektu prijať konkrétne opatrenia nielen na operatívne a flexibilné reagovanie na vývoj kontrolovaného programu a potreby žiadateľov, ale aj na efektívne zabezpečenie nového Programu Rybné hospodárstvo.

Na základe výsledkov rokovaní okrúhlych stolov boli realizované kontroly zamerané na proces stanovenia regulovaných cien energií a prijatia vybraných opatrení štátnej pomoci v čase energetickej krízy na Slovensku. Kontrolované sú aj postupy pri procese darovania majetku a materiálu na Ukrajinu.

Zmeny v plánovacom procese majú napomôcť výberu tých najvýznamnejších tém na kontrolu, ako aj zvýšiť flexibilitu úradu pri reakcii na nové problémy a riziká v spoločnosti. V súlade s tým úrad upustil od každoročného vypracúvania priorit kontrolnej činnosti na daný rok. V roku 2023 bol vypracovaný flexibilnejší dokument, určujúci strategické zameranie kontrolnej činnosti na roky 2024 - 2026. Nový formát dokumentu sa nedrží striktne jednotlivých oblastí verejných politík, ale priority definuje širšie a viac prierezovo, čím v súlade s novou stratégiou ponecháva kontrolnej činnosti vyššiu flexibilitu.

V priebehu roka úrad reagoval na témy, ktoré rezonovali v spoločnosti, ale aj na aktuálne riziká spojené s verejnými financiami, preto do plánu zaradil ďalších 22 kontrolných akcií. Vzhľadom na závažnosť tém a rozsah kontrolovanej oblasti bude sedem kontrolných akcií ukončených až v roku 2024.

V roku 2023 v spoločnosti rezonovali najmä výsledky kontroly hospodárenia s verejnými prostriedkami vynaloženými na EXPO Dubaj 2020, ktorú úrad realizoval na základe uznesenia NR SR, ako aj vlastnej rizikovej analýzy. Vzhľadom na závažnosť zistení NKÚ upozornil, že v súvislosti s prípravou podobných podujatí, najmä výstavy EXPO Osaka v roku 2025, bude nevyhnutné prijať konkrétne opatrenia, ktoré zabezpečia, aby sa neopakovali nedostatky zistené touto kontrolou.

Závery kontroly plnenia opatrení pri ochrane pred povodňami boli predložené na rokovanie vlády s cieľom poukázať na hlavné riziká, týkajúce sa zastavenia mnohých rozhodujúcich činností v Slovenskom vodohospodárskom podniku, š. p. a ohrozenia prevádzkovej schopnosti vodných stavieb v Slovenskej republike. Na rokovanie vlády NKÚ predložil aj závery kontroly zameranej na skladovanie ropy a ropných výrobkov štátnou Spoločnosťou pre skladovanie, a. s. a na plnenie prijatých opatrení na odstránenie zistených nedostatkov z predchádzajúcej kontroly. Ako iniciatívny materiál na rokovanie vlády predložil aj Súhrnnú správu z kontrol v oblasti zdravotníctva, vykonaných v roku 2022 a 2023.

V roku 2023 úrad preveroval aj ďalšie riziká, ktoré boli v rôznej intenzite kontrolou potvrdené. Napríklad pri kontrolách zameraných na správu elektronických úradných dokumentov obcami a mestami, na systém krízového riadenia štátu v čase riešenia krízových stavov v rámci celej SR, na systém zabezpečenia prepravy pacientov medzi zdravotníckymi zariadeniami, či na realizáciu projektov zameraných na riešenie problematiky a elimináciu dopadov pandémie ochorenia COVID-19 a zhodnotenie udržateľnosti týchto projektov.

Kontroly NKÚ nemajú za cieľ iba poukazovať na nedostatky a problémy pri využívaní verejných zdrojov, ale môžu aj inšpirovať iných ako zlepšiť svoju činnosť. Príkladmi dobrej praxe môžu byť kontrolné akcie 032/2023 Budovanie implementačnej štruktúry pre implementáciu mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti alebo 048/2023 ŽoP Centrálny ekonomický systém. V oboch prípadoch išlo o dobrú prax vykazovania a účtovania výdavkov, ako aj súlad ich výšky s predpismi. Ako dobrý príklad môže slúžiť aj kontrolná akcia 027/2023 Vyrubovanie a výber dane z príjmov z prevodu vlastníctva nehnuteľností. Vďaka účinnej komunikačnej aktivite získala finančná správa od občanov 28 mil. eur bez náročných vymáhacích techník a postupov.

Kontrolný úrad v roku 2023 naďalej rozvíjal komunikáciu so všetkými zainteresovanými stranami a využíval široké spektrum moderných komunikačných nástrojov na informovanie verejnosti o výsledkoch kontroly a analytickej činnosti. Využíval rôzne nástroje od

tlačových správ, postov na sociálnych sieťach, cez videá a podcasty až po vystúpenia predsedu úradu v mienkotvorných médiách. Jedným z merateľných úspechov v tejto oblasti za rok 2023 bolo oproti roku 2021 zvýšenie poznateľnosti úradu o štyri percentá na 84,9 % a zvýšenie dôveryhodnosti z 54% na aktuálnych 60,4%. Ďalším merateľným úspechom bol napríklad nárast sledovateľov na sociálnych sieťach o 20,5 % za rok 2023.

Úspešným projektom prispievajúcim k žiaducej interakcii úradu s verejnosťou je aj bezplatná webová aplikácia MuMap zameraná na prezentáciu výsledkov a zistení z kontrol v mestách a obciach, ktorá sa v roku 2023 okrem aktualizácie dát rozšírila aj o anglickú verziu. NKÚ dostal v roku 2023 v Talline za túto aplikáciu čestné uznanie medzinárodnej Iniciatívy pre otvorené vládnutie – za prínos v boji proti korupcii a využitie digitálnych nástrojov pre budovanie otvoreného vládnutia.

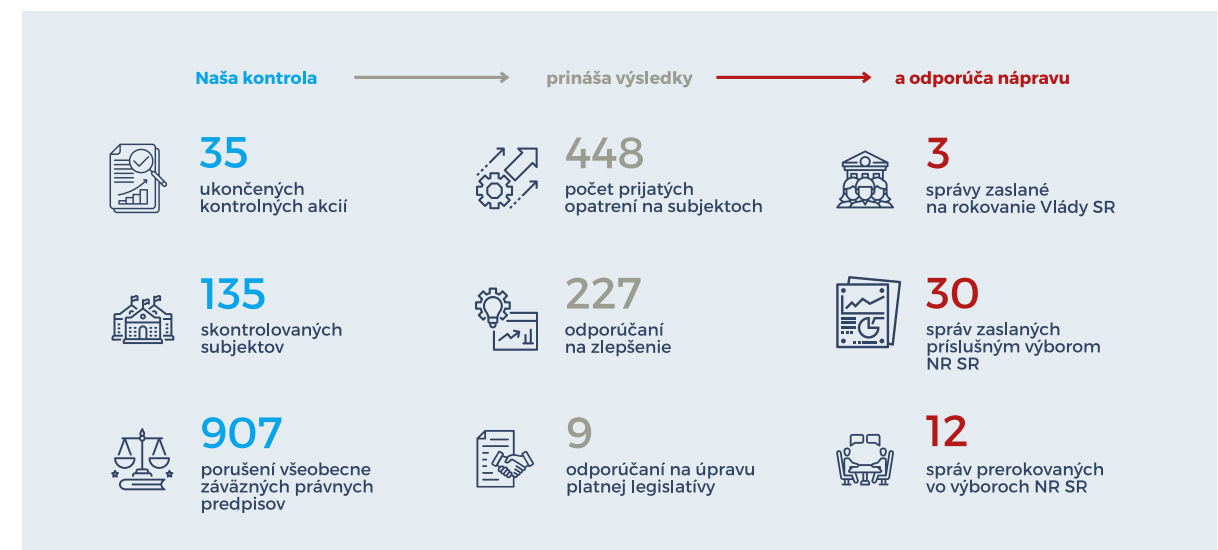
2.2. Plán kontrolných akcií a jeho výsledky v číslach

Plán kontrolných akcií na rok 2023 schválil predseda NKÚ 19. decembra 2022. Plán obsahoval na začiatku roka 16 kontrolných akcií. Tvorba plánu kontrolnej činnosti na príslušný rok je ale celoročný proces. Úrad

v ňom reaguje na aktuálne riziká verejných zdrojov a prijaté podnety od verejnosti či rôznych inštitúcií. Rok 2023 bol pilotným rokom pre dynamické plávajúce plánovanie, ktorého hlavnou úlohou je reagovať na aktuálne problémy spoločnosti v čo najkratšom čase. V priebehu roka 2023 bolo do plánu zaradených ďalších 23 nových kontrolných akcií a jedna kontrolná akcia, Smart grids – energetický projekt ACON, bola zrušená. Plán ku koncu roka 2023 obsahoval 38 kontrolných akcií.

Do pôvodného plánu kontrolnej činnosti na rok 2023 bolo zaradených 77 subjektov, po uskutočnených zmenách sa počet subjektov zvýšil na 172. Témy kontrolných akcií vychádzali zo strategických oblastí, ktoré má NKÚ stanovené na obdobie troch rokov.

Najviac, až pätnásť kontrolných akcií, bolo realizovaných v oblasti Efektívna a transparentná verejná správa, v ktorej sme sa zamerali na kontrolu prínosu a hospodárenia spoločnosti IT Slovensko, a.s., na hospodárenie štátnych účelových zariadení, obstaranie a vyraďovanie špeciálnej techniky v podmienkach finančnej správy či kontrolu účinnosti zavedenia objektívnej zodpovednosti a efektívnosti jej zavedenia. V rámci strategickíe oblasti Vzdelávanie, výskum a inovácie sme šiestimi kontrolnými akciami preverili zmluvné vzťahy pre pripájanie internetu do škôl a ako boli využité výskumné inštitúcie pri riešení hrozieb pandémie.

Úrad sa v šiestich kontrolných akciách zameral na oblasť udržateľných verejných financií a fiškálnej politiky, napríklad preveroval organizáciu výstavy EXPO v Dubaji alebo opatrenia štátu pri riešení energetickej krízy. Z oblasti Zdravie vykonal tri kontrolné akcie, preveril napríklad prípravu a realizáciu investičných projektov národnej nemocnice Rázsochy a Univerzitnej nemocnice v Martine alebo zabezpečenie dopravnej zdravotnej služby.

Ďalšími strategickými oblasťami, na ktoré sa NKÚ zameral, boli Právny štát a bezpečnosť so štyrmi kontrolnými akciami, medzi nimi napríklad kontrola zabezpečenia krízového riadenia štátu počas krízových stavov. V rámci strategickíe oblasti Environmentálna udržateľnosť sme preverovali bezpečnosť potravín v SR a zelenú infraštruktúru v mestách a obciach. Sociálne podniky sme kontrolovali v rámci strategickíe

oblasti Zamestnanosť a sociálne politiky a jednu kontrolnú akciu sme vykonali aj v rámci strategickej oblasti Dopravná infraštruktúra.

NKÚ sleduje dopad vykonávaných kontrol a plnenie opatrení, ktoré subjekt prijíma na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov. Preto do plánu zahrnul aj kontrolné akcie zamerané na plnenie prijatých opatrení, tzv. follow up kontroly. Pri týchto kontrolách sme preverili využitie záverov predchádzajúcej kontroly pre optimalizáciu činnosti Slovenského pozemkového fondu, pri skladovaní núdzových zásob ropy a pri ochrane pred povodňami.

NKÚ v roku 2023 vykonal jednu kontrolnú akciu na základe uznesenia Národnej rady SR, zameranú na hospodárenie s verejnými prostriedkami vynaloženými na EXPO Dubaj. Úrad reaguje aj na podnety od občanov, ktoré využíva ako doplnkový materiál v rámci plánovaných kontrol a pri príprave plánu v ďalšom období.

V súlade so štandardmi najvyšších kontrolných inštitúcií ISSAI vykonáva NKÚ viacero typov kontroly - kontroly súladu, kontroly výkonnosti a finančné kontroly. V roku 2023 prevažovali kontroly súladu, ktorých bolo 29. Šesť kontrolných akcií bolo vykonaných ako kontroly s prevažujúcim typom kontroly výkonnosti, jedna kontrolná akcia bola vykonávaná ako finančná kontrola. V rámci všetkých typov kontrol sa Úrad snaží odpovedať na otázku, či boli verejné zdroje použité v súlade s princípmi hospodárnosti, efektívnosti a účinnosti.

Súčasťou plánu kontrolnej činnosti boli v roku 2023 dve stanoviská, Stanovisko k návrhu štátneho záverečného účtu SR za rok 2022 a Stanovisko k návrhu štátneho rozpočtu SR na rok 2024. V roku 2023 NKÚ pracoval na dvanástich predbežných štúdiách, ktoré boli východiskom pre kontroly výkonnosti, alebo môžu byť využité pre ďalšie prierezové kontroly.

Ku koncu roka bolo z plánu kontrolnej činnosti na rok 2023 ukončených 33 kontrolných akcií v 119 kontrolovaných subjektoch. Vzhľadom na rozsah a zložitosť tém boli v roku 2023 ukončené aj dve kontrolné akcie, ktorých výkon sa začal v priebehu roka 2022. Tieto kontroly boli realizované v 16 kontrolovaných subjektoch.

V správe o výsledkoch kontrolnej činnosti sú zhrnuté výsledky 35 kontrolných akcií realizovaných v 135 subjektoch z rôznych oblastí štátnej správy a samosprávy, analytických výstupov, ako aj dvoch stanovísk NKÚ k návrhom štátneho záverečného účtu SR za rok 2022 a štátneho rozpočtu SR na rok 2024.

2.3.

Výsledky kontrol v zmenách legislatívy a predpisov

NKÚ napĺňa svoj mandát nielen tým, že informuje kontrolované subjekty a verejnosť o výsledkoch kontrolnej činnosti, ale zároveň navrhuje aj možné legislatívne riešenia opakujúcich sa či systémových problémov. Impact, teda reálny dopad svojej kontrolnej činnosti, NKÚ sleduje na troch úrovniach:

- Kontrolované subjekty, prijímanie opatrení na odstránenie zistených nedostatkov a ich realizácia v praxi kontrolovaných subjektov

V roku 2023 NKÚ zistil **907 porušení všeobecne záväzných právnych predpisov**, interných postupov. V tejto súvislosti navrhol kontrolovaným subjektom **227 odporúčaní** na zlepšenie ich činnosti. Na odstránenie kontrolami zistených nedostatkov a dosiahnutie lepších výsledkov prijali kontrolované subjekty spolu **448 opatrení**. O prijatých opatreniach, ako aj o ich plnení subjekty predkladajú NKÚ písomnú správu. Úrad monitoruje dostatočnosť prijatých opatrení, ako aj ich plnenie. O výsledkoch kontroly informuje aj tie orgány, ktoré konajú v mene štátu v súvislosti s kontrolovaným subjektom. V prípade porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorých riešenie spadá do kompetencie konkrétnych orgánov štátnej správy, odstupuje Úrad svoje zistenia týmto orgánom na ďalšie konanie.

- Realizácia výsledkov kontrol v NR SR, ukladanie úloh pre kontrolované subjekty zo strany príslušných výborov, ako aj prijímanie legislatívnych odporúčaní NKÚ

V tejto súvislosti si NKÚ aj v roku 2023 plnil zákonnú povinnosť predkladať správy o výsledku kontrol na rokovanie príslušného výboru NR SR. Významné zistenia, týkajúce sa plnenia cieľov verejných politík, hospodárenia subjektov verejnej správy, ako aj nedostatkov existujúcej legislatívy, NKÚ v priebehu roka 2023 zaslal desiatim výborom.

Príslušným výborom zaslal 30 správ ukončených v roku 2023, v nich navrhol výborom 40 odporúčaní na zlepšenie aktuálneho stavu v kontrolovanej oblasti. Z toho 31 odporúčaní bolo zameraných na prijatie systémových opatrení na lepšie využívanie verejných financií kontrolovanými subjektmi a deväť odporúčaní na úpravu platnej legislatívy.

Najviac, osem správ, bolo zaslaných na prerokovanie Výboru NR SR pre hospodárske záležitosti, šesť správ smerovalo do Výboru NR SR pre financie a rozpočet, tomuto výboru boli zaslané aj dve stanoviská

k Návrhu štátneho záverečného účtu SR za rok 2022 a k Návrhu štátneho rozpočtu SR na rok 2024. Po štyri správy boli zaslané Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie a Výboru NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj, po dve správy zaslal Výboru NR SR pre zdravotníctvo a Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport. Po jednej správe úrad poslal Výboru NR SR pre sociálne veci, Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť, Výboru NR SR pre kultúru a médiá a Ústavnoprávnemu výboru NR SR.

Výbory prerokovali celkom 12 správ o výsledku kontroly a dve stanoviská NKÚ a to k návrhu štátneho záverečného účtu za rok 2022 a k návrhu štátneho rozpočtu Slovenskej republiky na rok 2024, ktoré boli prerokované aj v pléne parlamentu. To prerokovalo aj správu Hospodárenie s verejnými prostriedkami vynaloženými na EXPO Dubaj. Hlavné závery z kontroly v NDS v roku 2022 predseda NKÚ tlmočil na mimoriadnej schôdzi Výboru NR SR pre hospodárske záležitosti. Na rokovanie výboru boli prizvaní aj zástupcovia autodopravcov a Nadácie Zastavme korupciu. Výbor zaviazal MD SR a NDS, aby ho na mesačnej báze informoval o príprave novej formy výberu mýta.

Výsledky kontrol Skladovanie núdzových zásob ropy, Ochrana pred povodňami – kontrola plnenia opatrení, ako aj Súhrnná správa z kontrol v oblasti zdravotníctva vykonaných v roku 2022, boli zaslané aj na rokovanie Vlády SR.

Na základe odporúčaní NKÚ na zmenu platnej legislatívy boli prijaté nasledovné právne úpravy:

- **Na základe výsledkov kontroly v samosprávach obcí, bola prijatá novela zákona o majetku obcí a o obecnom zriadení.** V dôsledku nejednoznačnej legislatívy dochádzalo k ľahkovážnemu a nevýhodnému zbavovaniu sa majetku obcami, na čo upozorňoval NKÚ na základe výsledkov svojej kontroly v samosprávach. **Schválená novela zákona sa vo svojej druhej časti týka prevodu vlastníctva majetku obce, najmä ide o novelizáciu ustanovení paragrafov 9, 9a a 9b.** Nové ustanovenia stanovujú kritéria pri prevodoch, ako aj nájmoch majetku obce a majú prispieť k jeho efektívnemu nakladaniu. Stanovujú verejne kontrolovateľný proces prevodu a nájmu majetku obce obchodnou verejnou súťažou od jej vyhlásenia až po samotný prevod a nájom majetku. Zásadnou zmenou, ktorú novela prináša, je stanovenie kritéria, ktorým je najvýhodnejšia ponuka obchodnej verejnej súťaže, a to pri prevode majetku obce, ako aj pri jeho prenechaní do nájmu, resp. najvyššia cena pri priamom predaji záujemcoví.

- Na základe výsledkov kontroly „Ochrana a využitie vybraného nerastného bohatstva“, bolo prijaté

Nariadenie vlády č. 365 o platbách za vyťažené nerasty, ktoré odstránilo nejednoznačnosti výkladu dvoch noriem platných v SR a to nariadenia vlády SR č. 50/2022 Z. z. a novely zákona o ochrane a využití nerastov (banský zákon). Základným kritériom pri rozdelení vyhradených nerastov, z ktorých možno priemyselne vyrábať kovy, bude to, či sa z nich dajú priemyselne vyrobiť zlato a striebro. Súčasne sa tak navýšia zdroje v Environmentálnom fonde na uskutočňovanie štátnej podpory. Týmto krokom sa posilní transparentnosť v sektore ťažobných spoločností a v celom sektore podnikania. Nariadenie nadobudlo účinnosť od 1. januára 2024.

- Odborná diskusia a prezentácia úradu.

Predstavitelia NKÚ ako národnej autority pre externú kontrolu sú často prizývaní do rôznych expertných, pracovných či poradných skupín, ktoré sa podieľajú na riešení prierezových spoločenských problémov. V roku 2023 bol napríklad predseda NKÚ vymenovaný za predsedu odbornej **komisie na výber člena Európskeho dvora audítorov (EDA)**. Komisia na výber kandidáta bola vytvorená rozhodnutím vlády. Členmi komisie boli okrem zástupcu NKÚ, aj zástupcovia Úradu vlády SR, Ministerstva financií SR, Kancelárie prezidenta SR, Úradu vládneho auditu SR, Slovenskej komory audítorov, Transparency International Slovensko a Ekonomickej univerzity v Bratislave. Komisii sa podarilo úspešne vybrať kandidátku na slovenskú zástupkyňu v EDA Katarínu Kaszasovú, nomináciu následne schválil aj Európsky parlament.

Na základe kontroly na ÚRSO boli **zástupcovia NKÚ prizvaní na schôdzu Komisie pre energetiku a obchodné hospodárstvo pri Výbore Národnej rady Slovenskej republiky pre hospodárske záležitosti**. Predmetom rokovania boli ceny elektriny, plynu a tepla a riešenie problémov medzi dodávateľmi a odberateľmi, možnosti kontroly nákupných cien energií, možnosti nastavenia regulácie cien energií, stanovovanie výšky zálohových platieb pre odberateľov, kompenzácie cien energií.

2.4.

Tridsať rokov na ceste od úradu k národnej autorite

2.4.1.

Otvárame úrad odbornej verejnosti

Tridsiaty rok existencie NKÚ bol príležitosťou spätne sumarizovať odbornú činnosť úradu a zhodnotiť jeho postavenie v spoločnosti. V roku 2023, pri príležitosti 30. výročia založenia, Úrad symbolicky zorganizoval tri desiatky

odborných podujatí na národnej aj medzinárodnej úrovni. Podujatia slúžili hlavne na otvorenú výmenu informácií, zdieľanie príkladov dobrej praxe a hlbšie predstavenie úradu a výsledkov jeho činnosti verejnosti.

Podujatiam dominovala Národná konferencia Kontrola ako súčasť lepšej správy vecí verejných, nad ktorou prevzala záštitu prezidentka SR Zuzana Čaputová. Na konferencii diskutovali pozvaní predstavitelia štátnych, vzdelávacích aj mimovládnych organizácií v dvoch panloch: NKÚ SR a jeho prínos pre občanov a spoločnosť a Kontrola – cesta k zodpovednosti, transparentnosti a bezúhonnosti subjektov verejného sektora.

Rezonujúcou témou diskusie bola úloha kontroly v demokratickej spoločnosti, ktorá sa snaží o vrátenie dôvery občanov v štát. Rečníci poukazovali na to, že nesytemové fungovanie inštitúcií bez vnútornej kontroly a reflexie vedie k škodlivým rozhodnutiam, ktoré sa obvykle spájajú s nielen neefektívnym a neúčinným nakladaním s verejnými prostriedkami, ale aj so stratou dôvery v štát ako nositeľa a nástroja verejného záujmu. Diskutovalo sa o flexibilitu kontroly pri neočakávaných udalostiach, reakciách štátu na takéto udalosti, ale aj o potrebe komplexného zúčtovania verejných politík.

Na konferenciu nadväzoval workshop Strategické smerovanie kontroly v 21. storočí. Bol zameraný na strategické plánovanie úradu, ročné plánovanie,

otvorenosť a partnerstvo. Cieľom bolo priblížiť odbornej verejnosti základné procesy súvisiace so strategickým a ročným plánovaním a priblížiť ako je úrad otvorený efektívnej komunikácii so zainteresovanými stranami. V rámci workshopu bol odprezentovaný vplyv kontrol NKÚ na spoločnosť.

Na workshop bezprostredne nadväzovalo regionálne podujatie na akademickej pôde. NKÚ spolu s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici zorganizoval diskusiu na tému: NKÚ SR ako partner otvorených inštitúcií. Na pôde univerzity predstavitelia kontrolárskej komunity diskutovali s jej zástupcami a študentmi, následne Úrad podpísal s univerzitou memorandum o spolupráci.

V júni zorganizoval Úrad environmentálny seminár s názvom Ochrana klímy - životné prostredie a kontroly v oblasti životného prostredia aj za účasti kontrolórov NKI Maldivy. Z externého prostredia sa na seminári zúčastnili zástupcovia Slovenskej inšpekcie životného prostredia. Jeho cieľom bolo prezentovať a prediskutovať výsledky kontrol súvisiacich s problematikou životného prostredia a významné problémy spojené s výkonom štátneho dozoru v životnom prostredí na Slovensku. V rámci seminára boli taktiež prezentované hlavné environmentálne problémy Maldív a výsledky vybraných kontrol NKI v oblasti manažmentu pitnej vody v špecifických prírodných podmienkach koralových ostrovov.

V spolupráci s mimovládnu neziskovou organizáciou Partnerstvá pre prosperitu (PPP) zorganizoval úrad v novembri e-Konferenciu s názvom Najvyšší kontrolný úrad SR – kontrola vo svete IT s účasťou zástupcov štátu (MIRRI) a súkromného sektora (IT Asociácia Slovenska, občianske združenie Slovensko.digital). Diskutovalo sa o úrovni digitalizácie a informatizácie na Slovensku. Predstavené boli zistenia z vybraných kontrol NKÚ: kontrola využívania systému e-Health, kontrola modulu úradnej komunikácie, kontrola v CVTI a kontrola opatrení na zníženie administratívnej záťaže občanov pri výkone úradnej agendy samosprávy. Cieľom konferencie bolo vyzdvihnúť význam kontroly v oblasti informatizácie na Slovensku a diskutovať o tom, kam by zintenzívnenie a správne zameranie kontrolnej činnosti túto oblasť posunulo.

NKÚ vo svojej analytickej činnosti využíva aj spätnú väzbu od odbornej verejnosti. V roku 2023 preto pri tvorbe strategického zamerania kontrolnej činnosti na roky 2024 – 2026 zrealizoval dotazníkový prieskum. Takýto prieskum u externého odborného prostredia využíva NKÚ ako jedno z kritérií pri analýze významnosti verejných politík. Oslovil 86 inštitúcií alebo expertov, medzi ktorými boli okrem memorandových partnerov Úradu, analytických jednotiek štátnych inštitúcií aj občianske združenia, akademická obec, rôzne iné združenia ako napríklad ZMOS, Združenie hlavných kontrolórov miest a obcí Slovenska. Návratnosť dotazníka bola 50 %.

V rámci prípravy ročného plánu kontrolných akcií, ktorý má včasne reagovať na aktuálne témy a novovzniknuté riziká, úrad v roku 2023 začal aj s organizovaním okrúhlych stolov s expertmi. V priebehu roka, ktorý bol pilotným rokom pri zavádzaní tzv. plávajúceho plánovania, úrad zorganizoval sedem okrúhlych stolov na témy: Výdavky na Ukrajinu, EŠIF, Energetika, Efektívna verejná správa, Udržateľné verejné financie, Informačné technológie a Doprava.

Okrúhle stoly mali veľký ohlas aj medzi expertmi NKÚ, aj medzi odborníkmi z externého prostredia. Cieľom stretnutí bolo predstaviť partnerom zo štátnej správy, súkromného sektora a mimovládnych organizácií kľúčové riziká vo vybraných oblastiach. NKÚ ich definoval na základe analýzy a spracovania dostupných údajov tak, aby mohli slúžiť ako východiská pre prípadné kontroly problémov a inštitúcií vo špecifikovanej oblasti. Stretnutia boli organizované v zmysle dobrej praxe a odporúčaní INTOSAI s cieľom predstaviť odbornej verejnosti strategické plánovanie NKÚ s návrhmi prípadných kontrol na základe definovaných rizík. Ďalším cieľom bolo prediskutovať dôvody výberu daných rizík a získať k daným rizikám podnety, ako aj návrhy na rozšírenie a doplnenie preberaných tém.

Na stretnutiach sa zúčastňovali experti z externého prostredia. V oblasti dopravy to bol zástupca stavebnej fakulty STU v Bratislave, Bratislavského samosprávneho kraja, v oblasti digitalizácie zástupca občianskeho združenia PPP, IT Asociácie Slovenska, v oblasti životného prostredia zástupcovia ZMOS, Klimatickej koalície, ale aj MŽP SR.

NKÚ bol aj v roku 2023, ako renomovaná a uznávaná národná kontrolná inštitúcia využívajúca medzinárodné štandardy INTOSAI, oslovený inými orgánmi štátnej správy v otázkach metodiky a štandardov pri tvorbe vlastných interných postupov. NKÚ v týchto prípadoch zdieľa hlavne dobrú prax v metodike.

V uplynulom roku plnil Úrad aj úlohu orgánu auditu pre Švajčiarsky finančný mechanizmus ŠFM 2. Program je pokračovaním prvej pomoci, ktorá sa implementovala v rokoch 2007 – 2017 a v rámci ktorej od roku 2011 funkciu Orgánu auditu plnil NKÚ, poskytoval tiež metodickú podporu. Základným míľnikom pre začiatok implementácie ŠFM2 bolo uzatvorenie Rámcovej dohody medzi vládou SR a Švajčiarskou federálnou radou o implementácii druhého švajčiarskeho príspevku, ktorá bola podpísaná 19. 9. 2023.

2.4.2. Delíme sa o poznatky doma aj vo svete

Počas tridsiatich rokov existencie si NKÚ svojou odbornou a profesionálnou činnosťou postupne budoval pozíciu národnej autority pre oblasť externej kontroly. Predovšetkým počas uplynulého desaťročia v rámci presadzovaných princípov politiky otvoreného úradu sa verejnosť mohla pravidelne oboznamovať s kompletnými výsledkami kontrolnej činnosti.

Rok 2023 bol aj rokom cieleného budovania a upevňovania profesionálnych vzťahov s odbornou verejnosťou a inštitúciami. NKÚ sa snaží dosahovať žiadaný dopad výsledkov svojej činnosti predovšetkým intenzívnou komunikáciou s Národnou radou SR, ktorá má zákonodarnú právomoc, ako aj zdieľaním príkladov dobrej praxe formou lektorovania, workshopov a vystúpení pre vybrané skupiny odbornej verejnosti.

Množstvo takýchto praktických aktivít v roku 2023 zorganizovali Sekcia analýz a inovácií ako aj Sekcia kontroly. Koncom roka pripravili kontrolóri NKÚ workshop na tému Kontrola hospodárenia s majetkom územnej samosprávy, na ktorom sa zúčastnili hlavní kontrolóri krajských miest, hlavní kontrolóri vyšších územných celkov a profesijné združenia hlavných kontrolórov. Získali prehľad o najčastejších zistených porušeníach

noriam pri hospodárení s majetkom samosprávy, ale aj o praxi prokuratúry pri riešení problémov trestnoprávnej zodpovednosti územnej samosprávy. Prokuratúra Slovenskej republiky na workshope odprezentovala problematiku územnej samosprávy z pohľadu trestného práva.

Zástupcovia NKÚ sa zúčastnili aj na odbornej konferencii Asociácie prednostov úradov miestnej samosprávy SR vo Vysokých Tatrách. Experti zo sekcie kontroly tu prezentovali výsledky kontrolných akcií, ako aj pramene práva, o ktoré sa úrad opiera pri výkone svojej kontrolnej činnosti či aktivity v medzinárodných kontrolórskych organizáciách.

Pri príprave kontrolných akcií so špecifickým odborným zameraním kontrolóri často využívajú konzultácie s expertmi z externého prostredia. Na základe memoranda o spolupráci sa v priebehu roka uskutočnilo takéto stretnutie zamestnancov NKÚ so zástupcami Katedry leteckej dopravy Fakulty prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov Žilinskej univerzity v Žiline. Zamestnancom NKÚ poskytli odbornú konzultáciu ku kontrole činnosti Letových prevádzkových služieb Slovenskej republiky. Počas roka odborníci NKÚ participovali aj na vytváraní rôznych štandardizovaných postupov, metodických príručiek, vystupovali s prezentáciami na zasadnutiach regionálnych združení samospráv či hlavných kontrolórov samospráv.

Odborníci NKÚ pôsobiaci na expozitúrach sú vo svojich regiónoch uznávanými autoritami, ktoré nad rámec kontrolnej činnosti v rámci partnerských memoránd s univerzitami pôsobia napríklad ako externí prednášajúci či školitelia. Košickí kontrolóri v roku 2023 pripravili prednášku o postavení, pôsobnosti a výkone kontrolnej činnosti NKÚ pre študentov Ekonomickej fakulty Technickej univerzity v Košiciach. Garantovali tiež odbornú stáž dvoch študentov Právnickej fakulty UPJŠ Košice. Podobne aktívni sú aj experti v nitrianskej expozitúre NKÚ, ktorí v roku 2023 organizovali prednášky pre študentov ekonómie na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite (SPU), zároveň boli členmi štátnicovej komisie pri obhajobe troch dizertačných prác doktorandov na Fakulte ekonomiky a manažmentu SPU v Nitre.

V rámci memoránd o spolupráci zorganizoval NKÚ v roku 2023 niekoľko pracovných stretnutí s prokuratúrou, políciou či s Úradom pre verejné obstarávanie. Zamerané boli predovšetkým na analýzu problémov v samosprávach, ktoré sa v rôznych rovinách týkajú ich činnosti, ako aj činnosti NKÚ. S memorandovými

partnermi NKÚ konzultoval činnosť hlavných kontrolórov samospráv, ich kompetencie a možnosti kontrolnej činnosti NKÚ. So zástupcami ÚVO kontrolóri konzultovali podmienky verejného obstarávania pri nájomných bytoch, ktoré súvisí s plánovaným výkonom kontroly. Na pracovných rokovaníach s políciou si NKÚ vymieňal poznatky o kompetenciách subjektov na úrovni samospráv a nimi riadených organizácií a zákonných možnostiach úradu kontrolovať tieto subjekty.

Podľa zákona o finančnej kontrole a audite zabezpečuje Úrad výkon predsedníctva Výboru pre vnútorný audit a vládny audit. Predsedníčkou výboru je od mája 2022 zástupkyňa NKÚ. Pod jej vedením výbor v roku 2023 vypracoval vyhodnotenie ročných správ o vykonaných vnútorných auditoch za rok 2022, spolupracoval pri zabezpečovaní vzdelávania vnútorných audítorov a vládnych audítorov a overoval splnenie podmienok odborného vzdelávania, posudzoval deväť návrhov na odvolanie vnútorného audítora a osem návrhov na odvolanie vládneho audítora.

NKÚ je od svojho založenia v roku 1993 aktívnym členom Medzinárodnej organizácie najvyšších kontrolných inštitúcií (INTOSAI), ktorá združuje zástupcov národných kontrolných inštitúcií 195 štátov, ako aj Európskej organizácie najvyšších kontrolných inštitúcií (EUROSAI). Najvyšší kontrolný úrad SR vnímajú naši zahraniční partneri nielen ako úrad, ktorý prijíma informácie, ale aj aktívne ponúka spoluprácu vo forme školení a odborných vzdelávacích aktivít. Experti NKÚ aktívne pôsobia v pracovných skupinách medzinárodných kontrolórskych inštitúcií.

Slovenský NKÚ má napríklad zastúpenie v pracovnej skupine EUROSAI pre kontrolu reakcie na pandémiu Covid-19, v rámci ktorej v roku 2023 aktívne zdieľal kontrolné zistenia z tejto oblasti. Aktívne pôsobíme aj v pracovnej skupine EUROSAI pre kontrolu miestnej samosprávy TFMA, ktorá podporuje medzinárodnú spoluprácu a výmenu skúseností v oblasti kontroly samosprávy. Najvýznamnejším míľnikom pracovnej skupiny v roku 2023 bolo vypracovanie a zverejnenie prvej spoločnej správy z medzinárodnej kooperatívnej Kontroly vlastných príjmov obcí na poskytovanie kvalitných služieb občanom počas pandémie, do ktorej sa okrem NKÚ SR zapojili ešte kontrolné inštitúcie Severného Macedónska, Albánska, Čiernej Hory, Poľska, Rumunska a Turecka. NKI identifikovali štyri hlavné problémy, ktoré sú relevantné pre opatrenia miestnej samosprávy počas pandémie: systém riadenia krízy, financovanie obcí, poskytovanie služieb a po-
krízová obnova.

Slovenský špecialista na environmentálnu politiku spolu s kolegami z 18 zahraničných kontrolných inštitúcií pod vedením špecialistov z kontrolného úradu Brazílie spolupracoval na vytvorení metodiky kontrolórskeho nástroja Climate Scanner. Metodika bola v rámci svojho vývoja počas roka otestovaná trinástimi NKI. Tento spôsob výkonu kontroly je inovatívnou metodikou typu „desk review“ a vidíme jej potenciál využitia vo viacerých oblastiach.

Technologický pokrok neustále napreduje, a preto je dôležité prehľbovať znalosti z dátovej oblasti a ďalej ich implementovať v analytickej, ale aj kontrolárskej činnosti. Využitie rozsiahlych dát prispieva ku kvalite výstupov. Odborníci z analytickej jednotky NKÚ už dlhodobo na medzinárodnej úrovni prezentujú svoje skúsenosti z tejto oblasti. Úrad má niekoľko rokov svojich zástupcov v Pracovnej skupine pre Big Data pod záštitou INTOSAI. V roku 2023 sa naši experti zapojili do diskusií na tému nedostatok transparentnosti, etické dôsledky, bezpečnostné riziká, právne a regulačné výzvy, dezinformácie a možná manipulácia.

Od júna 2023 má NKÚ svojho zástupcu v Rade audítorov pre medzinárodnú agentúru Eurocontrol, čo je celoeurópska civilno-vojenská organizácia zameraná na podporu európskeho letectva. V roku 2023 sa na

Jamajke uskutočnilo výročné stretnutie Pracovného výboru pre rozvoj a budovanie kapacít (CBC – Capacity Building Committee), kde NKÚ SR už od roku 2012 predsedá Podvýboru INTOSAI pre peer review. Naši zástupcovia prezentovali na tomto fóre svoje plány na najbližšie obdobie - podporiť vytvorenie regionálnych skupín školiteľov pre metodiku peer review. Návrh bol prijatý s veľkým záujmom.

NKÚ patrí medzi svetových kontrolórskych lídrov v komplexnej digitalizácii kľúčových procesov a s požiadavkami o pomoc pri zavádzaní nových digitálnych systémov ho opakovane kontaktujú zahraniční partneri. Začiatkom roka preto pre zástupcov NKI Poľska zorganizoval školenie pre prácu v Kontrolórskom informačnom systéme (KIS). Naši kontrolóri vzdelávali poľských kolegov v digitálnych zručnostiach nových zavádzaných systémov.

Medzinárodnú záštitu nad vzdelávaním kontrolórov a rozvojom kapacít najvyšších kontrolných inštitúcií najmä v rozvojových krajinách dlhodobo poskytuje IDI - Rozvojová iniciatíva INTOSAI. Experti NKÚ ako mentori IDI dvakrát pomáhali pri rozširovaní odborných znalostí kolegov z NKI Bosna a Hercegovina školením „Kontrola implementácie SDG“. Spomínané vzdelávacie aktivity prebiehali pod záštitou UNDP - Rozvojový program Spojených národov.

KONTROLA NAPLŇANIA CIEĽOV FIŠKÁLNEJ POLITIKY 3.

Fiškálna politika, jej ciele a výsledky sú dôležitou súčasťou kontrolnej činnosti NKÚ. Vyplýva to nielen zo zákonnej povinnosti vypracúvať stanoviská k štátnemu záverečnému účtu a k štátnemu rozpočtu, ale aj z podstaty kontrolnej činnosti úradu.

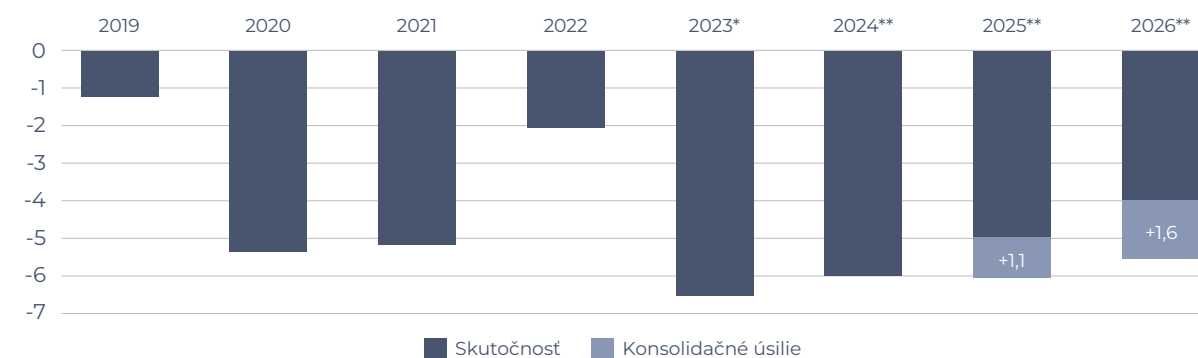
Pri plnení cieľov fiškálnej politiky je naša pozornosť zameraná predovšetkým na to, akým spôsobom Slovensko plní svoje záväzky a ciele v oblasti udržateľnosti verejných financií, najmä zadĺženosti, salda, výdavkových stropov a limitov alebo výdavkov na jednotlivé verejné politiky.

V súlade so svojím poslaním sa NKÚ zaujíma najmä o proces strednodobých rozpočtových rámcov, ktoré slúžia na strednodobé plánovanie výdavkov na ciele verejných politík, ktoré nie je možné dosiahnuť v priebehu roka. V tejto oblasti Úrad zameriava pozornosť na bežné a kapitálové výdavky, ich vzájomné vzťahy a súvislosti s cieľmi a záväzkami, ktoré boli v oblasti verejných politík prijaté. Osobitnú pozornosť venuje problematike limitu verejných výdavkov, ktoré považuje za významný nástroj udržateľnosti verejných financií. Údaje z medzinárodnej kontroly, ktorú úrad v minulosti uskutočnil, ich

význam potvrdzujú a v krajinách s uplatňovaním limitov dosiahli významné konsolidačné úspechy. V tejto oblasti NKÚ venuje pozornosť aj zdrojom zo štrukturálnych fondov EÚ a trendom ich čerpania.

V dosahovaní prijatých dlhodobých a strednodobých cieľov udržateľných verejných financií má Slovensko v posledných rokoch vážne makroekonomické problémy, čo výrazne limituje fiškálny priestor pre strategické investície a pre jednotlivé verejné politiky. Hrubý dlh verejnej správy sa zo 48 % HDP (rok 2019) zvýšil na 57,8 % v roku 2023 a v roku 2024 má vzrásť na 58,3%. Deficit štátneho rozpočtu 2024 sa predpokladá vo výške 5,97% HDP a v ďalších rokoch je predpoklad jeho mierneho poklesu. Slovensko sa tak nachádza v najprísnejšom sankčnom pásme dlhovej brzdy. Za uvedené obdobie hodnota hrubého dlhu vzrástla zo 45 mld. eur na viac ako 69 mld. eur.

Vývoj schodku VS v rokoch 2019 až 2026 (v % HDP)

Zdroj: Návrh RVS na roky 2024 až 2026; *očakávaná skutočnosť; **prognóza

K ich súčasnému kritickému stavu prispela nielen znižujúca sa výkonnosť ekonomiky, ale aj viaceré opatrenia v rozpočtoch verejnej správy, ktoré bolo potrebné prijať v súvislosti s pandemiou, vojnou na Ukrajine, energetickej krízou či infláciou. Výdavky na pomoc a podporu značne zatažili verejné zdroje. Kontroly NKÚ ukázali, že tzv. prvá pomoc podnikateľskému sektoru za dva roky dosiahla hodnotu 2,46 mld. eur, podpora ubytovania odídencom z Ukrajiny len v roku 2022 mala hodnotu 70 mil. eur, kompenzácie cien energií majú dosiahnuť hodnotu 3,5 mld. eur a podľa kontroly NKÚ bolo do konca roka 2023 vyplatených 2,7 mld. eur. Je zrejmé, že na mnohé udalosti bolo potrebné reagovať okamžite, bez analýz a dát potrebných pre rozhodovanie. Nutnosť rôznych druhov kompenzácií pre občanov i firmy bola a je nespochybniteľná. Avšak podľa výsledkov kontroly úradu sa v mnohých prípadoch neudiali dostatočne rýchlo alebo vôbec. Výsledky uvedených kontrol ukázali, že kým pre viaceré skupiny bola kompenzácia nedostatočná, niektoré podniky dosiahli v uplynulom období rekordné zisky. V niektorých prípadoch bola uprednostnená včasnosť pomoci pred jej účinnosťou a efektívnosťou a vyskytli sa aj iné problémy. Potreba včasných, adresných a účinných kompenzácií ukázala na nevyhovujúci stav existujúcich databáz, potrebných pre obdobné účely pomoci a podpory, neúplnosť či vzájomnú prepojenosť.

Dlhodobé neriešené problémy našej ekonomiky, najmä nízka miera investícií, inovácií a modernizácie vo všetkých oblastiach vyžadujú zásadné zmeny v takto nastavenom hospodárskom modeli. Riešiť treba aj dôsledky negatívneho demografického vývoja, ktorý spolu s masívnym odchodom mladých ľudí do zahraničia predstavujú vážny sociálno-ekonomický problém

Slovenska. Domáce problémy ešte umocňujú zmeny v svetovej ekonomike a tiež viaceré vážne vojnové konflikty. Bez potrebnej konsolidácie a viacerých reforiem sa sociálno-ekonomické problémy našej krajiny budú prehĺbovať. Potrebná je reforma štátnej správy, ktorá je robustná, drahá a neefektívna. Svedčia o tom mnohé výsledky kontrol NKÚ, ktorý dlhodobo upozorňuje na nutnosť dokončiť reformu samosprávy a jej činnosť i zdroje koncentrovať do profesionálnejšieho a výkonnejšieho modelu.

Medzi efektívne ozdravné opatrenia NKÚ navrhuje takmer vo všetkých správach z kontroly výrazné posilnenie vnútorných kontrolných mechanizmov v rezortoch vlády a im podriadených inštitúciách. Za dôležitú Úrad považuje tiež koncentráciu personálnych a odborných kapacít tam, kde sa majú dosahovať kľúčové ciele verejných politík a nemalý prínos vidí v zjednotení procesov riadenia a kontroly využívania fondov EÚ. Zároveň považuje za potrebné zdefinovať kompetenčne jednoznačného nositeľa efektívneho verejného obstarávania (napr. ÚVO) vrátane jeho legislatívnej iniciatívy a elektronizácie procesov. Dôsledná aplikácia modelu programového rozpočtovania a stanovovanie reálnych cieľov a merateľných ukazovateľov ich hodnotenia môže výrazne zvýšiť kvalitu a prínos jednotlivých programov.

NKÚ sa tak zhoduje s väčšinou makroekonómov a analytikov, že Slovensku v súčasnej situácii chýba dlhodobá hospodársko-sociálna stratégia, ktorá by brala do úvahy konsolidáciu verejných financií spolu s rastovým hospodárskym modelom na dlhšie obdobie ako je volebný cyklus. Konsolidačný plán by sa mal opierať o tieto ciele:

- Postupné dôsledné ozdravenie verejných financií opatreniami na výdavkovej aj príjmovej strane štátneho rozpočtu.

- Pokrytie strategických investičných potrieb, do veľkej miery v podobe odstraňovania výrazného modernizačného dlhu v oblastiach nevyhnutných pre udržateľný rast a modernizáciu krajiny - zelená a digitálna transformácia, prechod na nový rastový model s vyššou mierou inovačnej kapacity, kľúčové služby vo verejnom záujme, zdravotníctvo, školstvo, verejná doprava.

- Udržanie nevyhnutnej miery sociálnej vyváženosti a tým zabezpečenie politickej stability a demokratického vývoja v krajine.

Ročné rozpočty subjektov verejnej správy slúžia ako zdroj financovania pomernej časti dlhodobých cieľov a úloh, ktoré majú orgány a organizácie verejnej správy splniť v danom roku, ako aj na plnenie aktuálnych problémov a neočakávaných udalostí. Pre mimoriadnu úlohu programového rozpočtovania v strednodobom a dlhodobom plánovaní je táto téma pravidelnou súčasťou kontrolnej činnosti úradu. Aj kontroly minulého roka ukázali, že rozpočtový proces nemá požadovanú kvalitu vo všetkých jeho fázach. Dôkazom nedostatkov v plánovaní sú zistenia kontroly úradu, týkajúce sa rozdielov medzi plánovaným a skutočným rozpočtom (napr. rozpočtové schodky nemocníc), nerovnomerným plnením čerpania rozpočtu (kapitálové výdavky, nerovnomerné čerpanie zdrojov EÚ), nedostatočného či časovo nesprávneho vykazovania výdavkov, čo následne skresľuje výsledky (napr. započítanie minuloročných výdavkov energetickej pomoci navyšujúce deficit tohto roku), množstva rozpočtových opatrení a vysokých rezerv.

Medzi významné úlohy NKÚ patrí vypracovanie stanoviska k návrhu štátneho rozpočtu. V uplynulom roku boli parlamentu predložené dva rozpočty. Jednou alternatívou bol vládny návrh vyrovnaného rozpočtu v zmysle plnenia prijatého uznesenia parlamentu. Pre jeho možné negatívne sociálno-ekonomické dôsledky a blížiac sa parlamentné voľby nebol tento návrh parlamentom prerokovaný. Po zostavení novej vlády, ktorá v novembri 2023 získala dôveru v NR SR, začala opäťovne platiť dvojročná výnimka z dlhovej brzdy a nová vláda mohla následne zostaviť návrh nového rozpočtu.

Z predloženého **047/2023 Stanoviska NKÚ SR k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2024**, ktoré bolo predmetom rokovania výboru i pléna NR SR, považujeme za dôležité opätovne zdôrazniť najmä nasledovné hodnotenia návrhu rozpočtu úradom:

- Deficit rozpočtu vo výške 6,3% HDP a rast dlhu verejnej správy – z 58,3% HDP na 58,5% budú naďalej prehlbovať problémy udržateľnosti verejných financií

- Ani rast HDP o 2,7% a pozitívny vývoj ďalších makroekonomických ukazovateľov nie sú dostatočné na potrebnú stabilizáciu verejných financií a vyžaduje si konsolidačné úsilie na znížovanie deficitu i dlhu

- Navrhovaná konsolidácia na úrovni 0,5% HDP nie je postačujúca, pretože nestabilizuje úroveň dlhu a zvyšuje zraniteľnosť ekonomiky v prípade neočakávaných šokov z externého prostredia. Zároveň existuje istá miera neistoty spojená s doteraz neznámych definitívnych zmenách nových fiškálnych pravidiel na úrovni EÚ a spôsobu ich národnej implementácie. Ďalšia optimalizácia výdavkov bude nevyhnutná

- Opatrenia na príjmovej stránke, najmä tie, ktoré sa týkajú zmien v dôchodkovom a zdravotnom poistení, môžu priniesť rýchle príjmové efekty. Na druhej strane môžu spôsobiť viaceré problémy v podnikateľskom prostredí či v dosahovaní cieľov individuálnych dôchodkových stratégií sporiteľov

- Okrem zvyšovania vybraných daní je nutné zamerať pozornosť na odvodový systém samostatne zárobkovo činných osôb, ktorý spôsobuje, že verejné rozpočty prichádzajú o významné zdroje príjmov

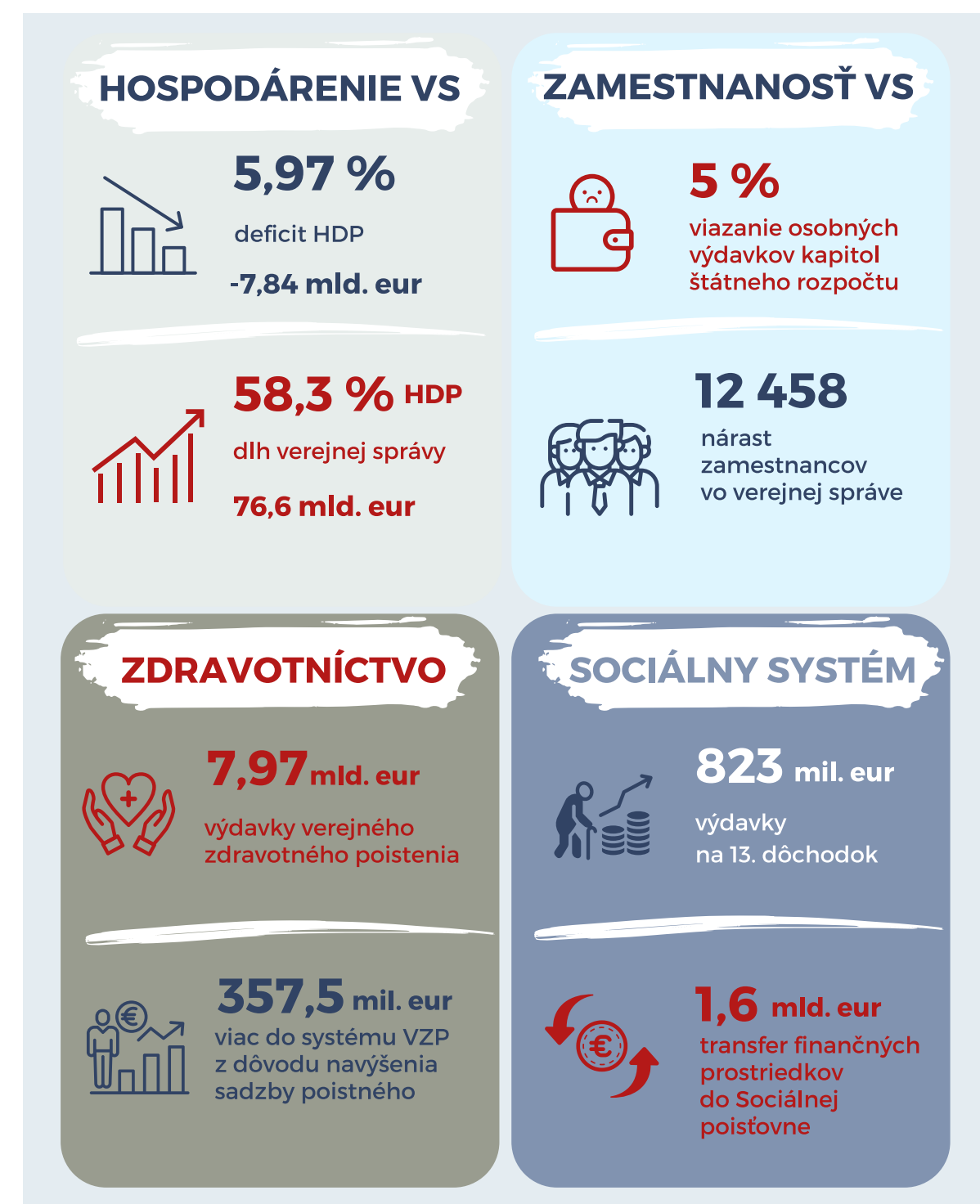
- Pri ďalších krokoch konsolidácie bude nutné zamerať sa na adresnosť rôznych sociálnych dávok a pomoci s dôrazom na domácnosti ohrozené chudobou, čo povedie k vyššej hospodárnosti a účelnosti tejto pomoci

- Stále rastúci počet zamestnancov verejnej správy a počet jej orgánov a organizácií (medziročný nárast o 14 567 osôb) je odôvodňovaný novou legislatívou. Vývoj zamestnanosti verejnej správy znamená, že nedochádza k pravidelnému hodnoteniu efektívnosti a účelnosti vlastných procesov a vplyvu digitalizácie a elektronizácie na prácnosť. Takýto vývoj zamestnanosti je rozpočtovo dlhodobo neudržateľný

- Napriek rozdielnym postojom k zákonnej povinnosti (ne)uplatňovania limitov výdavkov v návrhu rozpočtu, tento nástroj je potrebné považovať za účinný v konsolidačnom úsilí a je potrebné ho uplatňovať vo fiškálnej politike v čo najkratšom čase

- Udržanie dosiahnutého sociálneho štandardu vyžaduje ďalšie pôžičky, ktoré sú vzhľadom na stav verejných financií stále drahšie a dlhová služba štátu bude výrazným spôsobom zaťažovať budúce rozpočty

Hospodárenie Slovenskej republiky v číslach

Ďalším významným dokumentom z oblasti fiškálnej politiky je Štátny záverečný účet. Je o výsledkoch hospodárenia štátu za predchádzajúci rok, ku ktorému vypracováva NKÚ stanovisko, ktoré predkladá parlamentu. Tento dokument obsahuje skutočne dosiahnutý deficit a dlh verejnej správy ako výsledok jej

ročného hospodárenia. Ide o údaje, ktoré ministerstvo vykazuje Európskej komisii spravidla do 1. apríla bežného roku. Informácie o salde a dlhu verejnej správy sú však dôležité nielen pre Európsku komisiu a pre porovnávanie výsledkov členských krajín EÚ. Slúžia aj ďalším národným a medzinárodným inštitúciám, ktoré

realizujú rôzne analýzy, porovnávaní a hodnotenia verejnej správy jednotlivých krajín, ale aj tvorcom verejných politík a stanoveniu ich cieľov. Preto je dôležité, aby štátny záverečný účet poskytoval pravdivé, preukázateľné a najmä úplné informácie o ročnom hospodárení subjektov verejnej správy.

V roku 2023 sa NKÚ v **001/2023 Stanovisku NKÚ SR k návrhu Štátneho záverečného účtu za rok 2022** spätne vyjadroval k hospodáreniu za predchádzajúci rok. Konštatoval, že aj s prihliadnutím na objektívne ťažkosti pri tvorbe rozpočtu, bolo jeho plánovanie a riadenie nedostatočne kvalitné. Národná autorita pre externú kontrolu upozornila, že na rôzne kompenzačné opatrenia pre domácnosti, podnikateľov, ale aj samosprávy sa použila bezmála jedna miliarda eur. Zároveň NKÚ na základe kontrol konštatoval, že Slovensko dlhodobo nedokáže aktívne využívať európske zdroje.

Kritériá pravdivosti a preukázateľnosti sú častými kritériami kontrol NKÚ, zameraných na účtovníctvo, účtovné závierky a záverečné účty subjektov verejnej správy. V uplynulom roku sme vykonali kontroly zamerané na účtovnú závierku u šiestich správcov kapitol. Kontrola **016/2023 Vykazovanie majetku a záväzkov v individuálnych účtovných závierkach vybraných kapitol štátneho rozpočtu** opakovane potvrdila, že v danej oblasti je veľa nedostatkov, najmä pri vykazovaní a správe dlhodobého majetku. Zavedenie a dôsledné uplatňovanie centrálneho ekonomického systému by v krátkom čase mohlo väčšinu problémov výkazníctva majetku odstrániť. Problematika správy, správania sa správcov majetku ako skutočných vlastníkov vyžaduje dôsledné dodržiavanie zákonov a strategické rozmýšľanie o tom, k čomu má a môže zverený majetok slúžiť. Štátna správa i samospráva sa podľa výsledkov kontrol príliš často zbavuje vlastného majetku, ktorý o niekoľko rokov môže chýbať.

Iný problém, na ktorý pri stanoviskách k záverečnému účtu NKÚ poukazuje, je čas jeho vyhotovovania, ktorý môže ovplyvňovať pravdivosť vykázaných údajov. Návrhy štátneho záverečného účtu, ktoré MF SR dlhodobo predkladá na rokovanie NR SR, sú na základe jarnej notifikácie Eurostatu. V tomto období však viaceré dôležité subjekty verejnej správy nemajú uzatvorené svoje ročné hospodárenie z rôznych dôvodov, napr. z dôvodu odkladu zverejnenia daňových povinností v podobe daňového priznania, z čoho môžu vyplynúť ďalšie rozpočtové transfery, ovplyvňujúce rozpočtované príjmy a výdavky. V tom čase spravidla absentujú auditované účtovné závierky a ich jednotlivé súčasti, ktoré sú pre návrh záverečného účtu štátu dôležité a prinesie ich až jesenná notifikácia Eurostatu. Môžu byť aj vo významne iných hodnotách ako

v predkladanom záverečnom účte. NKÚ považuje za vhodnejšie, aby sa národný parlament venoval výsledkom hospodárenia až po jesennej notifikácii výsledkov hospodárenia Eurostatom. Súhrnná výročná správa SR, ktorá už tieto údaje obsahuje, by sa mala stať tým dokumentom, ku ktorému by sa mali vyjadrovať všetky relevantné inštitúcie štátu, vrátane NR SR. K tomuto dokumentu by mohol vypracovávať stanovisko aj NKÚ. Vyžiadalo by si to diskusiu, zmenu legislatívy, ale výsledky takejto zmeny by mohli byť užitočné.

Oblasťou, ktorá má dôležitý vplyv na údaje v štátnom rozpočte a záverečnom účte, sú zdroje z EÚ. Záverečný účet a stanovisko k nemu potvrdzujú, že dlhodobo nedokážeme tieto zdroje využívať. V európskych štrukturálnych fondoch sa zásadným spôsobom nemenia podmienky získavania zdrojov z jednotlivých operačných programov, naše čerpanie je však nedostatočné, nezrovnalosti stále tvoria stovky miliónov o ktoré prichádza štátny rozpočet a dekomitmenty hrozia aj pri súčasných operačných programoch.

Príkladom zlého nastavenia programu je **038/2023 Operačný program Rybné hospodárstvo 2014 – 2020**. Je to najmenší a najhoršie čerpaný operačný program na Slovensku v danom programovom období. Okrem toho že Slovensko za deväť rokov vrátilo 51% pôvodnej alokácie 15 mil. eur z Európskeho námorného a rybárskeho fondu (ENRF) späť Bruselu, jeho čerpanie je len na úrovni 32,6 %. K strate polovice zdrojov a nízkemu čerpaniu OPRH prispelo viacero faktorov. Napríklad nedostatočne nastavené rozhodovacie procesy a systém riadenia, komplikované administratívne procesy, či nedostatok kapacít na prevzatie agendy SORO a zlyhania v systémovej riadení. A to vrátane riadenia rezortu, ktoré dostatočne nevyužilo vnútorný kontrolný systém na včasnú identifikáciu rizík.

Využitím prostriedkov z európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj z Plánu obnovy a odolnosti SR (POO) v celkovej sume 2,5 mld. eur môže vláda významne ovplyvniť výsledky hospodárenia tohto roku. Ide o približne jednu tretinu celkovej rozpočtovanej sumy na rok 2023. Celková výška odvodov a príspevkov Slovenska do všeobecného rozpočtu EÚ na rok 2024 je 1,205 mld. eur. Z toho vyplýva, že Slovensko bude aj v roku 2024 čistým prijímateľom finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ. Príjmy z EÚ v Programovom období (PO) 2021 – 2027 boli rozpočtované na rok 2023 v objeme 2,076 mld. eur. Skutočné čerpanie ku koncu novembra predstavovalo 51 mil. eur, z toho 100 % tvoria bežné výdavky. Príjmy z EÚ v PO 2021 – 2027 sú plánované na rok 2024 v rámci ôsmich kapitol v celkovom objeme 1,12 mld. eur.

Rozpočtové vzťahy medzi SR a EÚ v návrhu rozpočtu na rok 2024 (v mil. eur)

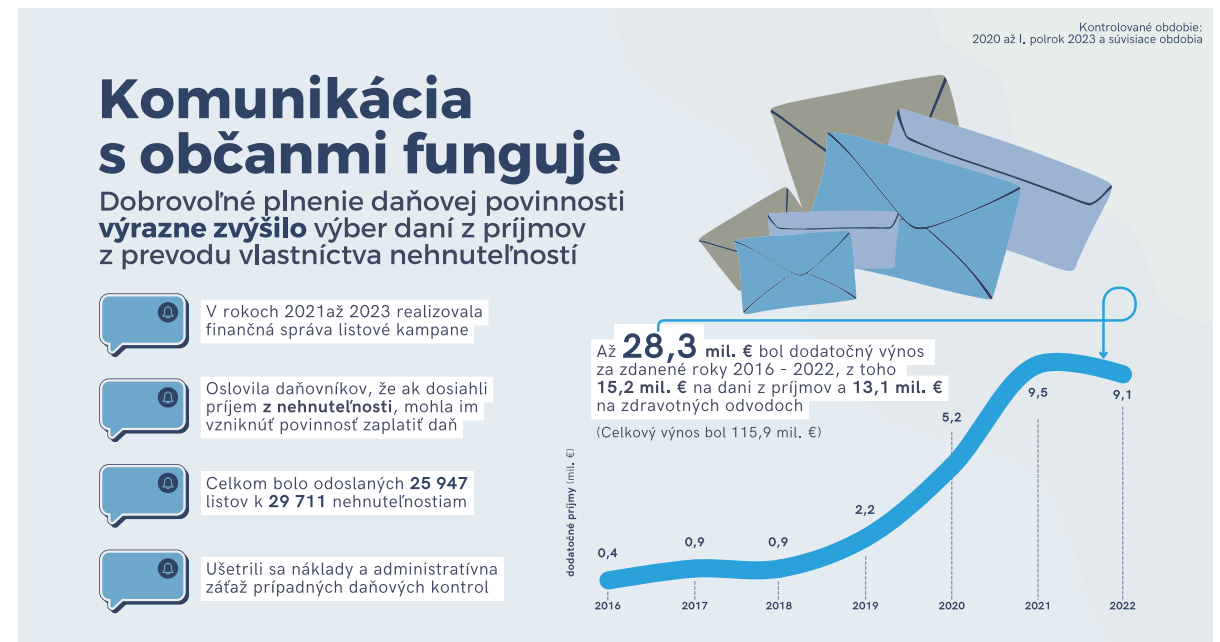
	Prostriedky z rozpočtu EÚ		Prostriedky z POO
	3 PO	4 PO	
Polnohospodárske fondy	115 166	641 727	-
EŠIF	0	459 913	-
Programy EÚS	0	11 100	-
Fondy pre oblasť vnútorných záležitostí	0	9 333	-
Prostriedky z rozpočtu EÚ spolu za 3. PO a 4. PO	1 237 239		-
Prostriedky z POO	-	-	1 215 402
Prostriedky z EÚ spolu		2 452 641	

Zdroj: Návrh RVS na roky 2024 - 2026

Slovensku boli v rámci Plánu obnovy a odolnosti SR (POO) vyplatené zatiaľ tri žiadosti o platbu spolu v sume 2 mld. eur (z celkového plánovaného objemu 6,4 mld. eur). Celkovo sa z POO ku koncu decembra vyčerpalo 18,6 % z rozpočtovanej sumy na rok 2023. Prostriedky z Plánu obnovy a odolnosti na rok 2024 sú rozpočtované v objeme 1,215 mld. eur v 12 kapitolách. Najväčší objem prostriedkov z POO je rozpočtovaný na MZ SR (228,6 mil. eur) a MŽP SR (224,5 mil. eur). V prípade MŽP SR táto suma tvorí až 50 % rozpočtu celej kapitoly. NKÚ v tejto súvislosti upozorňuje na dôležitosť efektívneho manažovania týchto prostriedkov. K tomu môžu významne prispieť aj výsledky našich kontrol a navrhované opatrenia na to, ako využiť zdroje hospodárnejšie, efektívnejšie, účinnejšie i účelnejšie.

Medzi významné ciele fiškálnej politiky patrí zefektívňovanie výberu daní. Finančnej správe SR sa v roku 2023 podarilo naplniť tento cieľ v segmente daní z prevodu vlastníctva nehnuteľností. Uspela vďaka jednoduchej proaktívnej listovej kampani, zameranej na podporu plnenia povinností pri výbere dane z prevodu vlastníctva nehnuteľností. Dodatočne sa jej podarilo vybrať na daniach a zdravotných odvodoch viac ako 28 miliónov eur. Tento fakt vyplýva z výsledkov prierezovej kontroly **027/2023 Vyrubovanie a výber dane z príjmov z prevodu vlastníctva nehnuteľností**.

Komunikačnú iniciatívu finančnej správy vníma NKÚ ako správny, na slovenské pomery výnimočný a zároveň proklientsky krok. Je to zároveň príklad dobrej praxe aj pre iné štátne či verejné inštitúcie.

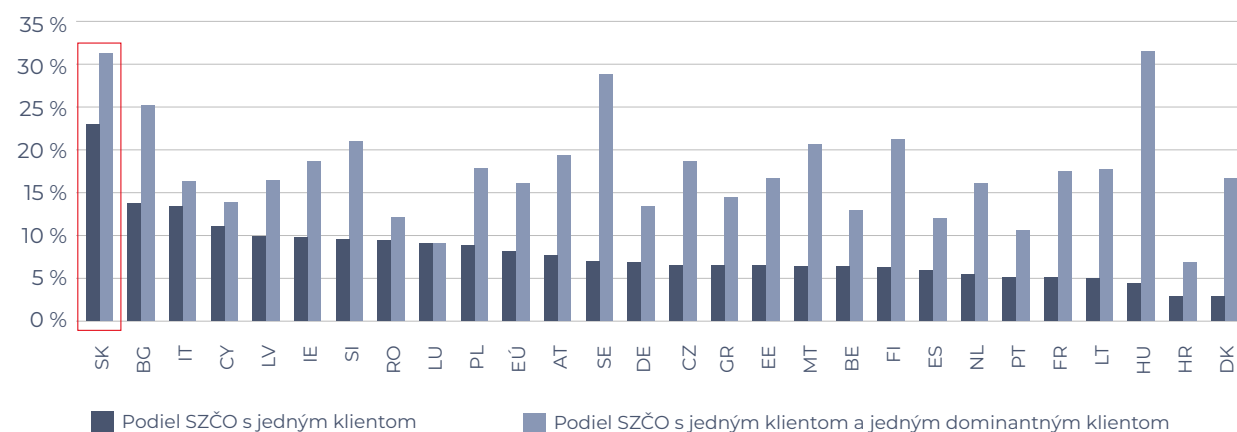

Podiel zdanených nehnuteľností v rokoch 2016 až 2019 sa po zaslaní listov zvýšil z pôvodných 32 % v roku 2016 až na 55 % v roku 2022. U vybraných daňovníkov, ktorí nezareagovali na list, bola po ďalšom preverení dorube-
ná daň v celkovej výške 597-tisíc eur.

Na jeden z dlhodobých neriešených systémových problémov, ovplyvňujúcich odvodovú politiku, upozornila v roku 2023 analýza NKÚ (Ne)samostatne zárobkovo činné osoby. Slovensko vykazuje na trhu práce vysoký podiel tzv. fiktívnych živnostníkov, čo dokazujú údaje nelen z Eurostatu či OECD, ale aj Sociálnej poisťovne. Počet

fiktívnych živnostníkov na Slovensku sa zvýšil za ostatných desať rokov z 84-tisíc na bezmála 110-tisíc. Keďže živnostníci odvádzali z celkovej ceny práce 6-násobne nižšie daňovo-odvodové platby za prvý rok živnosti a 2,3-násobne nižšie platby za ďalšie roky živnosti, rozpočet Sociálnej poisťovne či štátu prichádza o významné zdroje príjmov. Podľa údajov Sociálnej poisťovne rastie každý rok podiel živnostníkov platiacich odvody z minimálneho vymeria-
vacieho základu. Od roku 2017 narástol tento podiel zo 72 % na viac ako 81 % v roku 2021. Takéto odvody sa približujú k odvodom zamestnanca s minimálnou mzdou, príjem živnostníkov je však v reálnych číslach vyšší.

Podiel SZČO s jedným klientom v roku 2018 bol na Slovensku v porovnaní s krajinami EÚ najvyšší

Finančne výhodné nízke odvody do sociálneho systému sa pri konečnom zúčtovaní veľmi negatívne premietnu do výšky starobného dôchodku. Mnohí fiktívni živnostníci sa tak pri odchode do dôchodku môžu ocitnúť pod hranicou minimálneho dôchodku a na

ich nevyhnutné dorovnanie sa bude musieť skladať celá spoločnosť. Napriek identifikovaným rizikám doposiaľ neboli zo strany štátu prijaté opatrenia na zastavenie rozmachu tohto fenoménu.

KONTROLA NAPLŇANIA CIEĽOV VEREJNÝCH POLITÍK

4.

Mnohé problémy, ktoré podstatným spôsobom vplyvajú na efektívnosť a účinnosť verejných financií, vyplývajú z nedostatočne produktívnej a často až nefunkčnej štátnej správy a samosprávy, nedodržiavania zákonov a nevyvodzovania osobnej zodpovednosti za spôsobené škody.

Významný priestor preto venoval NKÚ v roku 2023 kontrole naplňania cieľov verejných politík. Výkonná moc cez nich určuje priority a rozsah verejných rozhodnutí v určitej oblasti, ako aj rozsah verejných prostriedkov, ktoré na dosiahnutie zámerov použije. Dominantnou skupinou kontrolovaných subjektov boli v tomto prípade štátne orgány, nimi zriadené organizácie a samosprávy. Keďže prosperujúcu ekonomiku možno budovať len v krajine, ktorá k svojmu riadeniu a rozvoju pristupuje strategicky, NKÚ sa v rámci týchto kontrol zamerail aj na strategické riadenie verejných politík.

Dôležitým poznatkom z kontrolnej činnosti NKÚ je nedostatočne efektívna a účinná vnútorná kontrola v jednotlivých orgánoch a organizáciách verejnej správy, vrátane štátnych obchodných spoločností, rôznych agentúr či fondov. Problém nespočíva iba v prevažne formálnom prístupe ku kontrole, ale v spôsobe stanovovania cieľov organizácií v rozpočtoch, projektoch či

programoch a v možnostiach hodnotenia ich prínosu. Ukazovatele, ktoré by umožňovali dôslednú kontrolu efektívnosti, účelnosti a účinnosti vynakladania verejných zdrojov spravidla kontrolu týchto princípov neumožňujú. Preto aj taký dôležitý dokument, ako je štátny záverečný účet, z ktorého by malo byť zrejmé, aké spoločenské efekty sa vynaloženými verejnými zdrojmi dosiahli, je skôr iba zrkadlom objemu a štruktúry vynaložených zdrojov ako dosiahnutých výsledkov.

Pri dosahovaní cieľov verejných politík sa výkonná moc opiera o zákony, predpisy, nariadenia, smernice či iné normy. Nerešpektovanie týchto noriem, ktoré môže mať závažné dôsledky na verejné zdroje, patrilo medzi veľmi časté kontrolné zistenia v roku 2023. NKÚ opakovane upozornil na to, že ani vážne porušenia zákona, ktoré znamenali nehospodárne či neúčelné vynakladanie verejných zdrojov, nevyhodnocovali orgány výkonnej moci ako škodu a nebola vyvodzovaná osobná zodpovednosť.

4.1. Napĺňanie strategických cieľov štátom

Kontrolóri NKÚ sa v roku 2023 zamerali na plnenie cieľov prijatých rezortných stratégií a ich dopad na spoločnosť a občana. Na základe analytickej činnosti Úrad naplánoval systémové a prierezoové kontroly v rámci jednotlivých verejných politík a zamerail sa na plnenie strategických cieľov. Opätovne sa potvrdilo, že Slovensko má vážny problém s ich napĺňaním. Strategické dokumenty sú zastarané, pristupuje sa k nim formálne, neinovujú sa, ciele sa neplnia. Absentujú dáta a merateľné ukazovatele, na základe ktorých možno nastavené strategické postupy a rozhodnutia vyhodnocovať. Problematický je spôsob stanovenia cieľov, ich manažment a hodnotenie výsledkov. Úzko na to nadväzuje nedostatočná úroveň rozpočtových programov, pretože každý strategický cieľ vyžadujúci verejné zdroje sa musí premietnuť do rozpočtu.

Za najalarmujúcejšie opakovane zistenie z kontrolnej činnosti v roku 2023 NKÚ považuje porušovanie zákonov naprieč širokým spektrom kontrolovaných štátnych subjektov. Podmienky na to vytvára oslabený systém vnútornej kontroly, nedostatočná a nedokonalá legislatíva a predovšetkým dlhoročná zaužívaná prax nevyvodzovania osobnej zodpovednosti za nedodržanie zákonov a spôsobenú škodu.

4.1.1. Štátne organizácie šafáril a nedodržiavali zákony

NKÚ v uplynulom období vykonal kontrolu hospodárenia väčšiny štátnych podnikov. Kontrola potvrdila, že značná časť podnikov vykonáva podnikateľské aktivity so stratou, chýba odborný prístup k spravovaniu majetku štátu. Veľkorysé dary na rôzne podujatia, nákup automobilov nad zákonom stanovené limity, predražené softwarové služby, odmeny a zlaté padáky svedčia o tom, že zo štátnych podnikov sa vytráca uplatňovanie zásad hospodárnosti, efektívnosti, účelnosti a účinnosti vynakladania verejných zdrojov. Do určitej miery takýto postup umožňujú nielen kontrolné orgány podniku, ktoré sú spravidla iba formálnymi, ale aj legislatíva.

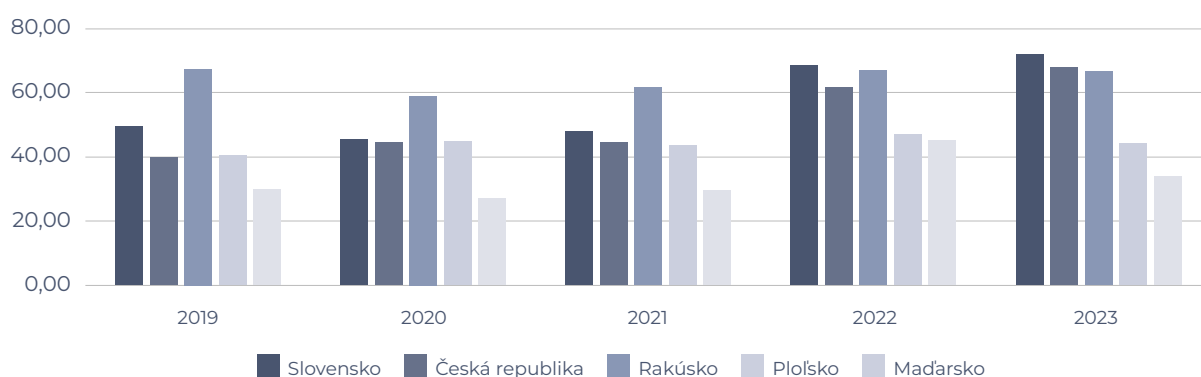
Závery NKÚ potvrdili výsledky niekoľkých kontrol, medzi nimi aj kontroly **010/2023 Letové prevádzkové služby Slovenskej republiky, š. p.** Vyplynulo z nej, že za prelet našim vzdušným priestorom platia dopravcovia najvyššiu sumu v porovnaní so susednými krajinami. Napríklad za prelet susedným Maďarskom platia tento rok o viac ako polovicu menej, na Slovensku je to 72,23 eur za traťovú jednotku, u našich južných susedov platia 33,68 eur. Jedným z dôvodov vysokých nákladov za traťové navigačné služby sú aj veľmi vysoké benefity pre zamestnancov dohodnuté v kolektívnej zmluve. Tie totiž výrazne navyšujú osobné náklady na zamestnancov, ktoré sú súčasťou nákladov pri výpočte sadzieb za navigačné služby.

Osobné náklady tvorili v kontrolovanom období okolo 60 % celkových nákladov tohto štátneho podniku. Môže za to aj neštandardne štedrá kolektívna zmluva, ktorá napríklad priznáva aj možnosť dvojročného odchodného pre niektoré pozície, na čo ale podnik musí zarobiť.

Vzdušný priestor Slovenska preto nie je využívaný tak, ako by mohol byť, výnosy štátneho podniku by mohli byť vyššie. Priemerná hrubá mzda všetkých zamestnancov štátneho podniku LPS je zhruba 5 000 eur, benefity leteckých dispečerov sú ešte niekoľkonásobne vyššie.

Jednotkové sadzby za traťové letecké služby vo vybraných krajinách pre roky 2019 až 2023 v eurách

Zdroj: EUROCONTROL (www.eurocontrol.int/ServiceUnits/Dashboard/EnRouteUnitRates.html)

Na základe zistení kontrolóri upozorňujú na chýbajúcu samostatnú aktuálnu koncepciu civilného letectva. Je potrebné jasne povedať ako ďalej s leteckou civilnou dopravou na Slovensku. Určiť, ako poskytovať letecké služby aj na menších stratových letiskách a taktiež vyriešiť financovanie modernizačného dlhu. Povinnosťou LPS SR je totiž poskytovať letové navigačné služby aj napriek ich stratovosti. NKÚ preto odporúča Výboru Národnej rady SR pre hospodárske záležitosti, aby zaviazal Ministerstvo dopravy SR vypracovať koncepciu a stratégiu rozvoja civilného letectva. V nej by mali byť zadefinované požiadavky a rozsah služieb poskytovaných LPS SR na jednotlivých letiskách na Slovensku, spôsob riešenia nedostatkových výnosov na letiskách s nižšou letovou prevádzkou či zdroje na obnovu zastaraných zariadení, ktoré sú najmä na menších letiskách v Piešťanoch a Žiline. Napriek modernizačnému dlhu, bezpečnosť leteckej prevádzky na Slovensku nie je ohrozená.

Kontrolou **005/2023 Hospodárenie s finančnými prostriedkami a majetkom v organizáciách založených na podporu mládeže** sa NKÚ pozrel na hospodárenie štátu cez organizácie založené na podporu detí a mládeže. Ukázalo sa, že Nadácia Intenda neefektívne spravovala majetok, ktorý mal slúžiť na voľnočasové aktivity pre mladú generáciu. Štát absolútne zlyhal a za posledných päť rokov sa rezort školstva nezaujímal o fungovanie Nadácie Intenda, výzvy spojené s mladou generáciou neboli pre vedenie ministerstva prioritou.

Ministerskí kontrolóri nevykonali ani jeden audit v organizáciách, ktoré zodpovedajú za verejnú politiku mládeže a ľudia nominovaní rezortom do nadácie či inštitútu mládeže Luventa, si neplnili svoje povinnosti.

Nadácia Intenda vznikla ešte v roku 2001 a bol do nej postupne prevedený majetok z bývalého Fondu detí a mládeže. K podstatnému obmedzeniu jej činnosti došlo po roku 2015, pričom od roku 2019 vôbec neplnila účel, na ktorý bola založená. Nehnuteľný majetok, ktorý štát do mládežníckej nadácie vložil, bol z výraznej časti rozpredaný. Z 26 budov, ktoré previedlo ministerstvo do správy nadácie, jej ostali už len štyri, pričom príspevky pre jednotlivé organizácie a jednotlivcov tvorili iba 12 % tržieb z prenájmu a predaja tohto majetku. Správcovia nadácie zlyhali pri správe verejného majetku a ukázali sa ako veľmi zlí hospodári.

V júli 2022 bola do Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (NIVAM) zlúčená Luventa – Slovenský inštitút mládeže spolu s ďalšími organizáciami ministerstva školstva. Vedenie rezortu deklarovalo, že touto zmenou sa zabezpečí presun plnenia úloh a efektívneho hospodárenia do jednej organizácie, ktorá bude bližšie ku školám a mládežníckym organizáciám. Pôvodne mala budova luventy v bratislavskej Karlovej Vsi slúžiť na podporu mimoškolských aktivít a neformálneho vzdelávania detí a mládeže. Tento cieľ sa však v priebehu rokov vytratil. Budova je dnes v zlom technickom stave, jej priestory chátrajú.

Luventa mala možnosť ovplyvniť výšku svojich príjmov, napr. cez prenájom nehnuteľnosti, ale rozpočtom stanovenú výšku vlastných príjmov sa jej nedarilo plniť. Väčšinu peňazí (73 %) získala z Európskej únie, 24 % od zriaďovateľa a len 2 % tvorili vlastné príjmy. Kontrolóri tiež odhalili viaceré nevýhodné prenájmy priestorov za nižšie než trhové nájomné a prekračovaný bol aj inštitút krátkodobého nájmu. Verejné obstarávanie realizovala Luventa nečitateľne a spôsobom, ktorý je možné len ťažko skontrolovať, inventarizácia prebiehala formálne.

NKÚ odporučil Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, aby zaviazal Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky predložiť koncepciu pre využitie majetku ministerstva a jeho rezortných organizácií v súlade s realizáciou stratégie pre mládež na roky 2021 až 2028. Ministerstvu spravodlivosti odporučil iniciovať návrh zmeny zákona o nadáciách v súvislosti so zavedením regulácie pre účasť nadácií na podnikaní iných právnických osôb formou tzv. majetkovej účasti v kapitálových alebo zmiešaných osobno-kapitálových obchodných spoločnostiach.

Závažné zlyhania a šafárenie s verejnými zdrojmi potvrdila aj ďalšia kontrola NKÚ **035/2023 Hospodárenie s verejnými prostriedkami vynaloženými na EXPO Dubaj**, ktorú úrad vykonal na základe vlastných rizikových analýz a zároveň ho k auditu zaviazali uznesením poslanci parlamentu. Podľa jej výsledkov Ministerstvo hospodárstva (MH) SR pri príprave a organizácii Svetovej výstavy EXPO Dubaj 2020 viackrát závažne zlyhalo a aj preto bolo minimálne 634-tisíc eur zo štátneho rozpočtu použitých nehospodárne a v rozpore s pravidlami dobrého hospodára. Vyše 400-tisíc eur súvisiacich s reštauráciou a prevádzkou Take Away v dubajskom Slovenskom pavilóne je predmetom súdnych sporov.

Kontrola ukázala, že rezort hospodárstva nezabezpečil dostatočne funkčný systém administratívneho a finančného riadenia, rezortná vnútorná kontrola nebola účinná, rozhodovanie kompetentných osôb bolo netransparentné. To nakoniec vyústilo do nehospodárneho využitia financií zo štátneho rozpočtu. Zistenia kontrolný úrad zaslal poslancom zákonodarného zboru a Úradu vládneho auditu. Prípacom sa zaoberá aj prokuratúra, preto budú kontrolóri svoje zistenia konzultovať aj s ňou.

Výstava EXPO Dubaj 2020 sa pre pandémiu uskutočnila od 1. októbra 2021 do 31. marca 2022. Celkové náklady zo štátneho rozpočtu na prezentáciu Slovenska v Dubaji dosiahli bezmála 11 mil. eur, z toho bolo z rozpočtu rezortu hospodárstva 7,9 mil. eur. Výstavu organizačne zabezpečoval päťčlenný EXPO tím rezortu hospodárstva a obchodná spoločnosť na základe rámcovej dohody. Tej bolo z ministerského rozpočtu

zaplatených 2,2 mil. eur. Viaceré služby poskytované súkromnou spoločnosťou boli preberané len na základe akceptačných protokolov, ktoré ale boli vypracované formálne a nebolo z ich popisu zrejmé, v akom rozsahu a k akému termínu boli jednotlivé plnenia fakticky zrealizované. Rezort tak nedokázal kontrolórom preukázať hospodárnosť vynakladaných verejných prostriedkov.

Za nájom priestorov slovenského pavilónu zaplatilo ministerstvo 3,4 mil. eur a v súvislosti s prenájmom vynaložilo tiež 163-tisíc eur za architektonickú štúdiu a projektovú dokumentáciu k nej. Po oficiálnom ukončení výstavy zástupcovia rezortu nezabezpečili včasnú prepravu exponátov a majetku z Dubaja na Slovensko, a preto sa celkové náklady na výstavu navýšili o dodatočný nájom vo výške takmer 330-tisíc eur. Zároveň došlo k pochybeniu pri preprave, neboli včas poskytnuté doklady k precleniu tovaru a bolo preto potrebné zaplatiť navyše aj uskladnenie v bratislavskom prístave. Aj pre tieto pochybenia muselo byť zo štátneho rozpočtu zaplatených ďalších 25-tisíc eur. V súvislosti s výstavou rezort obstaral majetok v sume 1,1 mil. eur, z toho najvyšší podiel predstavoval interiérový nábytok a technické zariadenia. Po skončení výstavy sa využívalo len 5 % z tohto majetku a zvyšný bol v čase kontroly uskladnený v nevyužívaných priestoroch ministerstva.

MH SR bolo jediné oprávnené nakupovať alkohol od lokálneho výhradného dodávateľa v Dubaji. Na základe licencie nakúpilo ministerstvo alkoholické nápoje v celkovej sume 106 700 eur, ktoré mali slúžiť pre potreby reštaurácie. V čase kontroly však rezort nedisponoval dokladmi o jeho prevzatí prevádzkovateľom reštaurácie a ani nepreukázal, ako sa ďalej s alkoholickými nápojmi nakladalo a ako boli tieto financie zúčtované. Neboli uzatvorené dohody o hmotnej zodpovednosti pri vydaných platobných kartách zamestnancom pôsobiacim na výstave. Kontrola tiež

ukázala, že úhrady platieb z bankového účtu v Dubaji boli realizované bez vykonania základnej finančnej kontroly a v rozpore s interným predpisom rezortu. Ministerstvo tiež nemalo nastavené pravidlá refundácie nákladov na dopravu a bezplatné využívanie vládneho špeciálu.

Spoločnosť Slovensko IT je ďalšou štátnou spoločnosťou, ktorá nenaplnila ambiciózne ciele a je nevyhnutné rozhodnúť o jej budúcnosti. Štátnu akciovú spoločnosť Slovensko IT založil v roku 2020 rezort informatizácie bez analýzy jej opodstatnenosti a v rozpore so zákonom o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Štát už na jej fungovanie použil takmer 7 miliónov eur. V čase kontroly NKÚ **040/2023 Preverenie výsledkov činnosti Slovensko IT, a. s.** neexistovalo vyhodnotenie jej prínosov a ani plnenia strategických cieľov.

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie (MIRRI) zakladalo spoločnosť s ambicióznym cieľom zvýšiť kvalitu a dostupnosť komplexných IT služieb, ako aj inovatívnych a cloudových riešení pre občanov, podnikateľov či verejné inštitúcie. Prvú zmluvu jej však rezort zadal až po ôsmich mesiacoch od založenia. Ani neskôr neboli zákazky zadávané kontinúálne, čo malo zásadný dopad na negatívne hospodárenie štátnej spoločnosti. V poslednom čase sú aktivity tejto košickej firmy v rozpore s pôvodným účelom a začína sa profilovať iba ako manažér procesov a kontraktor subdodávateľského reťazca.

Okrem problémov v hospodárení identifikovali kontrolóri v spoločnosti aj riziká pri riadení projektov, nedostatočne nastavené kontrolné mechanizmy a úplnú absenciu finančného riadenia. Jedným z argumentov v prospech založenia spoločnosti boli aj avizované nižšie náklady na vybrané pozície IT expertov. Toto sa nenaplnilo a sadzby za človekodeň v rámci vybraných pozícií expertov nepredstavovali konkurenčnú výhodu. Medzi výhody štátnej IT spoločnosti patrí skrátenie času pri dodávaní zákaziek, keďže sú realizované „in-house“ a bez nutnosti vykonať verejné obstarávanie. Pozitívne je tiež eliminovanie „vendor lock-in“, čiže zníženie závislosti od dodávateľa.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že vedenie štátnej spoločnosti Slovensko IT sa nesprávalo ako dobrý hospodár. Kontrolou bolo zistené, že náklady spoločnosti každoročne rástli. V prvých dvoch rokoch svojej pôsobnosti hospodárila so stratou 3,89 mil. eur najmä preto, že nemala zabezpečené zákazky a neboli prijímané kroky na zníženie nákladov. Zamestnanci boli viac ako rok od založenia firmy využívaní len na úrovni maximálne 45 %. Kontrolóri zároveň zistili, že aj táto štátna spoločnosť porušovala zákony. Do septembra 2022 neodvádzala povinné poistné z manažérskych zmlúv, čím došlo k porušeniu zákona o sociálnom poistení a zákona o zdravotnom poistení.

Spoločnosť uzatvorila v sledovanom období od septembra 2020 až do júna 2023 spolu 18 zmlúv a 9 objednávok súvisiacich s výkonom IT činnosti v hodnote bezmála 19,5 milióna eur bez DPH. Odberateľmi služieb boli MIRRI SR, NASES a ÚVO, pričom išlo prevažne o zákazky financované z európskych štrukturálnych fondov. V čase výkonu kontroly boli v roku 2023 uzatvorené len štyri dodatky k existujúcim zmluvám. Dodatky nezahŕňali nové výkony a ani finančné navýšenie existujúcich zmlúv.

Úrad odporúča MIRRI SR, aby na základe závažnosti kontrolných zistení z kontroly v spoločnosti Slovensko IT, a. s., predložilo na vládu SR zámer ďalšieho pôsobenia spoločnosti, resp. ukončenia jej činnosti.

NKÚ v roku 2023 vykonal aj niekoľko tzv. follow-up kontrol, ktorými si overil prijímanie zmien na základe odporúčaní z predchádzajúcich kontrol. Pre získanie uistenia, či odporúčania z kontroly vykonanej v roku 2021 a prijaté zmeny prispeli k zlepšeniu fungovania SPF, vykonal kontrolu **031/2023 Využitie záverov kontroly NKÚ SR pre optimalizáciu činnosti Slovenského pozemkového fondu.**

Nedostatky a riziká, definované NKÚ v rámci kontroly z roku 2021, naďalej pretrvávali aj v roku 2022 a 2023. Dôvodom bola najmä absencia národnej rezortnej

stratégie s jasne definovanou víziou štátu pri spravovaní majetku v správe SPF a pri nakladaní s pozemkami neznámych a nezistených vlastníkov. Absentovali tiež ciele rozpracované v akčných plánoch na centrálnej úrovni SPF.

Opatrenia, ktoré SPF prijal na riadenie rizík, boli plnené iba formálne, fond ich nemonitoroval a nevyhodnocoval. Tento nedostatok sa významne prejavil aj nedostatočnou úspešnosťou realizácie Projektu „Spisová zápcha“, ktorej cieľom bolo zrýchlenie vybavovania žiadostí klientov SPF, ako aj dezinterpretáciou opatrenia NKÚ prijatého SPF. Kontrolné zistenia NKÚ pri projekte spisová zápcha poukázali na manažérske zlyhania pri projektovom riadení, od prípravnej fázy cez realizáciu až po vyhodnocovanie a komunikáciu. Zlyhal kontrolný systém na úrovni dohľadu nad spisovou zápchou zo strany zodpovedných zamestnancov. O nedostatočne riadenom priebehu projektu svedčí aj fakt, že významná časť finančných odmien bola vyplatená v rozpore s rozhodnutím generálneho riaditeľa aj štatútu projektu za prácu v riadnom pracovnom čase. Pozemkový fond tiež prijal do pracovného pomeru zamestnancov na dobu trvania projektu, pričom im neurčil žiadnu pracovnú náplň, ktorá by jednoznačne súvisela s riešením spisovej zápchy. Financie tak boli čerpané neoprávnene z prostriedkov určených na projekt, a teda neehospodárne a neefektívne.

NKÚ odporučil vláde Slovenskej republiky, aby zaviazala ministerstvo pôdohospodárstva vypracovať stratégiu pri spravovaní majetku štátu v správe SPF a pri nakladaní s pozemkami neznámych a nezistených vlastníkov podľa časového horizontu.

Prikladom ignorancie platnej legislatívy a jej viacnásobného porušovania štátnou inštitúciou je aj nový úrad, ktorý NKÚ skontroloval v rámci akcie **042/2023 Kontrola vybraných výdavkov Úradu pre územné plánovanie a výstavbu SR**. Zistil, že Úrad pre územné plánovanie a výstavbu SR (ÚÚPV SR) významne porušoval zákon o verejnom obstarávaní, zákon o finančnej kontrole a audite, zákon o rozpočtových pravidlách, zákon o archívoch a registratúrach, zákon o štátnej službe, zákon o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, Zákonník práce. Nariadenie vlády SR o limitoch výdavkov nedodrжал. Taktiež nepostupoval v súlade s Protikorupčnou politikou Slovenskej republiky na roky 2019 – 2023.

V kontrolovaných oblastiach úrad neuplatňoval princíp nákupu hodnoty za peniaze. Výkon základnej finančnej kontroly vykazoval významné nedostatky. Niektoré úkony boli vykonávané formálne. Prierezovým kontrolným

zistením vo všetkých kontrolovaných oblastiach bolo netransparentné konanie ÚÚPV SR. Nezabezpečil prehľadnosť, kontrolovateľnosť a preskúmateľnosť vykonaných úkonov, predložil nekompletnú dokumentáciu, archívacia a registratúra vykazovala významné nedostatky.

Úrad pri uzatvorení Zmluvy o spolupráci v oblasti výskumu a vývoja digitálnej transformácie obišiel zákon o verejnom obstarávaní. Nezabezpečil transparentnosť, teda predvídateľnosť, preukázateľnosť a preskúmateľnosť všetkých úkonov, ale ani hospodárnosť výdavkov. Úhrada 8 163 000 eur TUKE bola úradom pre územné plánovanie vykonaná bez doručenej faktúry, s akcentom na formu preddavku. ÚÚPV SR použil verejné prostriedky nad rámec oprávnenia, ktorým došlo k ich vyššiemu čerpaniu a porušil tak finančnú disciplínu.

Nový štátom zriadený úrad ďalej podľa zistení NKÚ uzatvoril nevypovedateľnú zmluvu o nájme nebytových priestorov v bratislavskej novostavbe Lakeside park 2 na dobu určitú do 31.12.2032 v sume 9 779 668,88 eur. Jej podpisom sa dobrovoľne zaviazal na plnenie budúcich záväzkov vo vzťahu k indexácii nájomného, pričom to bolo pre úrad absolútne nevýhodné a prejaví sa to v skokovom náraste nájmu od 1. 1. 2024.

Odmeňovanie zamestnancov ÚUPV SR nevykonával na základe stanovených kritérií, ale svojvoľne a nadštandardne. Napríklad riaditeľka kancelárie predsedu úradu mala v mesiaci jún 2023 mimoriadnu odmenu až 22 617 eur, a to bez riadneho zdôvodnenia. Úrad

ďalej obstaral 13 služobných motorových vozidiel v celkovej cene 509 927,94 eur, pričom pri ich obstaraní významne porušil zákon o verejnom obstarávaní, zákon o finančnej kontrole a audite, zákon o rozpočtových pravidlách, zákon o archívoch a registratúrach. Vláadne limity výdavkov na obstaranie osobných automobilov štátnymi rozpočtovými organizáciami a štátnymi príspevkovými organizáciami nedodržiaval. Pre generálnych riaditeľov nakúpil viac áut ako mal takýchto riaditeľských funkcií. V prípade nákupu troch služobných motorových vozidiel BMW v sume 233 600 eur kontrola identifikovala plytvanie verejnými zdrojmi.

Pri orgánoch štátnej správy sa NKÚ v roku 2023 zamerával aj na hospodárenie s majetkom. Využívanie štátnych školiacich, kúpeľných a rôznych rekreačných zariadení je neefektívne a súčasné nastavenie ich fungovania neumožňuje ďalší rozvoj a modernizáciu. Potvrdili to výsledky kontroly **019/2023 Kontrola hospodárenia s verejnými prostriedkami a nakladania s majetkom v účelových zariadeniach ústredných orgánov štátnej správy**. V kontrolovaných zariadeniach boli porušené rozpočtové pravidlá, vrátane porušenia finančnej disciplíny vo výške viac ako 400-tisíc eur, ich kapacity boli v prevažnej miere využívané nedostatočne. Kontrolóri tiež našli nedostatky v zriaďovacích listinách, účtovníctve, konštatovali porušenie zákona o verejnom obstarávaní a Zákonníka práce. Zamestnanci na dohodu o vykonaní práce v kontrolovanom subjekte pracovali viac ako povolený počet hodín v priebehu jedného dňa, a to aj v prípade mladistvých.

Prehľad o výsledkoch hospodárenia (v tis. eur)

Kontrolovaný subjekt	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022
CÚZ Piešťany	1 194,92	-505,52	-427,21	353,59	407,44	243,85
KLÚ Arco Trenčianske Teplice	1,72	-124,25	16,13	36,99	191,84	-158,64
KRÚ Bystrá Liptovský Ján	0,10	-55,97	7,86	190,34	-43,24	-54,71

Zdroj: spracované NKÚ SR z výkazu ziskov a strát

Národní audítori negatívne hodnotia vnútorný kontrolný systém, ktorý nedokázal zabrániť neehospodárnemu nakladaniu s verejnými prostriedkami. V správe ministerstiev a ostatných orgánov štátnej správy sú desiatky školiacich a kúpeľných zariadení, chát či ubytovní. Kontrola ukázala, že je potrebné pozrieť sa komplexne na štátne účelové zariadenia, spôsob, efektívnosť a hospodárnosť ich využívania. Na základe objektívnych dát zhodnotiť ich prínos a prijať systémové opatrenia na zefektívnenie a vyššiu transparentnosť využívania ich kapacít.

4.1.2. Štát je počas krízy zraniteľný, zanedbáva bezpečnosť a ochranu

V časoch globálnej politickej nestability, berúc do úvahy bezprostrednú blízkosť vojnového konfliktu, by malo byť zaručenie bezpečnosti a ochrany práv, slobôd a majetku občanov spoločenskou prioritou. Bezpečnosť a ochrana je súčasťou cieľov mnohých verejných politik. Napĺňanie bezpečnostných cieľov

týchto politik vyžaduje nielen pripravenosť čeliť bezpečnostným hrozbám, ale zároveň aj schopnosť im predchádzať a zabezpečiť na realizáciu bezpečnostných politik adekvátne zdroje, nástroje a stratégie.

Tvorcom a realizátorom kľúčových štátnych bezpečnostných stratégií je okrem rezortu obrany aj Ministerstvo vnútra SR (MV SR). Kontrola NKÚ **025/2023 Zabezpečenie krízového riadenia štátu počas krízových stavov** potvrdila nedostatočnú koncepcnú, riadiacu a kontrolnú funkciu tohto kľúčového ministerstva ako orgánu štátu, zodpovedného za oblasť krízového riadenia počas vzniknutých krízových stavov v SR. Na tento stav už čiastočne poukázali kontroly NKÚ z predchádzajúcich rokov, zamerané na pripravenosť štátu čeliť neočakávanej hrozbe v podobe pandémie. Aktuálna kontrola preverila schopnosť štátu efektívne a účinne riadiť kľúčové procesy počas krízových stavov. Výsledky sú alarmujúce, kontrolóri v tomto prípade opakovane konštatovali porušovanie zákonov.

Existujúca legislatíva je roztrieštená a nereflektuje na reálne potreby a neustále zmeny vo vývoji bezpečnostnej situácie. Chýba dokumentácia strategického stupňa v oblasti riadenia a zabezpečenia komplexných procesov krízového riadenia v SR. Dôsledkom toho je rad absentujúcich konkrétnych podmienok riadenia ostatných orgánov, zodpovedných za bezpečnosť krajiny a jej obyvateľov počas vzniku krízových stavov. Zistené nedostatky v oblasti funkčnosti komplexnej logistiky, financií, osvetly a vzdelávania negatívnym spôsobom ovplyvňujú každodennú činnosť strategického stupňa krízového riadenia a jeho podriadených orgánov v SR.

Podľa výsledkov kontroly MV SR nemá nastavený medzirezortný systém spolupráce a koordinácie krízového riadenia v rámci všetkých orgánov krízového riadenia v SR. Dochádza tak k porušovaniu povinností vyplývajúcich zo zákona o civilnej ochrane obyvateľstva v rámci existujúceho národného registra hrozieb v SR pre všetky rezorty.

Ministerstvo v rokoch 2020 až 2022 nevykonávalo pravidelnú kontrolnú činnosť na úseku civilného núdzového plánovania, čím došlo k porušeniu ustanovení zákona o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu. MV SR zároveň pravidelne nekontrolovalo plnenie úloh opatrení civilnej ochrany v kontrolovanom období, čím došlo k porušeniu ustanovenia zákona o civilnej ochrane obyvateľstva.

MV SR chýbajúcim informačným systémom orgánov krízového riadenia v podmienkach SR dlhodobo porušuje ustanovenie zákona o riadení štátu v krízových situáciách

mimo času vojny a vojnového stavu. Ministerstvo svojou nečinnosťou v riadení návrhu skladby, rozsahu a určenia výdavkov na zabezpečenie opatrení civilnej ochrany zo štátneho rozpočtu na príslušný kalendárny rok porušuje zákon o civilnej ochrane obyvateľstva.

V rokoch 2020 až 2022 nemal rezort vnútra spracovaný plán ochrany obyvateľstva, čím došlo k porušeniu zákona o civilnej ochrane obyvateľstva. Súčasne nebola dodržaná ani zákonná povinnosť definovať obsah dokumentov potrebných pri tvorbe celkového plánu ochrany obyvateľstva v SR. NKÚ odporučil parlamentnému výboru pre obranu a bezpečnosť, aby zaviazal vládu prípravou nového modelu fungovania a riadenia systému krízového riadenia v SR počas krízových stavov.

Pandémia

Do boja s pandemiou COVID-19, ktorá vypukla v roku 2020, sa aktívne a v podstatnej miere zapojili aj vedecko-výskumné inštitúcie. O to zvlášť, že išlo o pomerne neznámy vírus, ktorého dôsledky svet nepoznal a nemal pripravené ani zodpovedajúce riešenia. Od vedecko-výskumného sektora sa očakávalo, že v krátkom čase dokáže priniesť efektívne riešenia v oblasti liečby a rekonvalescencie pacientov, prevencie ochorenia a zastavenia šírenia pandémie. Slovensko na národnej úrovni podporilo výskumno-vývojové projekty zo všetkých vedných oblastí, zamerané na rôzne aspekty pandémie ochorenia COVID-19. Celková výška finančných prostriedkov vyčlenených na výzvu zo zdrojov EÚ bola 80 mil. eur. Zámerom kontroly **028/2023 Využitie výskumných inštitúcií pri riešení hrozieb pandémie** bolo preveriť či prijímatelia NFP dodržali zmluvné podmienky, či nimi realizované projekty dosiahli plánovaný prínos a ako bola zabezpečená udržateľnosť realizovaných projektov.

Podľa kontrolných zistení nebola ukončená vecná realizácia troch projektov (dva projekty JLF UK Martin a jeden projekt UPJŠ Košice) v zmluvne stanovenom termíne. Zároveň neboli naplnené cieľové hodnoty všetkých merateľných ukazovateľov tak, aby bol dosiahnutý cieľ projektov v zmysle zmlúv o NFP. Pre prijímateľov NFP boli v zmluvách nastavené iba kvantitatívne merateľné ukazovatele projektov, napr. počet nových výskumných pracovníkov, počet podporených výskumných inštitúcií, podľa ktorých však nebolo možné objektívne hodnotiť plnenie stanovených cieľov projektov.

Chýbalo odborné zhodnotenie zrealizovaných projektov, ktoré by posúdilo, či projekty priniesli to, čo bolo deklarované v žiadostiach o poskytnutie NFP a ktoré by preukázalo, že prijímatelia príspevku realizovali projekty

tak, ako sa zaviazali v zmluve. Malý dôraz bol kladený na udržateľnosť zrealizovaných projektov. Vo výzve a aj v samotných zmluvách neboli stanovené žiadne merateľné ukazovatele zvlášť pre obdobie ich udržateľnosti.

NKÚ odporúčal výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, aby zaviazal ministerstvo školstva do tvorby výziev na podporu vedy a výskumu zapojiť vedecko-výskumné inštitúcie, zamerať sa v tejto oblasti na participatívne, a nie na dopytové výzvy. Zabezpečiť systém nastavenia merateľných ukazovateľov tak, aby nadväzovali na ciele a aktivity daných projektov a následne vedeli preukázať naplnenie cieľov projektov. Zvážiť zavedenie odborného posúdenia výsledkov zrealizovaných projektov výskumu a vývoja a zapojiť doňho aj vedecko-výskumné inštitúcie.

Na schopnosť štátu účinne zmierniť dôsledky dopadu pandémie na podnikateľov a zamestnávateľov sa v roku 2023 zamerali analytici NKÚ. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR podporilo počas pandémie podnikateľov od marca 2020 do júna 2022 prostredníctvom projektu Prvá pomoc sumou cca 2,46 mld. eur. Z toho viac ako 71 % využili zamestnávateľia na udržanie svojich zamestnancov a zvyšnú pomoc čerpali SZČO. Vyplýva to z analýzy NKÚ **Ako sa poskytovala prvá pomoc**. Prvú pomoc poberalo 26 % zo všetkých registrovaných podnikateľských subjektov. Najväčší objem pomoci smeroval na západ Slovenska, do okresov Bratislavy, Nitra a Žilina. Najmenej pomoc využili v troch okresoch východného Slovenska – Medzilaborce, Sobrance a Gelnica.

Pri poskytovaní Prvej pomoci ministerstvo uprednostnilo včasnosť jej poskytovania pred dôslednou kontrolou údajov a informácií žiadateľov. Okrem chýbajúcich údajov sa často vyskytovali aj nesprávne vyplnené údaje, čo bolo spôsobené úradmi práce aj samotnými žiadateľmi. NKÚ upozornil ÚPSVR na podstatnú časť týchto chýb, čím prispel k ich odstráneniu.

Pre neoprávnenosť muselo vrátiť finančný príspevok len minimum prijímateľov. Prijímatelia Prvej pomoci mohli čerpať finančnú pomoc súbežne aj z ďalších rezortov. Viacnásobných prijímateľov bolo najviac v okresoch Bratislava, Žilina, Banská Bystrica a Prešov. Okrem Prvej pomoci bolo najviac žiadostí o dotáciu aj z Ministerstva hospodárstva SR (takmer 15 tis. prijímateľov) a z Ministerstva dopravy a výstavby SR (viac ako sedem tis. prijímateľov).

Na základe identifikovaných zistení a nedostatkov NKÚ navrhol prepojiť elektronické spracovanie žiadostí o podporu s Informačným systémom služieb zamestnanosti (ISSZ) tak, aby sa vybrané dáta presunuli do

ISSZ automaticky, resp. zabezpečiť pravidelný transfer údajov z jedného informačného systému do druhého. Rozšíriť elektronické podávanie žiadostí prostredníctvom Ústredného portálu verejnej správy na všetky kategórie podpory a pomoci. Zabrániť neoprávnenému využívaniu rôznych dotačných schém žiadateľmi prepojením viacerých informačných systémov, ktoré v súčasnosti existujú. Posilniť vnútorný kontrolný systém rezortu práce.

MPSVR SR by malo byť podľa NKÚ zapojené do spolupráce a vzájomnej výmeny informácií s ostatnými rezortmi, ktoré poskytujú iné formy finančnej podpory. Úzko spolupracovať už pri koncipovaní a navrhovaní akýchkoľvek podporných a dotačných schém s cieľom zabrániť ich použitiu na ten istý alebo podobný účel.

Dôsledky vojnového konfliktu

Po vypuknutí vojnového konfliktu na Ukrajine Slovensko krátkodobo čelilo prílivu utečencov. S cieľom vyhnúť sa dlhodobej humanitárnej kríze štát podnikal kroky na operatívne začlenenie netranzitujúcich utečencov do bežného života na Slovensku. Jedným z nástrojov bolo štátom finančne podporované ubytovanie odídencom z Ukrajiny. Keďže Slovensko nedisponuje potrebným množstvom ubytovacích kapacít pre týchto ľudí, štát finančne podporuje svojich občanov, ktorí odídencom poskytujú bývanie vo vlastných zariadeniach a nehnuteľnostiach. V roku 2022 tak štát vyplatil poskytovateľom ubytovania pre viac ako 74-tisíc odídencom vyše 70 miliónov eur.

NKÚ tento podporný nástroj preveril v rámci kontroly **044/2022 Systém poskytovania a uhrádzania finančných príspevkov za ubytovanie odídencom z Ukrajiny**. Tá ukázala, že neexistuje verejne dostupná databáza vyplatených verejných zdrojov poskytovateľom ubytovania, ktorá by posilnila princíp transparentnosti a verejnej kontroly. Kontrolóri preto odporúčajú vytvoriť bezpečnú verejnú platformu, ktorá by poskytovala dáta o ubytovacích kapacitách aj o výške poskytnutých prostriedkov zo strany štátu.

Nejednotné pravidlá evidencie odídencom z Ukrajiny spôsobovali obciam problémy hodnoverne preukázať, či boli splnené podmienky na vyplatenie príspevku poskytovateľom ich ubytovania. V praxi vznikali situácie, keď zamestnanci miestnych úradov podpisovali formuláre za samotných odídencom, inokedy sa zase odídencom podpisovali navzájom. Niekde chýbali dátumy v oznámeniach, inde zase podpisy.

Najväčší problém predstavovala evidencia odídencom, keďže neexistoval jednotný vzor evidencie o oznámení poskytovania ubytovania odídencom, ktorý by platil pre celé

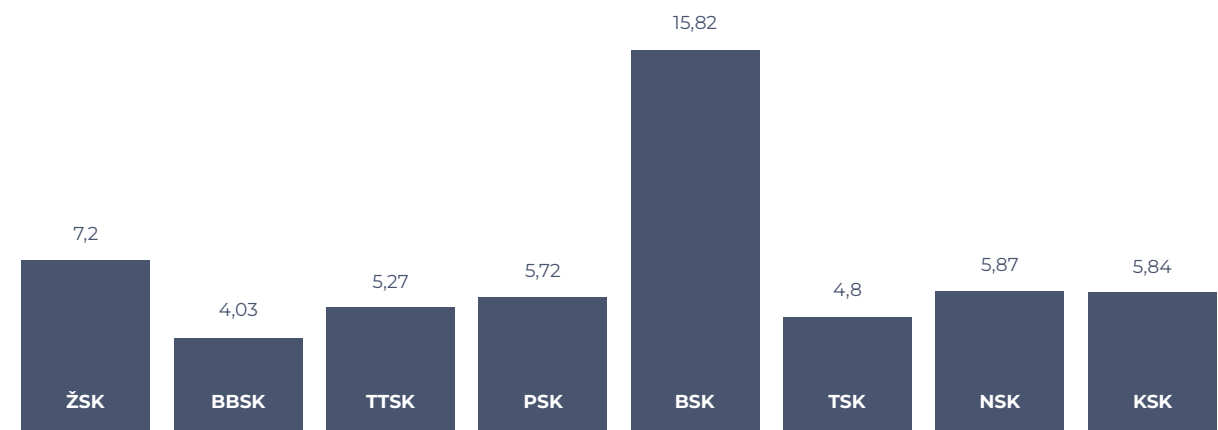
Slovensko a v ktorom by bolo presne popísané, aké náležitosti má obsahovať. Zamestnanci obcí tak postupovali podľa vlastného uváženia a niektoré dokázali vlastnou vynaliezavosťou zefektívniť celý proces evidencie.

Podľa výsledkov kontroly napriek zložitej mimoriadnej situácii sa podarilo poskytnúť adresnú pomoc odídencom z Ukrajiny formou príspevku za ubytovanie odídenca. Prispela k tomu spolupráca Ministerstva vnútra SR s Ministerstvom dopravy SR a Úradom geodézie, kartografie a katastra SR pri overovaní údajov o odídencoch a poskytovateľoch ubytovania prostredníctvom informačného systému. Zabránilo sa tak neoprávnenému vyplácaniu finančných prostriedkov štátu a systém prispel aj k zrýchleniu overovacích procesov. Nedostatky sa však objavili pri realizácii platobných príkazov, kde rezort vnútra v niektorých prípadoch porušil zákon o finančnej kontrole a audite a nedodržiaval zákonné lehoty pri zasielaní peňazí na úhradu príspevku obciam. Rezort dopravy nedodržiaval zákonné lehoty na vyplatenie príspevku poskytovateľom ubytovania pri tretine prípadov.

NKÚ poukazuje na to, že v mimoriadnej situácii absente systém kontroly hospodárneho nakladania s finančnými prostriedkami. Podľa kontrolórov by mali ministerstvá ako poskytovatelia finančných prostriedkov náhodným výberom kontrolovať oprávnenosť vyplatených príspevkov u poskytovateľov ubytovania. Slovensku zároveň chýba centrálny evidenčný online systém ubytovacích kapacít, či už tých komerčných alebo kapacít verejnej správy.

Preto NKÚ navrhol Výboru Národnej rady SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj, aby v súvislosti so zabezpečením ubytovania odídencom z Ukrajiny zaviazal Ministerstvo dopravy SR iniciovať vytvorenie verejnej informačnej platformy/aplikácie, ktorá by v reálnom čase poskytovala údaje o ubytovacích kapacitách vlastníkov nehnuteľností, ako aj údaje o výške poskytnutých finančných prostriedkov zo strany štátu jednotlivým osobám poskytujúcim ubytovanie odídencom.

Celková výška finančných prostriedkov na príspevok s rozdelením podľa krajov (v mil. eur)

Zdroj: MV SR. Vlastné spracovanie NKÚ SR

Ochrana hraníc

Ukrajinská hranica sa po vypuknutí vojnového konfliktu stala územím so zvýšeným bezpečnostným rizikom nielen pri pohybe osôb a majetku, ale napríklad aj rizikom spojeným s pašovaním zbraní či rádioaktívneho materiálu. NKÚ preto kontrolou **033/2023 Špeciálna technika v podmienkach finančnej správy preveril plnenie povinností Finančnej správy SR (FS)** pri zabezpečení ochrany východnej hranice Slovenska. Na rozdiel od pozitívne hodnotenej daňovej činnosti, pri colnej činnosti FS kontrolný úrad zistil viaceré významné nedostatky.

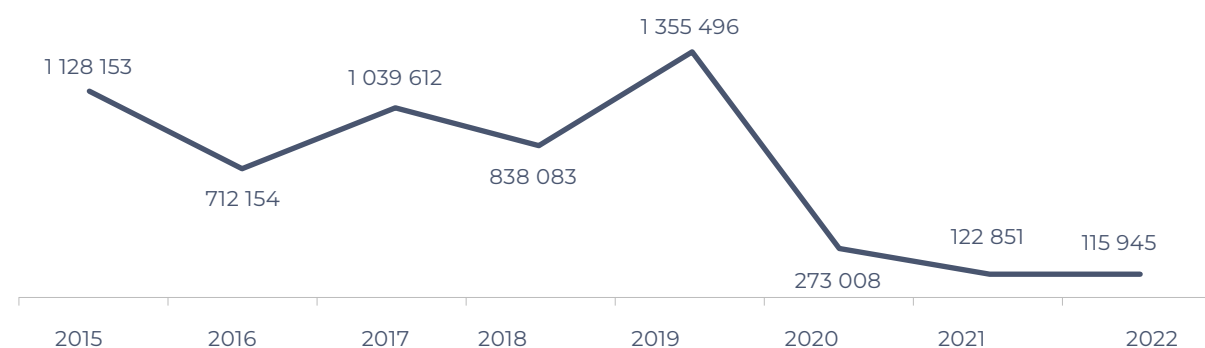
Na slovensko-ukrajinskej hranici nie sú podľa výsledkov kontroly pre chýbajúcu alebo zastaranú a neudržiavanú techniku colníci schopní zabezpečiť kvalitný dohľad. Ide pritom o kľúčovú vstupnú hranicu schengenského priestoru. Musí byť prioritou slovenských štátnych inštitúcií zabezpečiť jej ochranu. K vzniku kritické situácie prispelo aj zanedbanie pravidelnej údržby špeciálnej techniky slúžiacej na odhaľovanie nebezpečného tovaru, akým sú zbrane, rádioaktívny materiál, cigarety či alkohol.

Výdavky na opravu a údržbu špeciálnej techniky, ktorá je pre prácu colníkov kľúčová, klesli v roku 2020 oproti roku 2019 o vyše milión eur. Pri porovnaní rokov 2019 až 2022 išlo o pokles až na úrovni bezmála 1,25 milióna. Pašovaný tovar tak hľadajú na našej hranici colníci bez použitia adekvátnej a vysoko účinnej techniky. Kontrolóri na železničnej stanici Maťovce našli od leta tohto roka nefunkčný stacionárny radar na kontrolu obsahu vagónov. Colníci preverovali vagóny so železnou rudou manuálne, a to s využitím sondážnych tyčí. Kontrola zároveň preukázala významný pokles používania špeciálnej techniky od

roku 2019, prípadne jej zlé a nelogické pridelovanie. To má za následok absenciu modernej techniky na vyťažných colných úradoch s rizikovými prepravnými terminálmi či letiskami.

Pre alarmujúcu situáciu slovenskí kontrolóri odporúčajú Finančnému riaditeľstvu SR, aby v spolupráci s Ministerstvom financií SR operatívne hľadalo finančné zdroje na zabezpečenie stacionárneho zariadenia na kontrolu železničných vagónov v Maťovciach, ale tiež mobilných skenerov, detekčných zariadení pre colníkov vo Vyšnom Nemeckom a v Čiernej nad Tisou

Čerpanie výdavkov na opravy a údržbu v rokoch 2015 až 2022 vyjadrené v eurách

Zdroj: Vlastné spracovanie NKÚ SR z podkladov poskytnutých FR SR

Ďalším zistením z tejto kontroly je porušenie zákona o verejnom obstarávaní, a to nielen pre spôsob stanovenia predpokladanej hodnoty zákazky, ale aj porušenia princípu hospodárnosti a efektívnosti pri nakladaní s verejnými prostriedkami. Výsledkom bol nákup špeciálnej techniky za neprimerané ceny, ktoré boli významne navýšené oproti totožnej technike obstaranej rezortom vnútra. Výška predrazenia náku- pov spektrometrov vo finančnom vyčíslení predstavuje viac než 300-tisíc eur. Kontrolóri zaznamenali tiež porušenie zákona o metrológii či radiačnej ochrane, keď zamestnanci finančnej správy používali mobilné inšpekčné systémy bez skúšky dlhodobej stability či bez zabezpečenia skúšky monitorovania pracoviska so zdrojom ionizujúceho žiarenia, čím mohlo prísť k ohrozeniu zdravia osôb.

Ochrana vzdušného priestoru

Aj posledná z kontrol NKÚ, zameraných na strategickú bezpečnosť a ochranu **017/2023 Účinnosť kontrolného**

systému súvisiaceho s prevádzkou dronov potvrdila, že slovenské štátne inštitúcie nestíhajú reagovať na zásadné zmeny a dynamický technologický vývoj, tentoraz súvisiaci s využívaním bezpilotných lietadiel. Najznámejšími sú drony, ktoré patria k veľmi rýchlo sa rozvíjajúcim oblastiam a využitie majú vo vojenskej, bezpečnostnej, ale aj v civilnej sfére. Odborná a laická verejnosť si možnosti ich praktického využitia uvedomuje predovšetkým v súvislosti s prebiehajúcimi vojenskými konfliktmi na Ukrajine či Blízkom východe.

Aktuálne je naša krajina posledným zo všetkých členských štátov Európskej únie, ktorý neprebral do národnej legislatívy európske nariadenie o pravidlách a postupoch prevádzky bezpilotných lietadiel. Slovensku hrozí sankčné konanie Európskej komisie. Dôležité bude upraviť legislatívu tak, aby sa jednoznačne určilo ministerstvo, ktoré bude gestarovat túto oblasť, začne koordinovať aktivity participujúcich strán a národnými kontrolórmí identifikované bezpečnostné riziká budú čo najviac minimalizované.

Proces povoľovania aj používania dronov sprevádzajú vážne bezpečnostné riziká

- Slovensko neprebralo do národnej legislatívy európske nariadenie o pravidlách a postupoch prevádzky bezpilotných lietadiel
- Najzásadnejšia časť z nariadenia Európskej komisie, ktorá chýba, sú registre majiteľov dronov
- Štát musí tiež určiť jedného koordinátora, orgán štátnej správy, ktorý by mal všetky informácie a mal by v tejto oblasti "rozhodujúce" slovo

NKÚ už v prvej prípravnej fáze kontrolnej akcie, ktorou je predbežná štúdia, identifikoval závažné riziká, ktoré môžu mať dopad na bezpečnosť obyvateľov i ochranu objektov kritickej infraštruktúry štátu. Riziká zistené a popísané už v štúdii vyústili do rozhodnutia, že v audite nebude pokračovať a odovzdá vysoko aktuálne zistenia vláde. Kabinet musí rozhodnúť, aké legislatívne zmeny je potrebné pripraviť a ako nastaviť manažment tohto nového, bezpečnostne veľmi citlivého problému.

Konflikt na Ukrajine nám ukazuje, akým spôsobom je možné používať bezpilotné lietadlá nielen pre rozvoj spoločnosti, ale aj riešenie mimoriadnych situácií či vedenie vojnového konfliktu. Drony sú bezpečnostným rizikom z hľadiska prevádzky kritickej infraštruktúry štátu, napr. pre letiská, jadrové elektrárne či vodné zdroje. Štát napriek tomu, že ešte v roku 2019 identifikoval významné problémy priamo súvisiace s povoľovaním, prevádzkou či kontrolou dronov, len formálne poveril policajný zbor vypracovaním strategického dokumentu, ktorý dodnes nebol rozpracovaný do akčných plánov. Tie súvisia aj s účinnou ochranou pred neoprávneným používaním bezpilotných lietadiel, sprísnením procesu povoľovania alebo taktiež sankcionovaním za nerešpektovanie jasných pravidiel.

Najzásadnejšia časť z nariadenia Európskej komisie, ktorá na Slovensku chýba, sú registre majiteľov dronov. Aj preto dnes štátne inštitúcie nevedia v prípade akéhokoľvek incidentu s bezpilotnými lietadlami včasne uplatniť princíp objektívnej zodpovednosti. Národný systém je postavený len na osobnej zodpovednosti

pilotov. Ak si fyzická osoba nesplní zákonnú povinnosť a nezaregistruje sa, pri súčasnom nastavení kontrolných mechanizmov ju nie je možné identifikovať. Problematika dronov je na Slovensku roztrieštená medzi takmer desiatku inštitúcií, ktoré nemajú jedného silného koordinátora a legislatívne je táto agenda upravená vo viacerých zákonoch. Ukážkou nekoncepčného nastavenia celého systému je fakt, že našu krajinu v európskej skupine AdCo Drons, ktorá pôsobí pri EK a zastrešuje organizácie a odborníkov z oblasti dronovej problematiky, zastupuje Slovenská obchodná inšpekcia, ktorá odborne a ani technicky nie je prirodzenou štátnou autoritou pre túto oblasť.

4.1.3. Na udržiavanie strategickkej infraštruktúry nie sú peniaze

Všeobecne sa pod pojmom infraštruktúra chápe materiálno-technické zázemie štátu, ktoré zabezpečuje jeho sociálno-ekonomické funkcie. Jej rozsah, štruktúra, dostupnosť, kvalita, cena a ďalšie charakteristiky významne ovplyvňujú hospodársky rozvoj krajiny, ale aj životnú úroveň a spôsob života jej obyvateľov.

Dôležitou súčasťou infraštruktúry štátu je vodárenská infraštruktúra, zahrňujúca verejnú vodovodnú sieť a sieť odkanalizovania odpadových vôd a ich čistenie. Napriek významu porovnateľnému s inými zložkami infraštruktúry štátu, podľa kontrolných zistení NKÚ jej vláda a parlament nevenujú dostatočnú pozornosť. Pritom voda je komodita, ktorej strategický význam stále rastie.

Ochrana vodných zdrojov

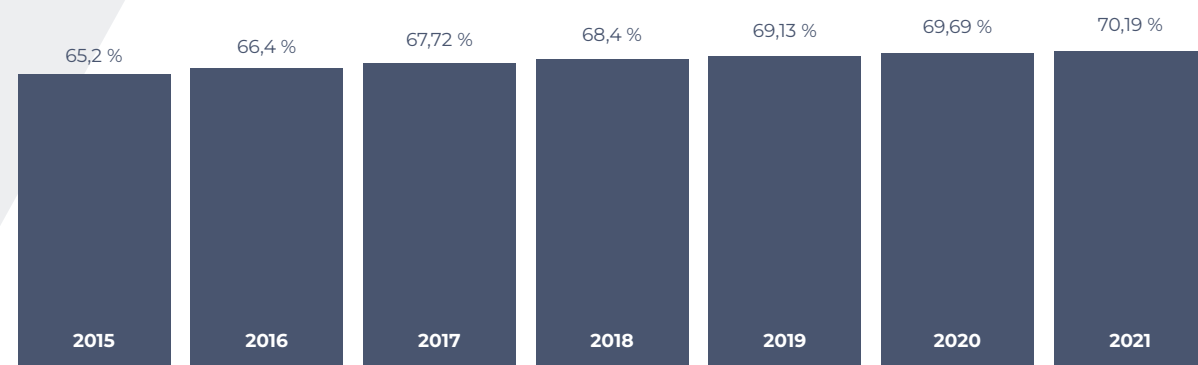
Tempo pripájania domácností k verejnej kanalizácii je slabé, ročne nedosahuje ani jedno percento. Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu sa v roku 2021 oproti roku 2015 zvýšil len o päť percent a nedarí sa dosiahnuť ani rozvojový cieľ zásobovať pitnou vodou minimálne 90 percent občanov Slovenska. Preto po troch rokoch v rámci kontroly **023/2022 Čistiarne odpadových vôd a odkanalizovanie SR** NKÚ opakovane upozornil vládu i poslancov parlamentu na hroziace riziko vyplývajúce z neplnenia dlhodobých národných cieľov, ku ktorým sa vláda prihlásila vstupom do Európskej únie (EÚ).

Za dvadsať rokov sa v rámci Slovenska preinvestovalo pri vybudovaní novej kanalizácie a čistiarní odpadových vôd bezmála dve miliardy, pričom výrazná časť tejto sumy bola vygenerovaná vďaka európskej finančnej pomoci. Napriek tejto pomoci sa našej krajine nedarí výraznejšie priblížiť k záväzku pripojiť do konca

roku 2025 všetky obce, kde žije viac ako dvetisíc ľudí, na verejnú kanalizačnú sieť, alebo zabezpečiť ich bezproblémový prístup k pitnej vode.

Počet ľudí napojených na verejnú kanalizáciu v roku 2021 dosiahol 3,85 milióna z celkovej populácie krajiny, zo všetkých 2 890 obcí je však pripojených len 1 155. Najhoršia situácia je v južných regiónoch Slovenska, pričom najkritickejší stav je v okrese Trebišov, Krupina a Rimavská Sobota. Kontrolóri konštatujú, že zodpovedné štátne inštitúcie si dlhodobo neplnia záväzky pri projektoch odkanalizovania územných sídel a Európska komisia už začala voči Slovensku proces infringementu. V prípade, že štát nebude plniť medzinárodné záväzky, bude nasledovať zo strany bruselských inštitúcií uloženie finančných sankcií, ktoré bude musieť vláda uhradiť zo štátneho rozpočtu. Minimálna výška paušálnej pokuty predstavuje viac ako 600-tisíc eur a výška denného penále za neplnenie vlastných národných záväzkov je stanovená na 3-tisíc eur.

Úroveň odkanalizovania obyvateľstva verejnou kanalizáciou

Zdroj: VÚVH

Kontrolný úrad preveroval situáciu a popisoval riziká v danej oblasti v rokoch 2016 – 2022. V správe o výsledku NKÚ upozorňuje, že problémovým faktorom pomalého napredovania v tejto oblasti je nejasnosť a rozdrobenosť kompetencií veľkého počtu zainteresovaných inštitúcií, ako aj ich nedostatočná komunikácia a koordinácia, ktorú má vecne i odborne zastrešovať envirorezort. Viaceré výstupy z kontrolných akcií dokazujú, že predstavitelia rezortu životného prostredia zanedbávajú plnenie ich strategických kompetencií pri téme budovania či rozširovania existujúcej siete vodovodov a kanalizácií. Kompetencie zanedbávajú aj pri kontrole plnenia povinností vodárenských spoločností pri ich prevádzkovej činnosti alebo pri zabezpečení spracovania odpadovej vody v čistiarnach. Neriešenie problémov zo strany kompetentných ministerstiev môže

vyústiť do ohrozenia dodávok pitnej vody v širších regiónoch Slovenska, alebo do straty verejnej kontroly nad kritickou vodárenskou infraštruktúrou.

Ako ukázala ostatná kontrola, v posledných piatich rokoch nedošlo k výraznejšiemu pokroku pri nastavení a ani pri používaní kontrolných mechanizmov zo strany štátnych inštitúcií. Častými sprievodnými faktormi sú neochota predstaviteľov miestnej samosprávy kontrolovať a postihovať vlastníkov problémových nehnuteľností, ale taktiež nedostatok odborných zamestnancov obecných, mestských úradov či štátnej vodnej správy. To znemožňuje aktívny výkon kontroly a NKÚ preto v správe informuje poslancov parlamentu, že systém kontroly plnenia zákonných povinností pri pripájaní nehnuteľností na vybudovanú verejnú kanalizáciu je nefunkčný.

Z pohľadu NKÚ je v súčasnosti nevyhnutné, aby envirorezort aktualizoval celkový investičný dlh na mzdu zamestnancov pracujúcich v stavebníctve a vodárenstve. Finančné prostriedky, ktoré sú v pláne rozvoja verejných kanalizácií a vodovodov na roky 2021 až 2027 odhadované na sumu viac ako 1,5 miliardy, vychádzali z cien, ktoré sú dnes nepoužiteľné a násobne vyššie. Na základe odborného poznania zamestnancov NKÚ je predpoklad, že suma nezabezpečených finančných prostriedkov na realizáciu projektov smerujúcich k rozvoju existujúcej siete kanalizácií je vyššia o bezmála trištvrte miliardy eur a investičný dlh pri vodovodoch sa posunie nad štyri miliardy.

NKÚ upozorňuje, že okrem peňazí, ktoré potrebujeme na rozšírenie existujúcej siete čistiarní, kanalizácií a vodovodov, musíme aj splniť záväzky voči európskemu spoločenstvu a nesmieme zabúdať na niekoľko-miliardový modernizačný dlh, ktorý sme identifikovali v rámci kontrol vodárenských spoločností. Dlž, ktorý je spojený s nerealizovanými opravami a údržbou existujúcej siete vodovodov a kanalizácií, sa dostáva až na úroveň piatich miliárd. NKÚ o tom informoval nielen parlament, ale aj predsedu vlády. Je nevyhnutné, aby štát ako jediný garant ústavných práv občanov konal aktívne a strategicky riešil kľúčové problémy súvisiace s vodou.

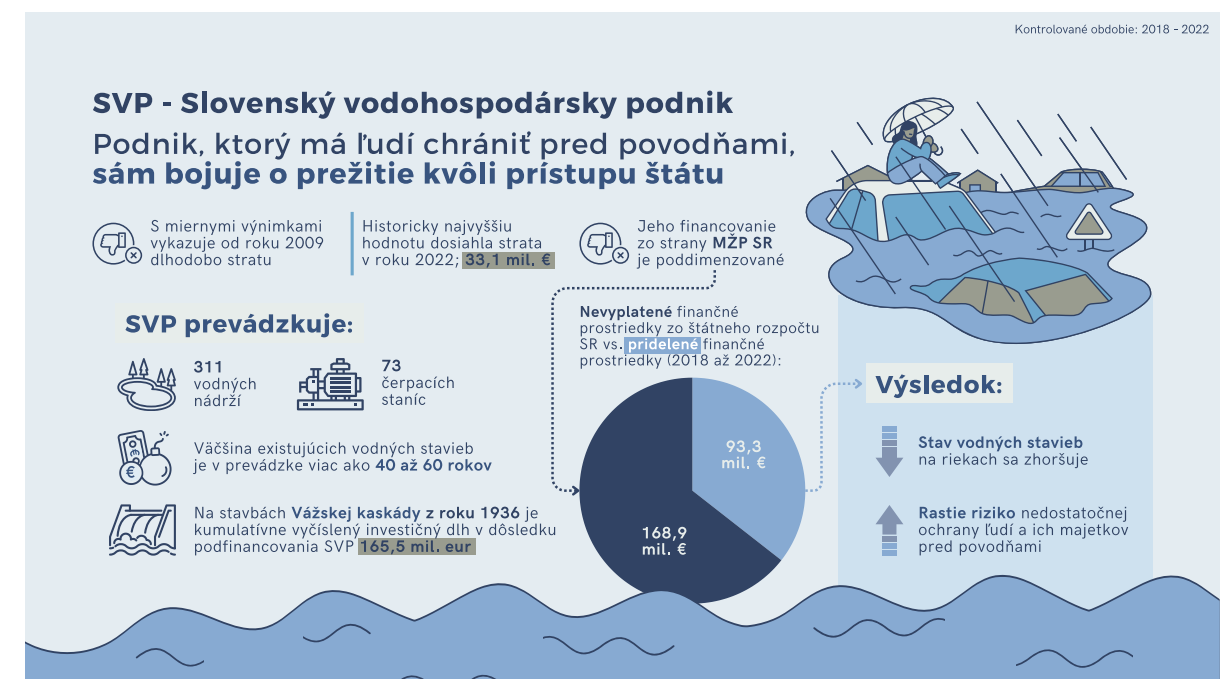
Ochrana pred povodňami

V strategickej infraštruktúre štátu hrajú dôležitú úlohu aj vodné stavby, plniace viaceré hospodárske i sociálne

funkcie. Jedným zo subjektov tejto infraštruktúry je štátny podnik Slovenský vodohospodársky podnik, ktorý spravuje a chráni toky riek na Slovensku a majetok, ktorý na nich štát postavil. Vo verejnom záujme sa stará aj o protipovodňovú ochranu.

Kontrolóri NKÚ v rámci tzv. follow-up kontroly **011/2023 Ochrana pred povodňami v SR - kontrola opatrení** zmonitorovali, ako Slovenský vodohospodársky podnik (SVP) plní opatrenia z kontrol v rokoch 2018 a 2019. Strategický štátny podnik, ktorý spravuje a chráni kvalitu a množstvo povrchových a podzemných vôd, stará sa o toky riek aj o protipovodňovú ochranu, je dlhodobo v strate a jeho financovanie je poddimenzované. Stav vodných stavieb na našich riekach sa zhoršuje a riziko nedostatočnej ochrany ľudí a ich majetkov pred povodňami je každým dňom vyššie.

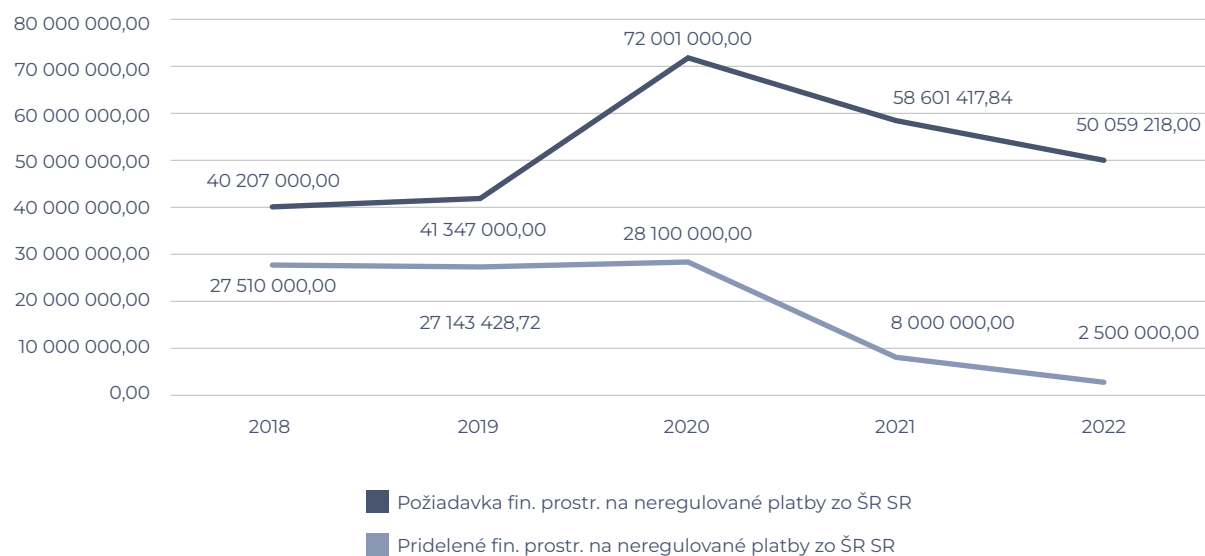
Predvídateľnosť finančných tokov, ktoré smerujú do vodohospodárskeho podniku zo strany štátu, je priam katastrofálna. Štát má od roku 2010 voči nemu podlžnosť 334 miliónov eur, ktorými by mal štátny podnik zabezpečovať modernizáciu vodných nádrží, starostlivosť o vodné toky, ale aj protipovodňové opatrenia na ochranu ľudí a ich majetkov. Vzhľadom na zistené nedostatky NKÚ zaradiť do svojho plánu na najbližšie obdobie ďalšiu kontrolu so zameraním na tieto rizikové oblasti. Výsledky úrad odstúpil parlamentnému výboru pre pôdohospodárstvo a životné prostredie, Ministerstvu financií SR a Ministerstvu životného prostredia SR, NKÚ správu predložil aj na rokovanie Vlády SR.

Cieľom Slovenského vodohospodárskeho podniku je zabezpečiť ochranu prírody a krajiny pred extrémnymi hydrologickými situáciami a následkami povodní v dôsledku klimatických zmien. Národná autorita pre externú kontrolu však poukazuje na fakt, že tento strategický podnik dlhodobo dosahuje stratu, ktorá negatívne ovplyvňuje plnenie úloh vo verejnom záujme. Dôvodom pre tento stav je nedostatočné, nestabilné

a nepredvídateľné financovanie zo štátneho rozpočtu. Historicky najvyššiu hodnotu dosiahla strata v roku 2022, a to 33,1 milióna eur. Najmä v rokoch 2021 a 2022 došlo k výraznému poklesu pridelených finančných prostriedkov na neregulované platby zo štátneho rozpočtu oproti predchádzajúcim rokom. V roku 2021 poskytol štát SVP len 13 % a v roku 2022 len 5 % zo sumy, ktorú požadoval.

Poskytovanie neregulovaných platieb pre SVP, š. p., zo ŠR SR, prostredníctvom MŽP SR v rokoch 2018 až 2022

Nedostatočné financovanie strategického podniku zároveň negatívne vplýva na zanedbávanie opráv a údržby vodohospodárskeho majetku, čo smeruje k zhoršovaniu technického stavu vodných stavieb. Celkový technický dlh za obdobie rokov 2005 až 2020 predstavoval sumu 921,5 milióna eur. Spolu 24 vodných stavieb, na ktoré boli vydané rozhodnutia orgánov štátnej vodnej správy, nebolo udržiavaných v dobrom stave, čím bol porušený zákon o vodách.

SVP cez odštepne závody prevádzkuje 311 vodných nádrží a 73 čerpacích staníc, vrátane prislúchajúcich prevádzkových objektov a technologických zariadení. Väčšina existujúcich vodných stavieb je v prevádzke viac ako 40 až 60 rokov. Mnohé z nich kvôli veku, opotrebovaniu a morálnej zastaranosti technologického vybavenia vyžadujú rekonštrukciu a modernizáciu, keďže sa na nich intenzívnejšie ako v minulosti prejavuje starnutie priehradných telies a ich podloží. Napríklad na

stavbách Vážskej kaskády z roku 1936 je kumulatívne vyčíslený investičný dlh v dôsledku podfinancovania štátneho podniku vo výške takmer 170 miliónov eur.

Kontrola tiež na základe podnetu od orgánov činných v trestnom konaní poukázala na neštandardné zmluvné vzťahy SVP s právnou kanceláriou, kde NKÚ identifikoval vážne riziko porušenia povinností pri správe cudzieho majetku. Advokátke, ktorá vodohospodársky podnik právne zastupovala v súdnom spore, vznikol neoprávnený nárok na podielovú odmenu takmer 1,9 milióna eur. Zistenia úrad odstúpil polícii aj Slovenskej advokátskej komore.

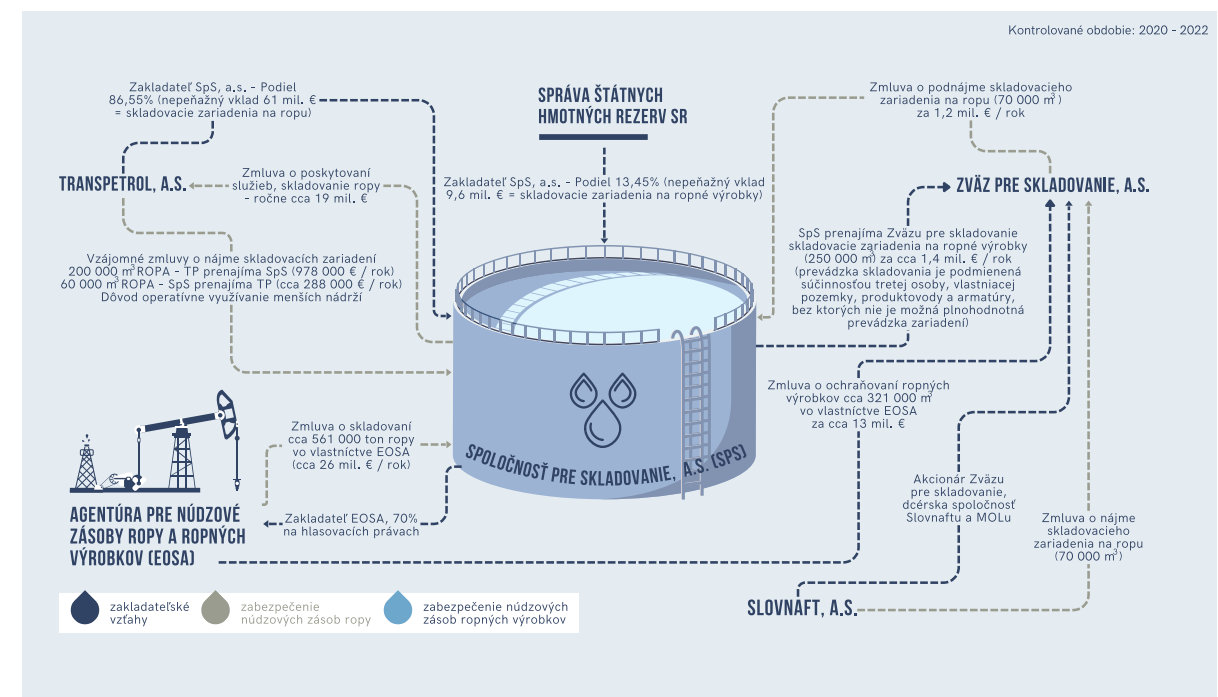
Strategické komodity

V systéme strategickej bezpečnosti krajiny zohrávajú dôležitú funkciu aj núdzové zásoby ropy. Tento systém má zabezpečovať zásobovanie ropou a ropnými

výrobkami pre podnikateľské subjekty a občanov v situáciách, kedy sú obmedzené či zastavené ich priebežné dodávky na Slovensko. Súčasný model núdzových zásob ropy a ropných výrobkov zabezpečuje zásoby týchto komodít v požadovanom množstve. Nastavený je ale veľmi zložito, netransparentne a bez aktívneho vstupu súkromného sektora by bol nefunkčný. To sú závery follow-up kontroly NKÚ **015/2023 Núdzové zásoby ropy a ropných výrobkov** v Správe štátnych hmotných rezerv (SŠHR), ktorá je orgánom dozoru štátu tejto verejnej politiky. Zároveň spoluzodpovedá za Spoločnosť pre skladovanie (SpS), ktorá zabezpečuje skladovanie núdzových zásob ropy. Skladovanie núdzových zásob ropných výrobkov (benzín, nafta, letecké palivo) zabezpečuje súkromný sektor. NKÚ sa opakovane pozrel na to, ako sú na Slovensku zabezpečované núdzové zásoby týchto strategických komodít a keďže po kontrole

z roku 2020 neboli prijaté dostatočné opatrenia, zistenia z aktuálnej kontroly zaslal priamo vláde.

Viac ako rok a pol trvajúci vojnový konflikt na Ukrajine zdôraznil význam funkčného nastavenia núdzových zásob ropy a výrobkov z nej pre fungovanie štátu. Úrad preto odporučil vláde, aby komplexne analyzovala efektívnosť existujúceho systému a následne rozhodla o potrebných zmenách, pretože naše zistenia odhalili významné riziká spojené nielen s netransparentnosťou fungovania spoločnosti, ale aj s ekonomicky nevyváženým postavením štátu a súkromného partnera. Slovensko musí byť pripravené na úplné zastavenie dodávok ruskej ropy, čo si vyžaduje legislatívne zmeny v udržiavateľnom riadení núdzových zásob. Existujúca infraštruktúra totiž neumožňuje iné dopĺňanie zásob ako ropou dopravovanou z Ruska.

Kontrola ukázala, že Spoločnosť pre skladovanie sa javí v systéme krízového riadenia štátu pri zabezpečení núdzových zásob ako nadbytočná a komplikuje jeden z kľúčových systémov krízového riadenia. Väčšinu služieb poskytovaných v agentúrnom modeli pritom zabezpečuje prostredníctvom tretích strán a je len vlastníkom skladovacích zariadení na ropu a ropné výrobky s nevysporiadanými majetkovými vzťahmi. Skladovacie zariadenia vo vlastníctve SpS neposkytujú potrebnú minimálnu kapacitu. Spoločnosť ich prenajíma za 1,4 milióna eur súkromnému Zväzu pre skladovanie (dcérska spoločnosť Slovnaftu, a. s.), ktorý následne zabezpečuje skladovanie zásob ropných výrobkov

pre Agentúru. Štátna spoločnosť nevlastní ani prísľusenstvo k nádržiám na ropné výrobky, pretože tie patria spoločnosti Slovnaft. Zároveň nevlastní pozemky pod skladovacími zariadeniami, ani prístupové komunikácie k nim. Všetky skladovacie zariadenia sa nachádzajú v areáloch súkromnej spoločnosti.

Kontrolóri NKÚ zároveň upozorňujú na skutočnosť, že Spoločnosť pre skladovanie nevstupuje do cenotvorby za skladovanie ropných výrobkov, tú určuje skladovateľ, teda súkromný sektor. Už pri kontrole v roku 2020 boli identifikované neehospodárne výdavky viac ako 190 miliónov eur, súvisiace so vznikom a prevádzkou

Agentúry pre núdzové zásoby ropy a ropných výrobkov a reštrukturalizáciou jej úveru. Nevznikli by, ak by nedošlo k zmene správy núdzových zásob ropy. Tentoraz kontrolóri poukazujú na navýšenie nákladov v rokoch 2020 až 2022 o 22 miliónov eur, keďže SpS musí platiť materskej spoločnosti Transpetrol za služby, ktoré predtým poskytovala priamo.

Toto neehospodárne riadenie spoločností, kde má dôležité postavenie štát, sa v konečnom dôsledku premieňa do výstupnej ceny ropných produktov, ktoré platí zákazník, teda každý občan v cenách ropných produktov. V existujúcom systéme je aj riziko presúvania nákladov z materskej spoločnosti Transpetrol na dcérsku spoločnosť SpS. Kontrolóri tiež identifikovali nedostatky v hospodárnosti, napríklad pri vynakladaní financií na propagáciu a reklamu a pri poskytovaní rôznych hodnotných darov. Spoločnosť si neplní strategické ciele podľa akcionárskej zmluvy a manažérske riadenie v nej je nekonštruktívne a nekoordinované.

Zavedený agentúrny model v súčasnosti zabezpečuje núdzové zásoby v požadovanom množstve, avšak NKÚ vidí nedostatky a rezervy v hospodárnosti a transparentnosti využívania finančných prostriedkov. NKÚ odporúča vláde, aby uložila Ministerstvu hospodárstva SR úlohu – komplexne zanalyzovať efektívnosť nastavenia systému správy núdzových zásob ropy a ropných výrobkov v SR a v určenom termíne informovať vládu SR o vykonanej analýze a navrhovaných opatreniach.

Udalosti posledných rokov významne ovplyvnili chod hospodárstva. Po kríze a stratách spôsobených pandémiou ochorenia Covid-19 nasledovala energetická kríza a nárast cien elektriny a plynu. Reakciou štátu na tieto udalosti bola pomoc, na základe ktorej boli vysoké ceny pre jednotlivé kategórie odberateľov rôznym spôsobom kompenzované.

NKÚ SR vykonal kontrolu **036/2023/1033 - Opatrenia štátu počas energetickej krízy**, ktorej účelom bolo preveriť proces stanovenia regulovaných cien energií a prijatia vybraných opatrení štátnej pomoci v čase energetickej krízy na Slovensku. Snažil sa dať odpoveď na to, či štát využil zákonné možnosti na riešenie dôsledkov energetickej krízy, či opatrenia boli prijímané včas, komplexne a udržateľne vo vzťahu k nárokom na verejné financie. Kontrolovanými subjektmi boli Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR) a Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO), kontrolovaným obdobím roky 2018 až 2022.

Finančná pomoc, ktorá bola poskytnutá pri jednotlivých opatreniach v rokoch 2022 a 2023 prostredníctvom MH SR, predstavovala ku koncu roka 2023 spolu

približne 2,7 mld. eur. Najvyšší objem prostriedkov, približne 1,24 mld. eur bol uhradený ako kompenzácia cien plynu za domácnosti. Slovensko ako jedna z mála európskych krajín pristúpilo k plošným kompenzáciám. Vláda nevyužila možnosti súvisiace napríklad s určením cenového stropu, vyplatením jednorazovej pomoci fyzickým osobám i podnikateľom, alebo cieľovou podporou rodín na základe ich sociálnej situácie, resp. majetkových pomerov.

Podľa výsledkov kontroly prvotnou reakciou MH SR na energetickú krízu bolo riešenie cien elektriny pre domácnosti. V situácii skokovitého nárastu cien na burze MH SR uzatvorilo vo februári 2022 Memorandum o porozumení, prostredníctvom ktorého mala byť domácnostiam dodaná elektrina od Slovenských elektrární, a. s., za zvýhodnenú cenu. Realizácia tohto riešenia však bola zdĺhavá a problematická. Implementačná zmluva, ktorá mala upraviť spôsob poskytnutia cenovo výhodnej elektriny domácnostiam a ktorá podliehala posúdeniu Európskou komisiou, nebola do konca roka 2022 uzatvorená.

Nejasnosti ohľadom spôsobu uplatnenia memoranda mali za následok posuny referenčného obdobia - časového intervalu, podľa ktorého sa stanovuje maximálna výška jednotkovej ceny elektriny, ktorú dodávatelia zohľadňujú v regulovaných cenách pre zraniteľných odberateľov. ÚRSO pri výkone svojej pôsobnosti v súvislosti s prípravou a vydaním zmien vyhlášky o cenovej regulácii v elektroenergetike, ktorou sa niekoľkokrát posúvalo referenčné obdobie, nepostupoval nezávisle, jeho právomoci prevzala vláda Slovenskej republiky. Zdĺhavosť postupov spôsobila neistotu medzi dodávateľmi aj odberateľmi.

V tejto situácii štát využil inštitút všeobecného hospodárskeho záujmu, ktorý Slovenským elektrárnám, a. s. a dodávateľom elektriny uložil povinnosť riešiť vzniknutú situáciu, konkrétne dodať určené množstvo elektriny pre domácnosti s fixnou cenou. Rozhodnutia týkajúce sa ďalších skupín, ktorým boli poskytnuté kompenzácie, sa odvíjali od krokov na európskej úrovni. Využitá bola krízová regulácia, pri jej vykonaní vláda určila ceny a podmienky ich uplatnenia prostredníctvom nariadení, ktoré mali prednosť pred rozhodnutiami ÚRSO. Krízová regulácia pokračuje aj v roku 2024, nastavený spôsob poskytovania pomoci nebol pre tento rok zmenený. Prehodnotenie potreby trvania krízovej regulácie a jej ukončenie zákon o regulácii neupravuje.

V situácii, ktorá nastala, bolo zjavné, že spolupráca medzi MH SR a ÚRSO je dôležitá v každom období, najmä v období krízy. Jej priebeh však nebol efektívny a konštruktívny, čo spôsobovalo často neskorú reakciu, nejasnosti, zmeny a tým aj neistotu všetkých dodávateľov i odberateľov. NKÚ odporučil výboru Národnej rady

Slovenskej republiky pre hospodárske záležitosti, aby zviazal vládu prehodnotiť aktuálne platné nariadenia a nájsť spôsob cieľovej kompenzácie cien energií tak, aby sa zmiernila záťaž na verejné financie.

Jednou z najcitlivejších strategických oblastí, bezprostredne sa dotýkajúcich základných životných potrieb obyvateľov a ich zdravia, je bezpečnosť potravín. Z kontroly NKÚ **034/2023 Kontrola bezpečnosti potravín v SR** vyplýva, že úradná kontrola potravinového reťazca na Slovensku je roztrieštená, sú nedostatočne zadefinované kompetencie dozorných orgánov, ktoré sa prelínajú a povinnosti jednotlivých strán nie sú jednoznačne ustanovené zákonom.

Základné kompetencie sú rozdelené medzi štátnu veterinárnu a potravinovú správu, ktorá je riadená ministerstvom pôdohospodárstva a Úrad verejného zdravotníctva, ktorý spadá pod rezort zdravotníctva. Rozdelenie potravinárskych podnikov na Slovensku medzi dva dozorné orgány nekorešponduje vo všetkých prípadoch s ich vecnou pôsobnosťou, dôsledkom čoho existujú šedé zóny, kde sú napr. živočíšne potraviny kontrolované iba hygienikmi, nie veterinármi. Vzájomná informovanosť a spolupráca medzi dozornými orgánmi funguje v praxi len na základe dohody o spolupráci. Chýba pri tom aktívne využitie moderných informačných systémov na včasné zdieľanie informácií o zistených nedostatkoch či porušeníach pravidiel.

Existujúci systém úradných kontrol potravín má síce na Slovensku historické korene, v súčasnosti ho používa už iba päť členských štátov Európskej únie. Okrem nás je to Poľsko, Slovinsko, Taliansko a Cyprus. Jeho rizikom je chýbajúci komplexný pohľad na bezpečnosť celého potravinového reťazca, čo môže mať negatívny vplyv na zacielenie a účinnosť úradnej kontroly potravín. Prax ukázala aj nedostatočnú komunikáciu hlavne medzi rezortmi pôdohospodárstva a zdravotníctva.

V zákone o potravinách nie sú jasne vymedzené kompetencie dozorných orgánov pre všetky miesta, kde sa potraviny predávajú, alebo sa používajú ako surovina na prípravu pokrmov a jedál. Nie je určené, kto má kontrolovať potraviny v novinových stánkoch, v predajniach s drogistickým tovarom, v predajných automatoch. Napríklad na čerpacích staniciach by mali balené

potraviny kontrolovať veterinári a hotové jedlá hygienici. Dohoda o spolupráci však umožňuje vykonať úradnú kontrolu iba hygienikmi. Neprehľadnosť a nezrozumiteľnosť celého systému spôsobuje aj fakt, že zákon o potravinách bol 28-krát novelizovaný. Kontrolóri zistili aj to, že národná stratégia bezpečnosti potravinového reťazca z roku 2013 nebola aktualizovaná, a preto nie sú zadefinované nové výzvy, priority, ciele a opatrenia v oblasti bezpečnosti potravín. Rovnako za takmer 30 rokov úradnej kontroly potravín na Slovensku sa nepodarilo vybudovať elektronickú platformu a potrebné mechanizmy na komunikáciu prevádzkovateľov potravinových podnikov so štátom.

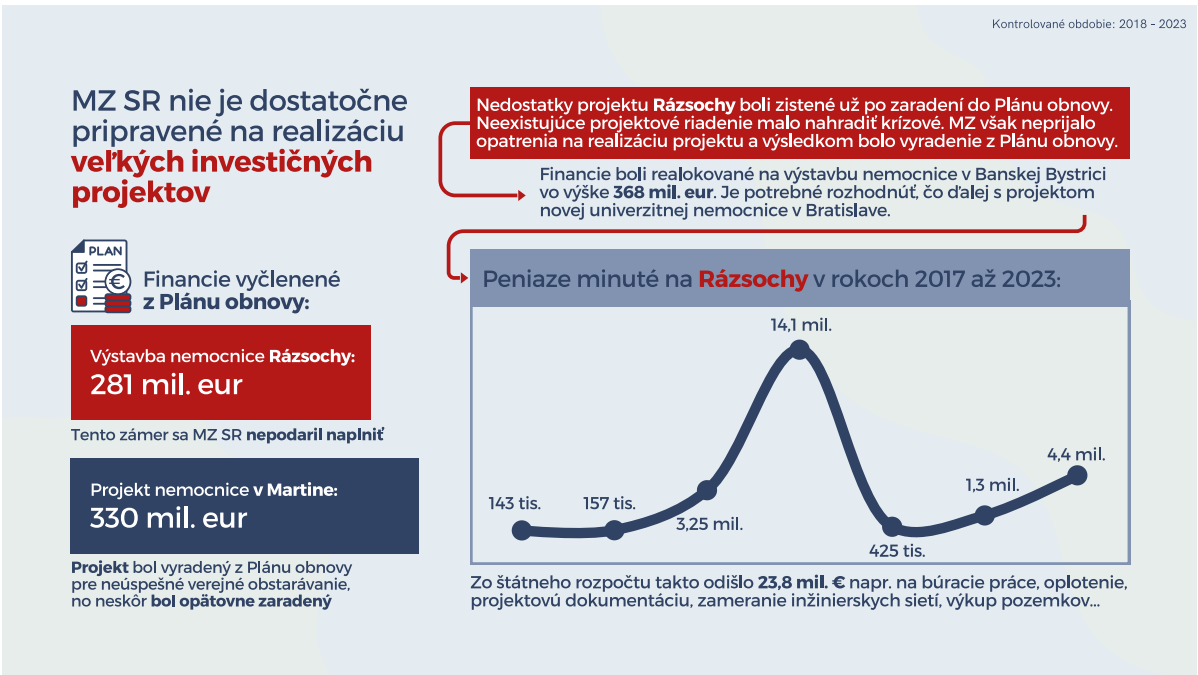
NKÚ odporúča parlamentnému výboru pre pôdohospodárstvo a životné prostredie, aby žiadal vypracovanie analýzy na integráciu rozdelených kompetencií

orgánov štátnej správy úradných kontrol potravín a na základe toho prehodnotili jeho súčasné nastavenie. Kontrolóri upozorňujú aj na potrebu vybudovať elektronickú platformu v oblasti úradných kontrol potravín pre všetky zainteresované subjekty.

Ochrana zdravia

Nedodržanie zákonov a nepripravenosť na realizáciu investičných projektov konštatoval NKÚ aj pri ďalšej kontrole v rezorte zdravotníctva. Pri kontrole **043/2023 Príprava a realizácia investičných projektov národnej nemocnice Rázsochy a Univerzitnej nemocnice sv. Martina** nenašiel žiadne vecné podklady k ich

zaradeniu medzi projekty financované zo zdrojov plánu obnovy. Pri rozhodovaní vlády boli oba projekty v nízkom štádiu rozpracovanosti a existovali len odhadované rozpočty, ktoré nezohľadňovali reálne investičné náklady. Rozhodnutia vlády neboli v týchto prípadoch urobené na základe vecných a odborne podložených materiálov, na základe poznania realizačných projektov, išlo len o politické rozhodnutie. V procese rozhodovania nemali totiž členovia kabinetu k dispozícii nielen realizačné projekty, ale ani jasný harmonogram, ktorý by zohľadňoval praktické skúsenosti vychádzajúce z realizácie výstavby nemocnice nadregionálneho i národného významu minimálne v stredoeurópskom priestore.

Z pohľadu NKÚ časová os výstavby zdravotníckeho zariadenia musí obsahovať jasné termíny potrebné na prípravu detailného projektu, riziká spojené s vyvlastňovaním pozemkov, zadefinovanie a financovanie vyvolaných investícií, obmedzenia vychádzajúce z územného a následne stavebného konania. Podstatné je tiež poznať čas súvisiaci s prácami na hrubej stavbe, ako aj termíny potrebné pre sofistikované a technicky náročné aktivity naviazané na vybavenie nemocnice a jej uvedenie do prevádzky. Ak by boli v procese rozhodovania vyžadované od kompetentných zamestnancov ministerstva tieto zásadné informácie, tí, ktorí rozhodovali, by dospeli k záveru, že minimálne bratislavský projekt Rázsochy nie je možné v rámci pravidiel plánu obnovy realizovať. Martinský projekt by obsahoval sériu významných rizík ohrozujúcich jeho úspešnú realizáciu.

V prípade Rázsoch bolo rozhodnuté o vyradení projektu spomedzi aktivít financovaných z plánu obnovy. V prípade martinskej nemocnice je naďalej otázne, či sa dá projekt zrealizovať v požadovanom termíne a bez finančných sankcií vyplývajúcich z európskych pravidiel. Do júna 2026 by mala byť dokončená hrubá stavba nemocnice, čo nie je vecne podložené detailným časovým harmonogramom.

Okrem problémov pri riadení projektov sa pri kontrole ukázalo, že rezort zdravotníctva porušil aj zákon o mechanizme na podporu obnovy a odolnosti, keď nedodržiaval pri projekte Rázsochy ani plnenie krízových opatrení. V tomto prípade treba zvážiť aj novelizáciu zákona, aby sa jasne stanovili časové lehoty pri zavádzaní a následne manažovaní krízových opatrení. NKÚ

konštatuje, že zlyhala príprava projektových dokumentácií, krízové riadenie a úplne absentovali základné nástroje vnútornej kontroly.

Kontrola ďalej ukázala, že ministerstvo zdravotníctva nemá personálne a odborné kapacity na riadenie veľkých investičných projektov. Najzávažnejšie zistenie v rámci riadenia strategického projektu bolo, že v rámci rezortu paralelne prebiehalo niekoľko náročných prípravných, povolovacích a kontrolných procesov a všetky zastrešovala len jediná osoba. NKÚ odporúča vláde, aby zaviazala ministerstvo zdravotníctva vytvoriť osobitnú organizáciu, napríklad ako to funguje v rámci rezortu dopravy, hospodárstva či životného prostredia, ktorá bude profesionálne zabezpečovať projektovú prípravu, inžiniering a taktiež realizáciu veľkých projektov.

Kontrolóri odporúčajú súčasnému vedeniu ministerstva, aby v rámci vnútorného auditu boli komplexne posúdené otázky zákonného, ale aj hospodárneho využitia štátnych prostriedkov. Na základe výsledkov kontroly by mohla byť vyvodená osobná zodpovednosť voči tým, ktorí pri príprave zlyhali. V kontrolovanom období rokov 2017 až 2023 boli na nezrealizovaný projekt NUN Rázsochy vynaložené finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu vo výške 23 879 944 eur.

Na výstavbu národnej nemocnice malo ísť z plánu obnovy viac ako 280 miliónov eur, ale tento zámer sa nepodarilo naplniť. Financie boli presmerované na výstavbu nemocnice F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici.

Projekt Univerzitnej nemocnice sv. Martina je naďalej súčasťou financovania z plánu obnovy, kde je na tento účel vyčlenených 256 miliónov na nemocnicu, avšak bez prístrojového vybavenia.

Pomoc odkázaným

Pacient, ktorý aktuálne potrebuje prevoz do zdravotníckeho zariadenia a poskytne mu ho prevádzkovateľ dopravnej zdravotnej služby (DZS), môže na odvoz čakať aj niekoľko hodín. Príšť pre neho nakoniec môže bežná dodávka, ktorá bola prerobená na prevoz pacientov, ale neprešla prísnou technickou kontrolou. Aj takú podobu môže mať podľa výsledkov kontroly **026/2023 Systém zabezpečenia ambulancií dopravnej zdravotnej služby** využívanie ambulantnej zdravotnej dopravnej služby, ktorá bola zákonom zadefinovaná ako súčasť zdravotnej starostlivosti od 1. júna 2019.

Ministerstvo zdravotníctva ako kompetenčne zodpovedná inštitúcia zlyháva v tejto agende nielen pri definovaní jasných prevádzkových pravidiel, či posudzovaní účelnosti použitia verejných zdrojov zo zdravotného poistenia, ale aj pri základnej kontrole a transparentnosti procesu vydávania povolení na prevádzku tejto služby. Kontrolóri popísali významné riziká spojené s nedodržiavaním zákonných pravidiel, ako je určenie minimálnej siete poskytovateľov dopravnej zdravotnej služby a dodnes nie sú zadefinované indikátory kvality, na základe ktorých je možné celý systém vyhodnocovať a následne meniť v prospech pacienta.

NKÚ poukazuje na zle nastavené pravidlá, vďaka ktorým sa napríklad obchádza hospodárska súťaž a na účet verejného zdravotného poistenia sú poskytované bežné dopravné služby, ktoré majú charakter sociálnej, nie zdravotnej pomoci odkázaným občanom. Z verejného poistenia išlo minulý rok na dopravnú zdravotnú službu 38 miliónov eur a do dvoch rokov by sa mali náklady na túto službu zvýšiť až na 50 miliónov ročne. Pri súčasnom napätom rozpočte zdravotníctva je otvorenou otázkou pre vládu i parlament, či dopravná služba poskytovaná pacientom nemá byť financovaná z verejných financií určených na sociálnu pomoc, a nie zo zdrojov, ktoré potom chýbajú nemocniciam či ambulantným lekárom.

Vozidlá dopravnej zdravotnej služby prepravujú pacientov medzi zdravotníckymi zariadeniami, nemocnicami či poliklinikami na plánované vyšetrenie, do domáceho liečenia či ľudí zaradených do dialyzačného programu. Do roku 2019 zabezpečovali prepravu takýchto pacientov živnostníci bez jasného legislatívneho vymedzenia. Táto služba je poskytovaná občanom, ktorí nepotrebujú neodkladnú zdravotnú starostlivosť poskytovanú vozidlami rýchlej zdravotnej služby. K zmene pravidiel došlo, podľa dôvodovej správy k zákonu, pre nízku kvalitu služieb a potrebu priameho dohľadu a kontroly nad poskytovateľmi DZS. Zákon zadefinoval DZS ako nový typ zdravotníckeho zariadenia.

Táto zákonná formulácia je v príkrom rozpore s realitou, pretože v týchto vozidlách nie sú žiadni zdravotníci pracovníci. Šoférom je človek bez odborného vzdelania, praxe a používané autá nemajú ani potrebnú zdravotnícko-technickú výbavu. Vodič, ktorý má často len základné či učňovské vzdelanie, nemôže viesť žiadnu zdravotnú dokumentáciu, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou poskytovania kvalifikovanej zdravotnej starostlivosti. Ministerstvo od novelizácie zákona nevykonalo ani jednu kontrolu u prevádzkovateľov DZS. NKÚ odporučil Výboru NR SR pre zdravotníctvo, aby zaviazal MZ SR analyzovať postavenie segmentu dopravnej zdravotnej služby v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti a na základe výsledkov analýzy iniciovať legislatívnu zmenu príslušných zákonov.

V roku 2023 sa NKÚ pri znevýhodnených skupinách obyvateľov zamerával aj na oblasť ich zamestnávania a sociálnu inklúziu. V rámci kontroly **039/2023 Sociálne podniky** preveril tento typ podnikov, ktoré sú považované za nástroj s veľkým, no doteraz naplno nevyužitým, potenciálom na riešenie týchto problémov. Do spomínanej oblasti smerovalo viac ako 100 mil. eur z finančných prostriedkov EÚ.

Sociálne podnikanie na Slovensku zaznamenalo od roku 2018 niekoľko pozitívnych zmien. Kontrolou však bolo identifikovaných viacero nedostatkov, ktorých odstránenie by v budúcnosti mohlo prispieť k ešte výraznejšiemu rozvoju tejto celospoločensky významnej oblasti.

Kontrola poukázala na absenciu strategického riadenia ministerstva, ktorá spôsobila, že nebolo možné sledovať prínos sociálnych podnikov. Ministerstvo nemalo dostatočné informácie o zamestnancoch podnikov, ale ani o jednotlivých formách ich podpory, a preto nebolo schopné vyhodnocovať účinnosť niektorých opatrení a mechanizmov. Väčšina foriem priamej aj nepriamej podpory, vyplývajúcej priamo zo zákona o sociálnej ekonomike, preto nefungovala, prípadne nebola účinná. Okrem zlyhaní v oblasti investičnej a kompenzačnej pomoci, za funkčné nemožno považovať ani využívanie sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní, uplatňovanie zníženej sadzby DPH, medzitrh práce, servisné poukážky a podobne.

Ministerstvo od roku 2018 nevykonalo napriek vynaloženiu významnej sumy finančných prostriedkov z EÚ hĺbkovú kontrolu ani v jednom sociálnom podniku. Sociálne podnikanie je prierezová oblasť, nevyhnutnou pre jeho rozvoj bola medzirezortná spolupráca. Tá však bola nedostatočná.

Pre zefektívnenie fungovania sociálnych podnikov do budúcnosti je podľa NKÚ kľúčovým strategický prístup k riadeniu rezortu práce, podporený medzirezortnou spoluprácou, založený na stanovení konkrétnych cieľov a sledovaní ich plnenia. Rozšírená by mala byť aj informačná základňa o sociálnych podnikoch, ktorá je nevyhnutnou súčasťou hodnotenia prínosu sociálneho podnikania a prijímania vhodných rozhodnutí štátu. Rovnako nevyhnutné je aj vykonávanie hĺbkových kontrol sociálnych podnikov. Výzvou ostáva propagácia sociálneho podnikania najmä voči verejnému sektoru, ale aj celej spoločnosti. Pre lepšie vnímanie tejto témy aj širšou verejnosťou je nevyhnutné vzdelávanie v oblasti sociálnej ekonomiky, ktoré je v súčasnosti nedostatočné.

4.1.4. V školstve chýbajú stratégie a koncepčné riadenie

Školstvo a vzdelávanie by malo podľa NKÚ patriť medzi top priority štátu. Ide o jednu z verejných politík, ktorá by pri transferoch z verejných zdrojov mala byť prioritizovaná, keďže dokáže prinášať merateľné výsledky v podobe zlepšenia funkcií štátu a služieb pre občana. Zlepšenie napĺňania strategických cieľov tejto verejnej

politiky by malo pozitívny presah do širokého spektra spoločenských odvetví od ekonomiky až po sociálnu politiku. Aj v prípade tejto verejnej politiky museli kontrolóri NKÚ konštatovať neefektivitu a nehospodárnosť pri napínaní cieľov.

Medzi najväčšie aktuálne výzvy na Slovensku patrí zastavenie masového úniku talentov do zahraničia. Nevyhnutným predpokladom naplnenia tejto výzvy je aktívna politika podpory inovácií. Polovica z 300-tisíc ľudí, ktorí odišli medzi rokmi 2004 až 2015 zo SR, bola mladšia ako 30 rokov, na zahraničných vysokých školách študuje 19 % slovenských študentov. Po Luxembursku je to druhý najvyšší podiel v EÚ, rádo vo vyšší ako v Česku, Maďarsku a Poľsku. Na zahraničné vysoké školy odchádza 52 % študentov s najlepšimi maturitnými výsledkami z matematiky.

Predpokladom zotrvania či návratu ľudí na Slovensko je okrem kvality štúdia najmä perspektíva uplatnenia v atraktívnych sektoroch ekonomiky s adekvátnym platovým ohodnotením. Dôležitú úlohu v rozhodovaní hrá aj únosná výška nákladov pri zakladaní rodín, najmä nákladov spojených s bývaním a v neposlednom rade dôvera v efektívne, nekorupčné fungovanie štátu a jeho inštitúcií a celková spoločenská aj politická atmosféra.

Vysoké školy

Odliv slovenských študentov do zahraničia však pretrváva a jedným z dôvodov je aj kvalita služieb poskytovaných vysokými školami. Potvrdila to kontrola **007/2023 Obnova a rekonštrukcia študentských domovov**. Slovenské vysoké školy zápasia so zastaraným vybavením a zlým technickým stavom študentských domovov, na ktorých obnovu či rekonštrukciu nemajú dostatočné finančné krytie. Doposiaľ využité peniaze na opravu siete zvýšili komfort študentov na internátoch, ale tieto zmeny nestačia na to, aby sa ich životné podmienky priblížili štandardom v zahraničí. Najvyšší kontrolný úrad SR preveroval obnovu internátov na šiestich verejných vysokých školách za roky 2018 až 2022. Obnova, na ktorú vláda v roku 2018 vyčlenila 50 mil. eur, prebiehala pomaly. Pre študentov bolo zmodernizovaných viac ako 3 600 izieb, čiastočnou rekonštrukciou prešlo ďalších 3 700 izieb, pričom v pôvodnom stave zostáva ešte tretina, okolo 3 200.

Kontrolóri upozorňujú, že dôležitým faktorom pri rozhodovaní študentov o výbere školy je popri kvalite výučby aj úroveň ďalších služieb či podmienok pre život vysokoškoláka. V tomto slovenské univerzity zostávajú.

Podľa zistení kontrolórov vysoké školy mali spracované dlhodobé zámery, ktorých súčasťou bola aj plánovaná obnova majetku, teda aj internátov. Slabým miestom bola však ich transformácia do ročných plánov, konkrétnych merateľných ukazovateľov a vyhodnocovanie s prijatím

primeraných opatrení. Najväčší počet nezrekonštruovaných izieb mala z kontrolovaných internátov Technická univerzita v Košiciach, nasleduje Ekonomická univerzita v Bratislave. Najviac izieb – 1808 zrekonštruovali na Slovenskej technickej univerzite Bratislava.

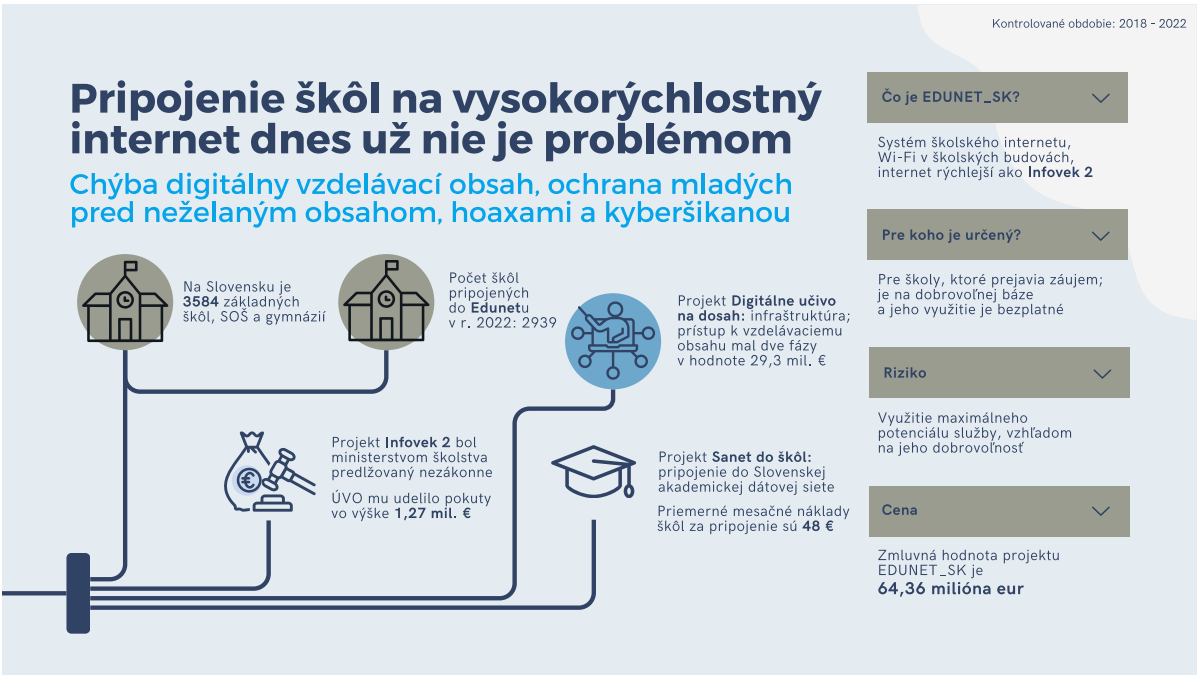
Kontrola ukázala, že preverované školy mali vo vlastníctve budovy v obstarávacej hodnote takmer 580 miliónov eur. Hodnota študentských domovov tvorila viac ako pätinu hodnoty nehnuteľností. Ich priemerný vek bol 45 rokov, a práve veková štruktúra významne ovplyvnila výšku investičného dlhu. Ten ku koncu roka 2022 dosiahol sumu 113 miliónov eur, čím sa dostal na úroveň obstarávacích cien budov internátov. Vysoké školy nemali poistené všetky budovy internátov, pričom kvôli veku a počtu študentov, ktorí sa v priestoroch pohybujú a používajú vlastné spotrebiče, možno práve tieto zaradiť do rizikovej kategórie.

Kontrolóri tiež zistili, že školy oproti opravám uprednostňovali skôr investície. Do internátov v kontrolovaných rokoch smerovalo 37,45 milióna prevažne z prostriedkov ministerstva školstva (28 mil. eur). V menšej miere pokrývali náklady vlastné zdroje školy v hodnote 5,15 milióna eur a opravy predstavovali 10,7 milióna eur, čo je 30 % z investícií. Vysoké školy nevyužili v plnej miere viaczdrojové financovanie, spoliehali sa hlavne na zdroje štátneho rozpočtu. V menšej miere využili vlastné a európske zdroje, len Prešovská univerzita čerpala peniaze vo forme úveru. Kontrolované školy žiadali financie vo výške bezmála 104 miliónov eur, z ktorých dostali len 30 %. Nepodarilo sa im čerpať ani z Plánu obnovy v rámci dvoch výziev z roku 2022, keďže podmienkou pre získanie peňazí bolo zlúčenie, resp. splynutie vysokých škôl, o čo žiadna z nich neprejavila záujem.

NKÚ odporučil Výboru Národnej rady SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, aby zaviazal ministerstvo školstva predložiť koncepciu rozvoja VŠ v kontexte obnovy infraštruktúry vrátane študentských domovov.

Digitalizácia školstva

Problémy nemajú len slovenské vysoké školy. Na ďalšie slabé miesta v slovenskom školstve upozornila kontrola **018/2023 Infraštruktúra pre pripájanie škôl do internetu**. Zásadné nedostatky má po takmer dvoch desaťročiach aj projekt digitálnej transformácie školstva. Absentuje koncepčné riadenie IT projektov s jasne vymedzeným zastrešujúcim orgánom, ktorý má dohliadať na plnenie prijatých strategických dokumentov. Kontrola zameraná na využívanie strategických dokumentov poukázala na ich nesystémový monitoring a vyhodnocovanie v oblasti informatizácie školstva. Školy dnes sú síce pripojené na vysokorýchlostný internet, pri vzdelávaní však slovenské školstvo nevyužíva nástroje, ktoré táto možnosť ponúka, a to hlavne digitálny obsah a digitálne učebnice, ktoré prakticky neexistujú. Otázne zostáva, či je potrebné opakovane na rozširovanie už existujúcej infraštruktúry minúť z plánu obnovy ďalších viac ako 100 miliónov eur, s čím sa počíta v blízkom období. A to aj preto, že pripojenie k internetu u nás poskytuje viac ako 700 spoločností.

Informatizácia a digitálna agenda sú pre Európsku úniu prioritou a povinnosťou Slovenska bolo prijímať také opatrenia, ktoré prostredníctvom strategických koncepcií a programov mali v období rokov 2014-2022 prispieť k informatizácii školstva. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVŠ) SR v súčasnosti poskytuje internetové pripojenie a dátové služby v rámci projektu SANET najmä pre akademickú oblasť a EDUNET_SK pre základné, stredné a materské školy a vybrané školské zariadenia.

Už v počiatkoch projektu digitalizácie slovenského školstva nastali zásadné chyby, keď rezort školstva preniesol zodpovednosť pri vypracovaní piatich Akčných plánov na súkromnú spoločnosť PricewaterhouseCoopers Slovensko, s.r.o. za 360-tisíc eur. Napriek tomu, že rezort školstva na to mohol a mal využiť vlastnú sekciu informatiky. Akčný plán neobsahoval žiadne informácie v súvislosti s financovaním stanovených aktivít a v priebehu piatich rokov (2016 až 2020) nebol aktualizovaný. Chýbal pravidelný monitoring plnenia aktivít a aj vyhodnocovanie celého strategického materiálu. Kontrolóri tak identifikovali pretrvávajúce riziko nevhodného a neúčinného využívania finančných prostriedkov pri preverovaných zmluvných vzťahoch. NKÚ parlamentnému výboru pre vzdelávanie odporúča, aby zaviazal rezort školstva raz ročne predkladať odpočet, ako plní prijaté akčné plány a ako realizuje stratégiu podporujúcu digitalizáciu procesov vzdelávania zameraných na obsah a bezpečnosť.

NKÚ poukazuje na nekonceptnosť a nejednoznačnosť projektu „Digitálne učivo na dosah“ za viac ako 29 miliónov eur, ktorého prevádzku ministerstvo ukončilo v roku 2021. Názov nevystihoval obsah projektu, keďže neriešil samotné digitálne učivo, ale len infraštruktúru pre prístup k vzdelávaciemu obsahu. V roku 2023 nebolo problémom pripojenie na vysokorýchlostný internet, ale absencia digitálneho vzdelávacieho obsahu. Ďalšou z oblastí je kyberochrana, kde by malo ministerstvo spolupracovať aj so štátnymi autoritami v tomto sektore, ako je napríklad Národný bezpečnostný úrad a Ministerstvo obrany SR. Je zároveň na zváženie, či v čase, keď na Slovensku pôsobí viac ako 700 poskytovateľov služieb prístupu k internetu, je hospodárne a efektívne objednávať tieto služby centrálnie od jedného poskytovateľa na základe dobrovoľnosti škôl. Viac ako tretina z nich pritom využíva iné ako štátne pripojenie. Pri porovnaní cien pripojenia k internetu sme v rámci dotazníkového prieskumu zistili, že mesačné náklady cez rezortný systém sú na úrovni takmer 90 eur a pri súkromných poskytovateľoch sa cena pohybuje len na úrovni 30 eur.

V rámci projektu INFOVEK 2 ministerstvo uzavrelo v roku 2015 zmluvu so Slovak Telekom, a.s. v dohodnutej ročnej výške bezmála 5,78 milióna eur. Celkové finančné prostriedky boli navýšené o takmer 1,27 milióna eur za tri pokuty, ktoré ministerstvu uložil Úrad pre verejné obstarávanie kvôli nezákonnému predlžovaniu projektu, kým nebude zavedený projekt EDUNET_SK. Rezort ani v jednom prípade nepreveril dodržanie finančnej disciplíny so zreteľom na vyvodenie zodpovednosti za škodu a neprijal ani žiadne opatrenie na následné minimalizovanie rizika.

V rámci projektu EDUNET_SK, ministerstvo uzavrelo zmluvu so spoločnosťou SWAN, a. s., ktorej predmetom bolo poskytovanie telekomunikačných, dátových služieb a služieb centrálného manažmentu virtuálnej privátnej siete pre školy za viac ako 64 miliónov eur. Ku koncu roka 2022 bolo však z plánovaných 64 miliónov eur vyčerpaných len 51 %. V tejto zmluve neboli stanovené merateľné ukazovatele pre hospodárne a účinné použitie finančných prostriedkov. Objem týchto zdrojov bol dohodnutý pre neurčitý počet škôl, čiže pre školy, ktoré o túto službu prejavia dobrovoľný záujem a ministerstvo pri podpise zmluvy nemalo ani schválené finančné prostriedky v rozpočte svojej kapitoly. NKÚ odporučil parlamentnému výboru Národnej rady pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport zaviazat rezort školstva predložením komplexnej informácie o prioritách rezortu školstva v oblasti digitalizácie škôl a školských zariadení.

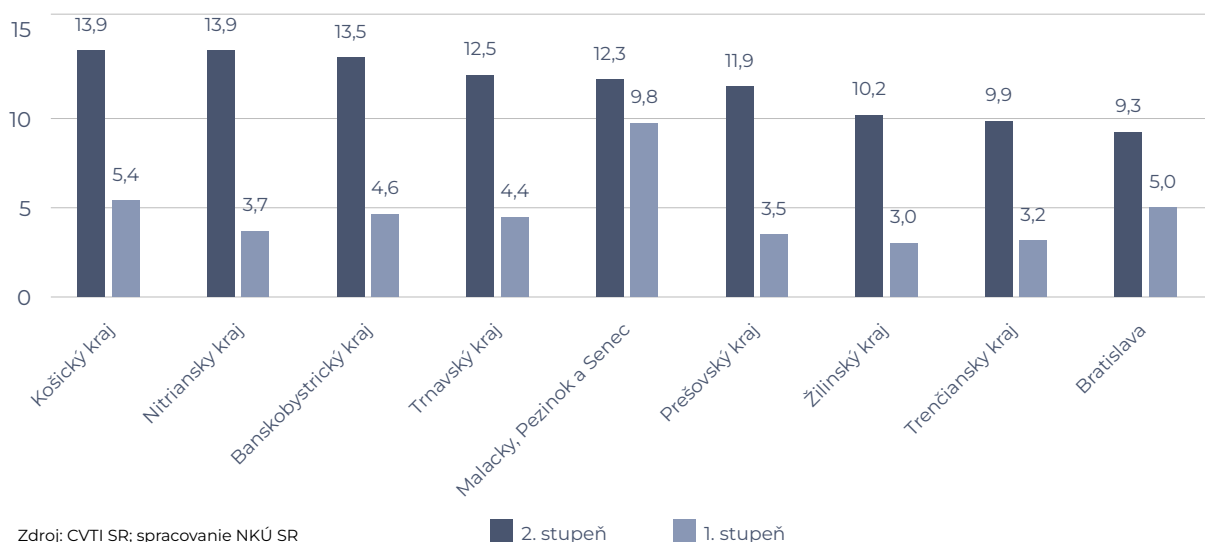
Odbornosť vzdelávacieho procesu

Čoraz väčším problémom slovenského školstva sa stáva aj kvalita vyučovacieho procesu. Na slovenských základných školách chýbajú učitelia, čast predmetov odučia vyučujúci bez príslušného vzdelania a situácia s nedostatkom učiteľov sa každým rokom zhoršuje. Vyplýva to z analýzy NKÚ **Nedostatok učiteľov a odbornosť výučby na základných školách**, ktorou úrad nadviazal na svoje zistenia z roku 2019. Problém sa týka predovšetkým 2. stupňa základných škôl, kde je priemerne neodborne odučených až 12 % vyučovacích hodín. Na 1. stupni je bez príslušného vzdelania odučených priemerne 5 % hodín. Vážnym problémom, ktorému sa dnes zodpovední aktéri, hlavne rezort školstva, ale aj zástupcovia miestnej samosprávy systémovo nevenujú, je nedostatok učiteľov informatiky či technických predmetov. Sériu kontrolných akcií ukázala, že Slovensko výrazne zaostáva v informatizácii a digitalizácii spoločnosti. Tento problém sa začína už na základných školách, kde majú deti získať prvé digitálne zručnosti, no odborné predmety vedú nekvalifikovaní učitelia.

K predmetom, ktoré najviac trpia nedostatkom odborných pedagógov patria okrem informatiky aj technika, občianska náuka a etická výchova. V prípade týchto štyroch predmetov ide vo všetkých krajoch o štvrtinu a viac hodín vyučovaných neodborne, výnimkou je iba občianska náuka v slovenskej metropole. Nedostatok učiteľov je dlhodobý problém Slovenska, na ktorý okrem kontrolného úradu upozorňujú viaceré národné inštitúcie. Tento problém sa bude v nadchádzajúcich rokoch prehĺbovať v dôsledku vysokého veku dnes aktívnych učiteľov, pričom výrazne sa to môže prejavíť v premetoch fyzika, matematika i chémia.

Významným rizikom pri hľadaní udržateľných riešení v tejto oblasti je absencia dát. Ministerstvo školstva síce zbieralo údaje v roku 2021, ale tieto údaje boli zverejnené a čiastočne vyhodnotené až po takmer dvoch rokoch a neumožňujú analýzu vývoja odbornosti v čase. Bez validných dát a bez konkrétnych opatrení, ktoré zatriktívnia učiteľské povolanie, nie je možné tento problém efektívne riešiť. Súčasný stav považuje národná autorita pre externú kontrolu za natoľko alarmujúci, že pripraví celoslovenskú kontrolu, ktorá by mala zmapovať dostupnosť učiteľov v jednotlivých regiónoch, ale aj prípadné motivačné kroky, ktoré boli doteraz urobené na ich udržanie, resp. prilákanie do škôl.

Podiel neodborne vyučovaných hodín na ZŠ v školskom roku 2021/2022 (v %)

Zdroj: CVTI SR; spracovanie NKÚ SR

Na základe dobrej praxe zo zahraničia či záverov odborných štúdií analytici NKÚ odporúčajú rezortu školstva, ktorý zodpovedá za vzdelávaciu politiku, vyčleniť v štátnom rozpočte financie na nábor, udržanie a rozvoj učiteľov v školách a v najrizikovejších regiónoch, kde je ich najväčší nedostatok. Pre vybrané, najviac nedostatkové učiteľské odbory, je zároveň možné zaviesť špeciálne štipendiá. Motivujúca môže byť dostupná vysokokvalitná príprava a podpora pre začínajúcich učiteľov a tiež podpora pre ďalšie odborné vzdelávanie a spoluprácu. Benefity môžu byť aj vo forme príspevku na dopravu, zabezpečenie nájomného bývania či výhodných pôžičiek pre učiteľov. Nehovoriac o tom, že učelia musia byť odmeňovaní porovnateľne s ostatnými vysokoškolsky vzdelanými zamestnancami. Prínosné môže byť aj vytvorenie IT systémov na sledovanie a predvídanie dopytu po pedagógoch, pričom dnes v systéme základných škôl pôsobia približne 40-tisíc pedagogických zamestnancov.

Ak nedôjde k výrazným zmenám, nedostatok učiteľov sa bude prehĺbovať. Najhoršia situácia je už teraz v Bratislavskom kraji. Kontrolný úrad už vo svojom analytickom komentári v roku 2019 zameranom na odmeňovanie pedagogických zamestnancov na základných školách upozorňoval na nedostatok učiteľov v Bratislavskom kraji a známa bola aj skutočnosť, že do roku 2024 v ňom bude potrebné obsadiť vyše tisíc dodatočných pracovných miest pedagogických a odborných pracovníkov základných škôl.

Financovanie súkromných stredných škôl

Fiktívne počty žiakov, prenájom budovy za 951-tisíc eur, kde nájomca a prenajímateľ boli tá istá osoba a nulová kontrola hospodárenia s verejnými prostriedkami zo strany ministerstva školstva. Také sú výsledky ďalšej

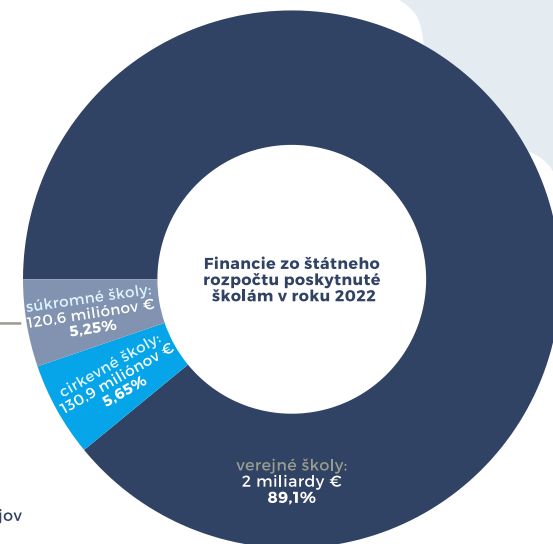
Súkromné školy financuje štát bez akejkoľvek kontroly

236 súkromných škôl a škôlok 38 tisíc žiakov

Informačné systémy ministerstva školstva nedokážu identifikovať fiktívne vykazovaných žiakov, môže dochádzať k neoprávnenému čerpaniu financií

Financovanie založené na počte žiakov k 15. septembru nezohľadňuje reálne finančné potreby na zabezpečenie vzdelávania a vytvára priestor pre účelové vykazovanie údajov

Kontrolované obdobie: 2020 - 2022

kontroly NKÚ v rezorte školstva 037/2023 Súkromné stredné školy v systéme vzdelávania.

Na Slovensku pôsobí 236 súkromných škôl, v ktorých sa v roku 2022 vzdelávalo viac ako 38-tisíc žiakov a zo štátneho rozpočtu im bolo pridelených viac ako 120 mil. eur. Deviatim kontrolovaným stredným školám bolo z tejto sumy poskytnutých bezmála šesť miliónov. Podľa kontrolórov NKÚ sú podmienky nakladania s verejnými zdrojmi v súkromných stredných školách nastavené nedostatočne, čo vytvára priestor pre ich netransparentné využívanie.

Kontrolóri identifikovali riziko, že informačné systémy ministerstva školstva nedokážu identifikovať fiktívne vykazovaných žiakov, v dôsledku čoho môže dochádzať k neoprávnenému čerpaniu verejných zdrojov. Financovanie založené na počte žiakov k 15. 9. príslušného roka nezohľadňuje reálne finančné potreby na zabezpečenie vzdelávania a vytvára priestor na účelové vykazovanie údajov k termínu zberu údajov. Systém vykazovania použitia verejných prostriedkov neumožňuje poskytovateľovi zabezpečiť kontrolu takmer v žiadnom rozsahu. Hospodárenie zriaďovateľov a škôl s verejnými prostriedkami orgány štátnej správy nekontrolovali. Aj preto NKÚ odporúča zaviesť povinnosť overovať účtovné závierky súkromných škôl a ich zriaďovateľov audítormi, aby sa zamedzilo možným podvodom alebo chybám.

Napríklad zriaďovateľ a škola v Hnúšti počas niekoľkých rokov vykazovali fiktívnych žiakov, na ktorých poberali normatívne finančné prostriedky. Ako rizikové sa ukázalo nedostatočné prepojenie informačných systémov

ministerstva školstva s ostatnými informačnými systémami verejnej správy pri výpočte výšky normatívu. Škola a zriaďovateľ boli pri kontrole zastúpení jedinou osobou, ktorá nepredložila žiadnu relevantnú dokumentáciu k nakladaniu s verejnými zdrojmi. Škole bolo v kontrolovaných rokoch 2020 až 2022 poskytnutých 775-tisíc eur, pričom vykazovala výrazne vyššie prevádzkové náklady (viac ako 60 % normatívu) na úkor mzdových nákladov. Škola bola v čase kontroly vyradená zo siete škôl.

Kontrolóri odhalili aj úzke personálne prepojenia, keď bol zriaďovateľ školy zároveň riaditeľom alebo zamestnancom školy, čo nedokázalo zabezpečiť dostatočnú nezávislosť a objektivitu. Úkony aj dokumentácia pri nakladaní s verejnými prostriedkami tak boli len formálne. Závažné porušenia identifikovali kontrolóri aj pri schvaľovaní odmien. V niektorých prípadoch výšku odmien zamestnancom školy navrhoval riaditeľ a odsúhlasoval zriaďovateľ školy, ktorý bol v danej škole zároveň zamestnaný. Riaditeľovi školy odmenu zase navrhoval a tiež schvaľoval zriaďovateľ.

Ďalším závažným zistením kontroly bol prenájom budov vo vlastníctve zriaďovateľa. Škola v Dunajskej Strede s najvyšším podielom nájomného na prevádzkových nákladoch uhradila v týchto rokoch nájomné v celkovej sume 951-tisíc eur, pričom z verejných peňazí bolo uhradených 898-tisíc eur. Vlastníkom nebytových priestorov, ktoré využívala škola na výchovno-vzdelávací proces, bol zriaďovateľ školy. Uzatvorené nájomné zmluvy podpisovala za obidve zmluvné strany, prenajímateľa aj nájomcu, jedna a tá istá osoba, ktorá bola štatutárnym orgánom zriaďovateľa aj školy.

4.2.

Napĺňanie strategických cieľov samosprávy

Slovensko patrí aj po viac ako 30 rokoch od zásadných spoločensko-politických zmien ku krajinám EÚ s najväčšími rozdielmi v ekonomickom výkone regiónov a životnej úrovni ľudí v nich žijúcich. Kým región Bratislavy dosahuje zhruba 150 % ekonomického výkonu priemeru EÚ na obyvateľa, na východe krajiny je to len niečo viac ako 50 %.

Aj aktuálny Index regionálnej konkurencieschopnosti EÚ zaradil Slovensko v rebríčku rozdielov v konkurencieschopnosti regiónov v rámci krajiny na 5. miesto od konca. Bratislava je podľa indexu 49. najkonkurencieschopnejší región v únii. Západoslovenský kraj je však na 166. mieste, Stredoslovenský na 178. a Východoslovenský kraj na 193. mieste z celkovo 236 hodnotených regiónov. Zotrvávajúca vysoká miera regionálnych nerovností ohrozuje súdržnosť slovenskej spoločnosti, ako jeden z predpokladov jej výraznejšieho napredovania a zvyšovania kvality života občanov.

V prijatej Vízii a stratégii trvalo udržateľného rozvoja SR do roku 2030 je Slovensko v roku 2030 definované ako „krajina úspešných, udržateľne sa rozvíjajúcich regiónov, ktorá poskytuje kvalitné a bezpečné prostredie pre zdravý a plnohodnotný život všetkých občanov“. Vízia je reálne uskutočniteľná iba v prípade dôslednej inštitucionálnej a finančnej decentralizácie regionálneho rozvoja.

NKÚ vláde odporučil vypracovať a realizovať nový model rozvoja ekonomicky slabších regiónov. Taktiež decentralizovať riadenie Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Výsledky kontrol NKÚ prinášajú dôkazy, že súčasný model riadenia EŠIF nie je dostatočne efektívny a účinný. Ak chceme vykazovať podstatne lepšie výsledky využívania EŠIF, je potrebné ich čerpanie výraznejšie decentralizovať a procesne zjednodušiť podľa vzoru úspešných krajín - napr. Poľska, Česka. Výrazné posilnenie pozície regiónov v procesoch rozhodovania o rozdeľovaní fondov EÚ umožní regiónom lepšie stanovovať priority. Budú môcť flexibilnejšie reagovať na rozvojové potreby a zvyšovať efektívnosť aj správnu dobou práce a kompetencií medzi centrom a regiónmi. Takéto zmeny vyžadujú úpravu kompetenčnej legislatívy pri riadení finančnej pomoci EÚ.

Pre etablovanie efektívnejšieho modelu rozvoja regiónov a lepší výkon komunálnych služieb pre občana by mala vláda pripraviť komplexnú reformu verejnej

správy, vrátane nového modelu fiškálnej decentralizácie. Slovenské mestá a obce potrebujú stabilnejší predvídateľnejší príjmový model, ktorý nebude stáť dominantne na jednom, od hospodárskeho cyklu závislom, a preto volatilnom príjmovom zdroji. Rovnako je potrebné odstupňovanie kompetenčnej príslušnosti pri výkone originálnych a prenesených právomocí podľa počtu obyvateľov obcí, ako aj etablovanie inštitútov zdieľaných kompetencií, resp. strediskových obcí či spoločných komunálnych podnikov najmä v prípade malých obcí.

Dôležitou výzvou je reálne dofinancovanie kompetencií prenesených zo štátu na samosprávy a rešpektovanie štandardizovaných foriem legislatívneho procesu. V rámci nich by mali mať samosprávy možnosť vyjadriť sa k legislatívnym zmenám, ktoré majú dopad na ich rozpočet. Štát by mal na takéto zmeny reagovať aj pri rozpočtovaní zdrojov pre samosprávy.

Jednou z charakteristík určujúcich vyspelosť krajiny je miera digitalizácie procesov vo verejnom i súkromnom sektore. Prvým predpokladom jej rozvoja vo verejnej správe je elektronizácia. Hlavným cieľom digitalizácie je využívanie informačných technológií na zefektívnenie komunikácie štátu s občanmi i medzi štátnymi orgánmi a organizáciami navzájom. Slovensko stagnuje v digitalizácii a informatizácii spoločnosti, čo má dopad na všetky oblasti života, ale hlavne udržateľný rozvoj krajiny s dôrazom na účelnosť a efektívnosť. Za ostatné dve desaťročia boli preinvestované viac ako 3 miliardy eur do budovania IS, ale ďalšie miliardy smerovali do ich rozvoja a každodennej podpory. Na základe záverov kontrolných akcií NKÚ je možné konštatovať, že máme za sebou obdobie úspešných projektov (napr. digitalizácia kultúrneho dedičstva, RIS), ale aj ukážkových aktivít plytvania a až nezákonného nakladania s európskymi i verejnými prostriedkami (ISKRA, eZdravie, Kataster Portál, ESMO). Kontrolóri identifikovali riziká v riadení, ľudských zdrojoch, pri obstarávaní, ale aj cielenej kontrole a vyhodnocovaní merateľných ukazovateľov. Vážne riziká vidí NKÚ v informatizácii školstva, zdravotníctva, environmentálnej agendy a podľa výsledkov aktuálnych kontrol aj pri elektronickej komunikácii samospráv.

Digitalizácia a poplatky

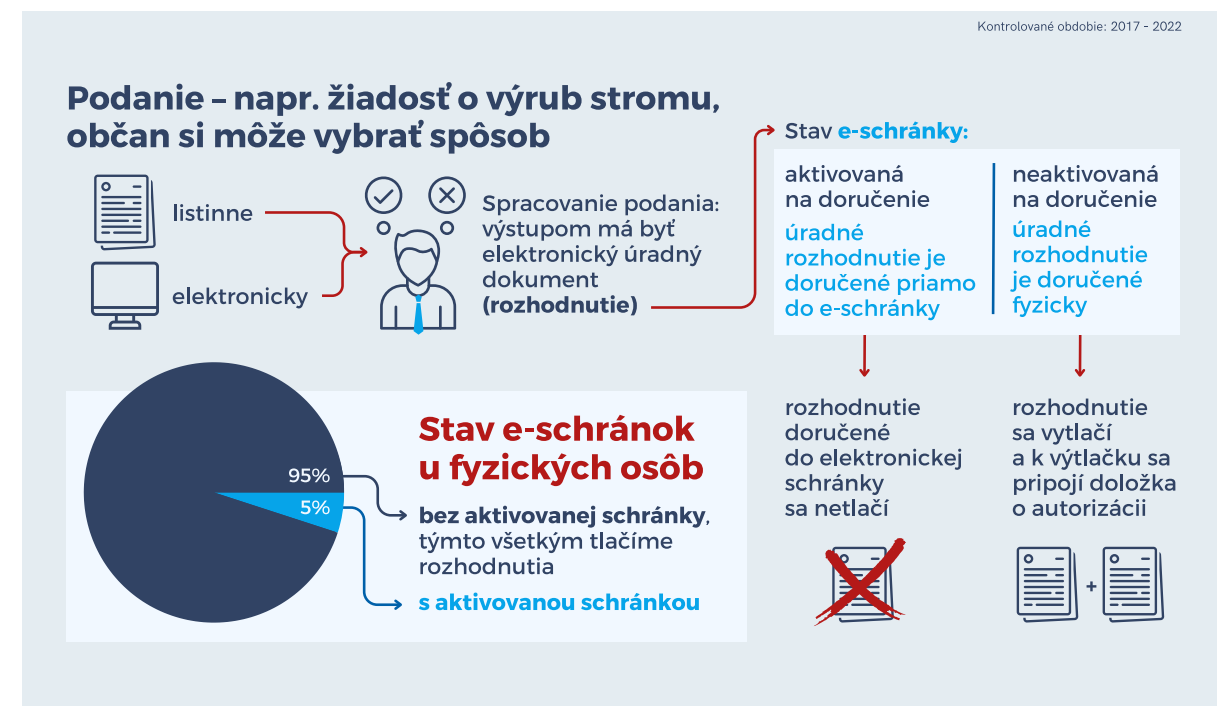
Aby komunikácia úradov s občanmi aj na regionálnej úrovni bola jednoduchšia a efektívnejšia, štát nastavil pravidlá elektronickeho vládnutia a zaviazal nimi aj samosprávy. Z výsledkov kontroly 002/2023 **Rozhodnutia obcí a miest v elektronickej podobe** vyplýva, že elektronizácia samosprávam neuláhčila

vydávanie rozhodnutí, nepriniesla zrýchlenie procesov a pre obce zatiaľ znamená zvýšené finančné náklady. Kontrola NKÚ bola zameraná na celý proces správy elektronickeých dokumentov, vydaných v rokoch 2017 až 2022 vo vybraných 25 miestnych samosprávach. V kontrolovanom období vyrubili miestne dane a poplatky vo výške viac ako 550 miliónov eur, z nich bezmála 200 miliónov nebolo vyrubených v súlade s legislatívou o e-Governmente. Žiaden z kontrolovaných subjektov nedodržiaval pravidlá o elektronickeho vládnutí počas celého kontrolovaného obdobia a po šiestich rokoch od účinnosti zákona o e-Governmente je jeho dodržiavanie skôr výnimkou ako udržateľným pravidlom.

Povinnosť vykonávať verejnú moc elektronicke má samospráva od záveru roka 2016. Celý proces elektronizácie bol však zo strany štátu nedostatočne nastavený a chýbala hlavne informačná podporná kampaň o možnostiach a výhodách elektronickej komunikácie

so samosprávou, ale aj štátom. Elektronizácia je pritom jedným z dôležitých nástrojov transparentnosti a rozširovania možností pre lepšiu správu vecí verejných.

Kedže 9 z 10 životných situácií rieši miestna samospráva, je reálnym obrazom digitalizácie slovenskej spoločnosti to, ako funguje práve na úrovni miest a obcí. Paradoxne porušovanie zákona znamená pre samosprávu úsporu času a aj financií. Len asi 5 % fyzických osôb na Slovensku má aktívnu elektronickeú schránku, ale obce a mestá musia všetky rozhodnutia spravovať elektronicke. Elektronizácia systému úradných dokumentov priniesla povinnosť tlačiť tisíce listov papiera navyše. Ak bolo jedným z cieľov informatizácie verejnej správy procesy zrýchliť a zlepšiť, tak tento cieľ sa momentálne mŕňa účinku. NKÚ preto odporúča parlamentnému výboru pre verejnú správu zaviazat rezort investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, aby komplexne vyhodnotil doterajší proces informatizácie samospráv a navrhol systémové opatrenia na riešenie dlhodobého pretrvávajúceho problému.

Ak účastník konania nemá aktivovanú elektronickeú schránku, samospráva má povinnosť rozhodnutie vytlačiť vo forme listinného rovnopisu. Ten má okrem samotného rozhodnutia obsahovať aj ďalší papier – doložku o autorizácii. Štát vytváranie a doručovanie listinných rovnopisov preniesol na Slovenskú poštu v rámci tzv. centrálného úradného doručovania. Tento systém ale nie je pre obce bezplatný a často sa preto posielajú rozhodnutia klasicky listinne bez doložky, čo

samosprávam šetrí čas aj peniaze, aj keď to nie je v súlade so zákonom. Časť samospráv si v minulosti zabezpečila stroje na automatizované obáľkovanie rozhodnutí, ktoré ale netlačia doložky o autorizácii. Národní kontrolóri preto odporúčili ministerstvu investícií nahradit doložku o autorizácii len informáciou, napríklad formou QR kódu, ktorý by bol súčasťou rozhodnutia. Alternatívou môže byť bezplatné sprístupnenie centrálného úradného doručovania pre samosprávu.

Forma realizácie rozhodnutí o miestnych daniach a poplatkoch v kontrolovanom období

Rozhodnutia o miestnych daniach a poplatkoch, realizované:	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ako elektronický úradný dokument doručený do elektronickej schránky	4,0 %	21,1 %	26,7 %	32,1 %	34,4 %	39,0 %
ako elektronický úradný dokument doručený listinným rovnopisom	0,0 %	2,1 %	2,6 %	11,7 %	12,0 %	15,9 %
ako listinný dokument bez použitia procesu pre listinný rovnopis ("po starom")	96,0 %	76,8 %	70,8 %	56,8 %	53,6 %	45,1 %

Zdroj: kontrolované subjekty, spracovan ie NKÚ SR, relatívny údaj podielu z celkovej sumy zohľadňujúci veľkosť samosprávy

Ďalším dôkazom potvrdzujúcim nepochopenie ce-
lého systému elektronizácie je, že rozhodnutia nie sú
vytvárané a ani autorizované ako elektronické úradné
dokumenty. Mnoho štatutárov obcí stále považuje svoj
vlastnoručný podpis za jediný plnohodnotný spôsob
autorizácie dokumentov.

Jednou z mála položiek v štruktúre príjmov obce,
ktoré vie samospráva ovplyvniť svojou činnosťou, je
poplatok za rozvoj. Príjmy z poplatku za rozvoj vyka-
zujú najvyššiu medziročnú dynamiku vývoja a sú ďal-
ším zdrojom pre financovanie rozvoja obce. Zákon
o poplatku má plniť príjmovú aj rozvojovú funkciu
a ich naplnenie bolo predmetom kontroly **023/2023
Poplatok za rozvoj v samospráve**. Z jej výsledkov
vyplýva, že zavedenie poplatku bolo pre obce na
Slovensku prínosné.

Poplatok môžu obce vyberať od stavebníkov od roku
2017 a sú zákonom viazané využiť ho na úhradu kapitá-
lových výdavkov pri výstavbe budov potrebných na za-
bezpečenie služieb obcí, nie na bežnú údržbu a opravy
obecného majetku. Podľa údajov Datacentra, od zave-
denia poplatku do konca roka 2021 malo z neho príjem
vyšší ako 60 000 eur 80 obcí, kontrolóri sa hlbšie pozreli
na využitie poplatku v deviatich z nich.

Tento spôsob získania financií na svoj rozvoj využívajú
predovšetkým obce a mestá v západnej časti Slovenska.
Ide v priemere približne o 14 % z objemu kapitálových
výdavkov, pričom vyšší podiel je spravidla dosiahnu-
tý v menších obciach, v ktorých je intenzívna domová
a bytová výstavba. V čase kontroly ho z krajských miest
stále nemali zavedený v Trenčíne a Prešove, v Žiline
a Banskej Bystrici ho vyberali od roku 2023.

Od roku 2017 sa každoročne výška vybraného príspevku
zvyšuje. Kým v prvom roku obce takto získali vyše 2,6 mil.
eur, v roku 2022 všetky obce na Slovensku cez poplatok
za rozvoj vybrali vyše 30 mil. eur. V deviatich kontrolova-
ných obciach za šesť rokov vybrali spolu viac ako 10 mil.
eur. Z tejto sumy už bolo preinvestovaných na zákonom
stanovené účely vyše 8,93 milióna eur. Najviac investovali
do stavieb určených na vzdelávanie detí (36,5 %), miest-
ne komunikácie, parkovacie plochy, verejné osvetlenie,
technickú infraštruktúru (32,8 %) a na stavby poskytujúce
sociálne, športové a kultúrne služby (28,2 %).

Reálne príjmy obcí z tohto poplatku sa pre rastúcu inflá-
ciu znižujú a pravdepodobne bude potrebné upravovať
jeho maximálnu výšku, aby bol zdrojom reálnej podpory
financovania stavieb na verejné služby obce, ktoré súvi-
sia s jej rozvojom. NKÚ preto odporúča novelizáciu záko-
na o poplatku, a to nielen v časti výpočtu poplatku, ale aj
úpravou definícií niektorých základných pojmov. Príjmy
z poplatku za rozvoj by malo byť možné podľa NKÚ pou-
žiť aj na obstaranie budov, nielen na ich výstavbu.

Kontrola potvrdila nesúlad niektorých všeobecne záväz-
ných nariadení (VZN) obcí so zákonmi a nedodržiavanie

zákonných podmienok pri vyrubovaní poplatku aj pre
rozdielne definované pojmy v legislatíve. Ďalší problém
sa týkal vyčísľovania údajov o výmerách jednotlivých
plôch podľa účelu využitia, a to najmä pri viacúčelových
stavbách pozostávajúcich z viacerých stavebných ob-
jektov. To si vyžadovalo dodatočnú komunikáciu obce
ako správcu dane s poplatníkom, resp. s príslušným sta-
vebným úradom, ktorý pri menších obciach ale nesíd-
li v danej obci. NKÚ preto odporúča novelizovať zákon
o územnom plánovaní tak, aby priamo zo zákona bola
zabezpečená výmena potrebných údajov.

Nesúlad VZN so zákonom o poplatku bol v jednom
prípade odstúpený na krajskú prokuratúru a prokurá-
tor už voči nemu podal protest. Viaceré zistené ne-
dostatky obce odstránili ešte počas kontroly. Zlepšilo
sa aj zverejňovanie údajov o poplatku za rozvoj, keď-
že Finančná správa SR upravila informácie, ktorými
sa obce riadili v tejto oblasti. Najvyšší kontrolný úrad
konštatuje, že zavedenie poplatkov za rozvoj plní účel,
je ďalším zdrojom financovania stavieb pre občiansku
vybavenosť a služby obcí a po navrhovaných úpravách
legislatívy sa ešte zvýši pozitívny vplyv na príjmy roz-
počtov obcí.

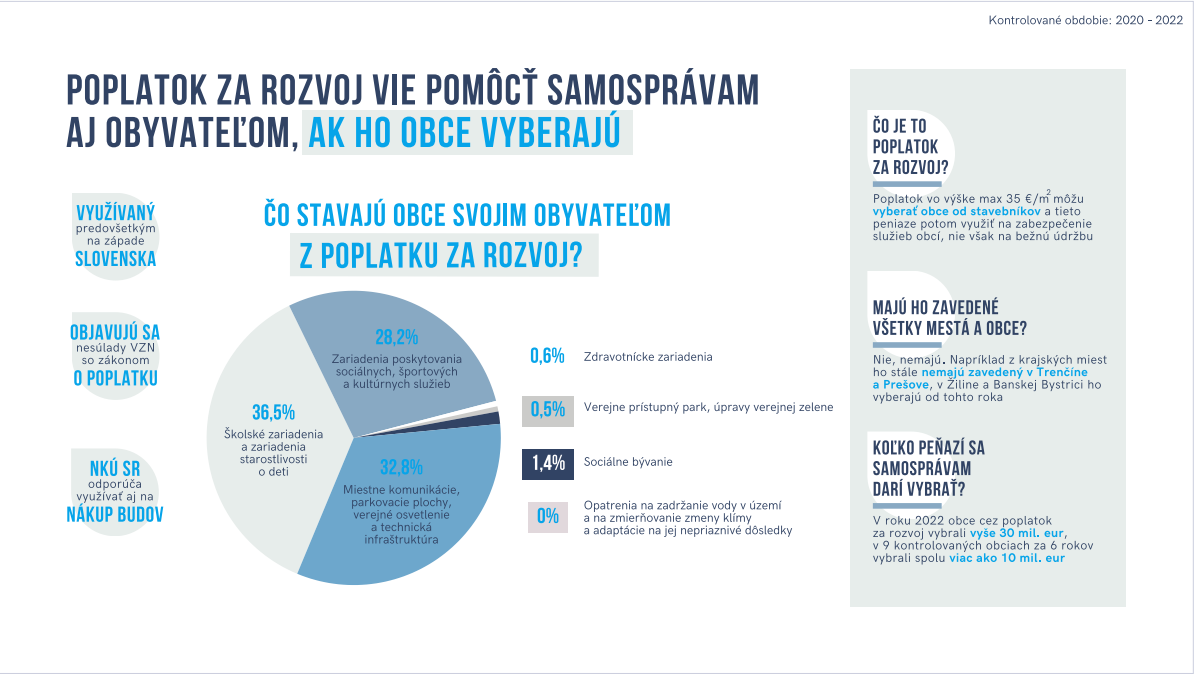
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Celkový súčet
Suma v eur	2 648 595, 04	13 063 632,86	14 416 124,09	19 482 260,58	28 781 912,82	30 859 162,23	109 251 687,62

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti

Slovenská republika uplynulé roky vynakladala na
zdravotnú starostlivosť stabilne približne 7 % HDP, čo
je o takmer 3 % menej ako priemer EÚ. Okrem nízke-
ho objemu zdrojov je zásadným problémom efektivi-
ta ich vynakladania. Stredná dĺžka dožitia je v SR pri-
bližne o štyri roky nižšia, ako je priemer EÚ, čím sa
zaradujeme ku krajinám Únie s najnižšou dĺžkou živo-
ta a rovnako s najnižšou dĺžkou života bez vážnejších
zdravotných problémov. Miera úmrtnosti na odvráti-
telné príčiny na Slovensku je jedna z najvyšších v rá-
mci EÚ. Približne polovica všetkých úmrtí je spôsobená
eliminovateľnými rizikami, ako je fajčenie, pitie alko-
holu a najmä zlé stravovanie. Problematike vynakla-
dania verejných zdrojov v zdravotníckom sektore a ich
efektívnosti a účinnosti sa NKÚ SR venuje dlhodobo.
Už takmer 10 rokov poukazuje na systémové problémy
tohto sektora, najmä na riziká hospodárenia štátnych
nemocníc, ktoré spôsobujú neustálu potrebu sanácie
dlhu zo štátneho rozpočtu.

Decentralizácia regionálnych lôžkových zariadení na
VÚC sa deje bez dostatočného finančného zabezpe-
čenia, metodického usmerňovania a kontroly zo strany
štátu. Participácia regionálnej samosprávy na zabez-
pečovaní cieľov verejnej politiky zdravia je skôr symbo-
lická ako reálna. NKÚ odporúča prioritizovať reformy
rezortu, vedúce k efektívnejšej sieti zdravotníckych za-
riadení. Prehodnotiť efektívnosť a účinnosť decentra-
lizácie politiky verejného zdravia na VÚC a na tomto
základe zabezpečiť potrebné zdroje pre poskytovanie
potrebnej lôžkovej i ambulantnej zdravotnej starost-
livosti, prípravu potrebného stredného zdravotného
personálu v regiónoch.

Samosprávne kraje (VÚC) od svojho vzniku v roku 2001
konajú vo vlastnom mene a samostatne. Pri plnení svo-
jich povinností využívajú zdroje zverené štátom, sú dr-
žiteľmi obrovskej hodnoty uloženej v majetku. V roku
2003 štát na VÚC delimitoval majetok na plnenie pre-
neseného výkonu štátnej správy v oblasti zdravotníc-
tva. VÚC sú povinné tento majetok užívať, zveľaďovať,

chrániť, zhodnocovať a používať všetky právne prostriedky na jeho ochranu vrátane včasného uplatňovania svojich práv v zmysle zákona o majetku VÚC.

NKÚ preto v rámci kontrolnej akcie **030/2023 Zdravotnícke zariadenia – nemocnice zverené do správy VÚC** vykonal kontrolu hospodárenia s majetkom nemocníc vo všetkých ôsmich samosprávnych krajoch. Kontrola preukázala rôznorodosť prístupu samosprávnych krajov k nemocniciam ako k zverenému majetku.

Štát ako garant verejnej zdravotnej politiky v roku 2002 preniesol výkon správy v oblasti zdravotníctva na VÚC, aby zabezpečil poskytovanie zdravotnej starostlivosti v regiónoch a aby regionálne zdravotnícke zariadenia mohli včas reagovať na požiadavky obyvateľov. Nevytvoril však vhodné podmienky na to, aby sa samosprávne kraje mohli o zverený majetok v podobe zdravotníckych zariadení primerane postarať. VÚC nikto neusmernil ako postupovať pri hľadaní optimálneho variantu prevádzkovania nemocníc, štát nenastavil systém financovania týchto zdravotníckych zariadení.

So správou zdravotníckych zariadení sa VÚC vysporiadali po svojom. Z 28 nemocníc, ktoré boli v roku 2003 delimitované zo štátu na VÚC, ostalo 24. NKÚ pozitívne hodnotí priority regionálnej politiky v Trenčianskom samosprávnom kraji a Žilinskom samosprávnom kraji, ktoré si ponechali nemocnice ako svoje príspevkové organizácie celých 20 rokov. Trnavský a Prešovský samosprávny kraj prišli o kľúčové postavenie nositeľa zdravotnej politiky v regióne, nemocnice v Trnavskom samosprávnom kraji boli predané za cenu nižšiu ako bola stanovená súdnoznaleckými posudkami. V Banskobystrickom samosprávnom kraji bola suma prenájmov nemocníc znižovaná o výšku finančných prostriedkov investovaných nájomcom. V Nitrianskom samosprávnom kraji boli nemocnice dané do prenájmu súkromným spoločnostiam, ktoré si určili vlastníci pohľadávok a v Bratislavskom samosprávnom kraji neboli dodržané podmienky nájmu, keď výška nájomného klesla pod ekonomické náklady.

Zákon o majetku vyšších územných celkov neurčuje, čo je to osobitný zreteľ, len povinnosť jeho zdôvodnenia. Preto dochádza k rôznym a väčšinou k nedostatočným zdôvodneniam takýchto prevodov, či prenájmov. Nejednoznačná legislatíva prevodov z dôvodu hodného osobitného zreteľa tak vytvára priestor na nevýhodné prevody či prenájmy. Ukážkovým príkladom takýchto prevodov je predaj, či prenájom nemocníc súkromným spoločnostiam. Preto NKÚ odporúča v zákone o majetku vyšších územných celkov komplexne

riešiť problematiku prevodu alebo prenájmu majetku vyšších územných celkov z dôvodu hodného osobitného zreteľa tak, aby bol jasný a nespochybniteľný proces prevodu, aby cena prevodu zodpovedala kritériám verejného záujmu, aby kontrolné mechanizmy vedeli vyhodnotiť plnenie podmienok prevodu osobitného zreteľa a aby boli zabezpečené spätné prevody majetkov alebo sankcie pri nedodržaní podmienok osobitného zreteľa zo strany nadobúdateľa verejného nehnuteľného majetku.

Podľa NKÚ nie je prípustné, aby verejný nehnuteľný majetok za niekoľko miliónov eur bol prevedený na súkromného nadobúdateľa za symbolickú cenu, pričom vyšší územný celok nevie garantovať plnenie verejnoprospešných služieb v zdravotníctve. Nie je prípustné, aby prenájmy nehnuteľného majetku boli nižšie ako sú odpisy uvedeného majetku a zároveň sa z prenájmov odrátavali preinvestované technické zhodnotenia budov, ktoré prenajímateľ - vyšší územný celok ani nepozná a nevie určiť ich hodnotu z pohľadu hospodárnosti a efektívnosti.

NKÚ preto odporúča Výboru NR SR pre zdravotníctvo, aby zaviazal Ministerstvo zdravotníctva SR predložiť koncepciu rozvoja a udržateľnosti siete nemocníc na úrovni VÚC a samospráv v kontexte zabezpečenia ústavnej zdravotníckej starostlivosti občanov.

Problémy v ochrane životného prostredia a ochrane klímy, ich riešenie a financovanie zo strany kompetentných inštitúcií Slovenskej republiky dlhodobo spadajú do strategických oblastí zamerania kontrolnej činnosti NKÚ. Vysokú finančnú náročnosť ochrany životného prostredia možno ukázať napríklad na investičnom dlhu pri budovaní nových sietí kanalizácie a čistiarní odpadových vôd v regiónoch, predstavujúci 1,56 miliardy eur. Slovensko vyčíslilo náklady na dosiahnutie dekarbonizačných cieľov SR do roku 2030 vo výške 8,2 mld. eur, predpokladané výdavky zo štátneho rozpočtu v r. 2023 na oblasť environmentálnej udržateľnosti v SR boli vyčíslené na 2,2 mld. eur.

Dôvod dlhodobého záujmu NKÚ o oblasť životného prostredia je daný tým, že jeho kvalita je základom zdravia človeka a trvalo udržateľného rozvoja. Preto je dôležité, aby nastavenie verejných politík túto kvalitu zabezpečovalo. Finančné zdroje do oblasti životného prostredia v objeme približne 42% v minulom období plynuli predovšetkým z fondov EÚ a iných finančných mechanizmov, výdavky zo štátneho rozpočtu boli vo výške 33 % a zvyšok tvorili vlastné príjmy obcí a ostatných subjektov verejnej správy, dotácie zo štátnych účelových fondov, subvencie a granty.

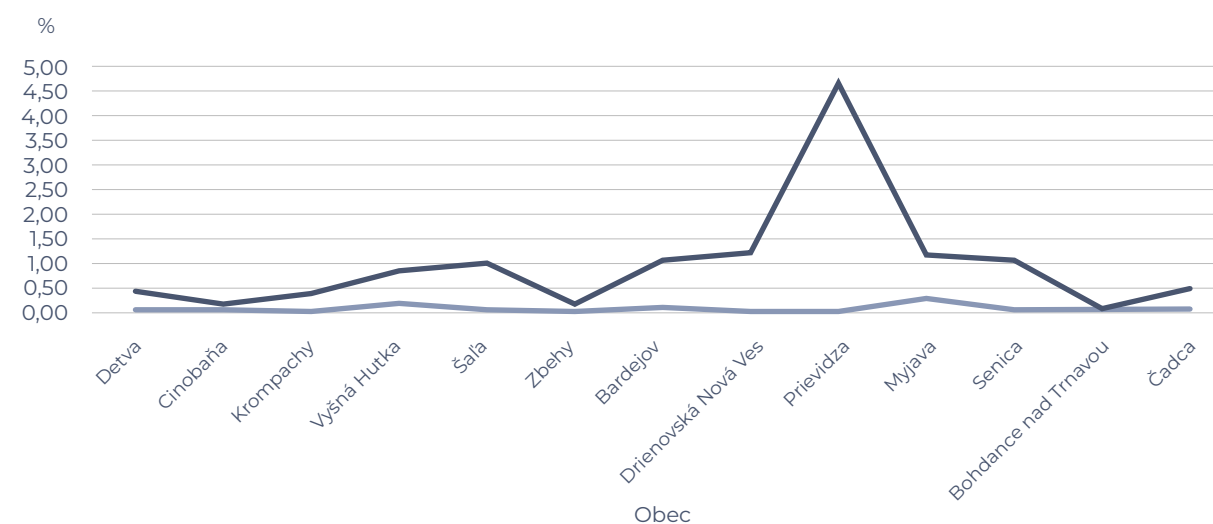
Zelená infraštruktúra

Snahu o zlepšovanie životného prostredia je vidieť predovšetkým na úrovni samospráv, ktoré sú k občanovi najbližšie. Obce a mestá sa snažia o zvyšovanie podielu verejnej zelene na svojom území. Kontrola **020/2023 Zelená infraštruktúra v mestách a obciach** potvrdila, že sa im to darí, stále jej však máme málo. Odhad na rok 2023 hovoril o náraste na 3,1 %, kontrolované obce sa dostali na úroveň len jedného percenta. Prispel k tomu aj zdĺhavý proces od podania žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (NFP) na zelené projekty až po uzavretie zmluvy. Problém pre obce predstavuje aj nedostatok vlastných finančných zdrojov na

realizáciu a udržanie projektov zelenej infraštruktúry, ktorá je však v čase klimatickej zmeny a zhoršujúceho sa stavu životného prostredia viac než žiaduca.

Priemerná dĺžka posudzovania žiadostí bola 168 dní. Ku koncu júna 2023 sa podarilo ukončiť viac ako dve tretiny projektov z celkovo 126 uzavretých zmlúv. Vo výzve na budovanie prvkov zelenej infraštruktúry bolo celkovo rozdelených 40,78 miliónov eur z európskych zdrojov, do konca júna 2023 sa z nich vyčerpalo viac ako 29 miliónov. V rámci kontroly bolo preverených 13 vybraných miest a obcí, ktoré čerpali peniaze na zlepšenie kvality života s dôrazom na životné prostredie. Kontrolované boli roky 2017 až 2022.

Podiel verejnej zelene a zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe miest a obcí k 31. 12. 2022

Pozitívne možno zhodnotiť, že okrem ojedinelých prípadov boli preverované projekty zrealizované a slúžia svojmu účelu. V niektorých kontrolovaných obciach sa ako problematická ukázala udržateľnosť realizovaných projektov zo živých rastlín a drevín počas celej doby ich udržateľnosti. Kontrolóri tiež poukazujú na nedostatočné monitorovanie udržateľnosti projektov zo strany Ministerstva pôdohospodárstva SR, neskôr Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (MIRRI) a vyšších územných celkov ako poskytovateľov NFP. Fyzické kontroly na mieste nere realizovali a monitorovanie prebehlo len prostredníctvom následných monitorovacích správ bez presných a úplných informácií o stave projektov. NKÚ odporučil parlamentnému výboru pre verejnú správu a regionálny rozvoj, aby zaviazal MIRRI vydať metodické postupy a usmernenia pre nositeľov

agendy s tým, že dôraz by sa mal klásť na vykonávanie vnútornej kontroly a kontroly na mieste v rámci vybranej vzorky projektov.

Kontrolný úrad poukazuje aj na nedostatok na strane poskytovateľa NFP pri nastavení merateľných ukazovateľov v rámci projektov. Merateľné ukazovatele boli totiž vybrané kvantitatívne, zamerali sa na počet vybudovaných prvkov zelenej infraštruktúry alebo dokumentov. Chýbal však kvalitatívny aspekt, nebolo tak možné vyhodnotiť, na akej úrovni sa zlepšilo životné prostredie a znížilo znečistenie ovzdušia v dotknutých oblastiach. Priestor na zlepšenie vidí NKÚ aj pri zdĺhavých procesoch hodnotenia žiadostí o poskytnutie financií, ako aj pri procesoch kontroly dokumentácie verejného obstarávania. Zjednodušenie by prospelo aj v prípade administratívnej záťaže pre prijímateľov prostriedkov.

Kontrolóri zároveň v obciach identifikovali výrazné cenové rozdiely pri nákupe podobných položiek. Napríklad odpadkový kôš dokázalo mesto Bardejov kúpiť za 60 eur, Senica za 799 eur. Parková lavička vyšla Prievidzu na 183 eur, Čadca a Činobaňa lavičky nakúpili za 600 eur. Detská pružinová hojdačka bola súčasťou rozpočtu v siedmich kontrolovaných projektoch a jej cena sa pohybovala od 192 eur v Bardejove do 917 eur v Detve.

Adaptácia na dôsledky zmeny klímy sa stáva neoddeliteľnou súčasťou činnosti samosprávy na lokálnej úrovni. Do tvorby strategických dokumentov obcí a miest je preto potrebné premietnuť aj nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. Zelená infraštruktúra, ktorá patrí medzi tzv. zelené adaptačné opatrenia, by sa mala stať štandardnou súčasťou priestorového a územného plánovania na lokálnej úrovni. Týka sa to najmä územných plánov a programov rozvoja obcí a miest.

Bezpečnosť na cestách

Zavedenie inštitútu objektívnej zodpovednosti v podmienkach Slovenskej republiky neprinieslo očakávané

zvýšenie bezpečnosti každého účastníka cestnej premávky. V súčasnosti využívaný systém nie je z pohľadu národnej autority pre externú kontrolu efektívny a ani po jedenástich rokoch nie je plne automatizovaný, čo má za dôsledok jeho nedostatočnú účinnosť. Potvrdila to kontrola **029/2023 Účinnosť zavedenia objektívnej zodpovednosti a efektívnosť jej fungovania**. Systém nepracuje autonómne a každý prípad si vyžaduje asistenciu niekoľkých fyzických osôb.

Kontrolóri NKÚ však pozitívne hodnotia využitie objektívnej zodpovednosti (OZ) samosprávami napríklad pri platenom parkovaní v slovenskej metropole, ktorá ju spomedzi kontrolovaných krajských miest využívala najaktívnejšie. V roku 2022 a v prvom polroku 2023 vydala bratislavská samospráva viac ako 46-tisíc pokút v sume 1,71 milióna eur. Výzvou pre parlament je úprava legislatívy a rozšírenie kompetencií samosprávy a mestských polícií tak, aby mohli inštitút objektívnej zodpovednosti využívať nielen pri porušovaní pravidiel parkovania, ale taktiež pri meraní rýchlosti stacionárnymi radarmi v obci či meste, pri monitorovaní značiek Stoj! a aj červenej na semafore.

Podstatou inštitútu objektívnej zodpovednosti, ktorý NKÚ preveroval v rámci rokov 2019 až 2022, je zabezpečiť dohľad nad bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky. A to tak, aby prípadné porušenie pravidiel bolo posudzované bez zásahu príslušníka policajného zboru. V praxi to znamená, že polícia, napríklad pri prekročení maximálnej povolenej rýchlosti, nemusí vodiča zastaviť. Stačí, že porušenie pravidiel bude nasnímané certifikovaným zariadením a bezprostredne sa odošle do systému, ktorý identifikuje majiteľa vozidla a automaticky zasiela pokutu za porušenie dopravných predpisov. Kontrolóri však v slovenskom systéme vidia značné rezervy, keďže je len v minimálnej miere automatizovaný a procesy nie sú plne digitalizované. Podľa zistení z kontroly policajný zbor využíva objektívnu zodpovednosť v obmedzenej miere a nemá ani jasne nastavené stratégie a pravidlá dohľadu nad bezpečnosťou cestnej premávky.

Kontrolóri NKÚ okrem iného zistili, že zavedením objektívnej zodpovednosti sa významným spôsobom neskrátila doba medzi dopravným priestupkom a doručením pokuty. Problémom je administratívna byrokracia, keďže do procesu spracovania dokumentácie sa zapája viac

príslušníkov policajného zboru či zamestnancov správnych inštitúcií, čo nielenže znižuje efektívnosť celého systému, ale zvyšuje riziká prípadnej korupcie. Dokumentácia o udelení pokuty sa spracováva manuálne.

Pozitívnym príkladom sú aktivity, ktoré v ostatných rokoch podnikli samosprávy krajských miest, ktoré začali aktívne využívať inštitút objektívnej zodpovednosti v súvislosti s kontrolou realizácie schválených parkovacích politík a dodržiavaním pravidiel parkovania. Jednoznačne najviac inštitút uplatňovali mestá Bratislava, Košice a Žilina. Najmenej Nitra, Trenčín a Banská Bystrica. Krajské mestá však majú v rámci inštitútu objektívnej zodpovednosti obmedzené kompetencie. Víziou pre samosprávy je možnosť uplatňovať tento inštitút aj za prekročenie rýchlosti v obci, alebo nezastavenie na červenej či na železničnom priecestí. To si však vyžaduje zmenu dnes platnej legislatívy. NKÚ odporúča parlamentu zaviazat ministra vnútra predložiť informáciu o možných opatreniach na zvýšenie efektívnosti využívania objektívnej zodpovednosti. Výrazne by prispeli k vyššej bezpečnosti cestnej premávky, k edukácii jej účastníkov a využívali by sa ako významný protikorupčný nástroj.

TVORÍME INŠPIRATÍVNY ÚRAD

5.

5.1. Kariérny rast a vzdelávanie zamestnancov je prioritou

V roku 2023 bolo na NKÚ zamestnaných priemerne 299 ľudí, k 31. 12. 2023 to bolo 298 zamestnancov. Z toho bolo 286 zamestnancov v štátnozamestnaneckom pomere a 12 zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Na ústredí pracovalo 169 zamestnancov a na expozitúrach 129 zamestnancov. V roku 2023 bol pomer žien a mužov 65 % ku 35 %, čo je najväčší podiel žien na NKÚ za ostatných osem rokov. Podobne je to aj na pozíciách vedúcich štátnych zamestnancov, kde ženy tvoria až 71%.

Priemerný vek zamestnancov bol 48 rokov, podobne ako v predchádzajúcich rokoch. V rámci vekovej štruktúry došlo v porovnaní s rokom 2022 k miernemu poklesu vo všetkých vekových skupinách, zatiaľ čo veková skupina 41 – 50 r. zaznamenala mierny nárast. V kvalifikačnej štruktúre NKÚ dominujú zamestnanci s vysokoškolským vzdelaním, ktorých je 93 %. Fluktuácia narástla na úroveň 10 %, čo bola očakávaná hodnota. Do veľkej miery ju tvorili len štátni zamestnanci, ktorí odišli do starobného dôchodku alebo ktorých štátnozamestnanecký pomer sa skončil na základe zákona kvôli vekovému cenzu.

Rok 2023 bol rokom príprav a vytvárania nového systému kariérneho rastu, ktorý spočíva v zaradení zamestnancov do kariérnych stupňov a je prepojený s ich hodnotením a odmeňovaním. Súčasťou kariérneho rastu je aj nastavovanie cieľov pre jednotlivých zamestnancov na kalendárny rok a vyhodnotenie ich splnenia. Implementácia systému sa začala 1. 1. 2024 a jej cieľom je prehĺbovanie motivácie a výkonnosti zamestnancov, čo bude mať vplyv na ich osobný rozvoj a kariérny rast a tým aj na plnenie strategických cieľov NKÚ.

Mimoriadnu pozornosť venuje NKÚ kontinuálnemu vzdelávaniu svojich zamestnancov. Odborné vzdelávanie prebieha v rámci komplexných vzdelávacích programov pre presne špecifikované cieľové skupiny – novoprijatí alebo služobne starší zamestnanci, zamestnanci z konkrétneho organizačného útvaru, kontrolóri vykonávajúci určitý typ kontroly a podobne.

Vzdelávacie programy pre kontrolórov vychádzajú z medzinárodných kontrolných štandardov INTOSAI a zohľadňujú pracovnú pozíciu kontrolóra v kontrolnej skupine. Pre členov kontrolných skupín je určený program, ktorý je zameraný na ich povinnosti podľa interných predpisov a aplikáciu princípov kontroly verejného sektora v praxi. Ďalší program je určený pre vedúcich kontrolných skupín, ktorí sú

zodpovední za riadenie kontrolnej skupiny a výkon kontroly na kontrolovanom subjekte. Najnáročnejší vzdelávací program je určený pre vedúcich kontrolných akcií, ktorí sú zodpovední za vypracovanie postupu kontrolnej akcie, riadenie práce vedúcich kontrolných skupín, spracovanie a prezentáciu výsledkov kontrolnej akcie. Súčasťou uvedených programov je aj časť pod vedením externých expertov, ktorá je zameraná na zlepšenie argumentačných, negotiačných a prezentačných zručností.

V roku 2023 NKÚ realizoval programy pre skupiny kontrolórov, ktorí sa venujú kontrole výkonnosti a kontrole súladu resp. kontrole súladu s prvkami finančnej kontroly. Vzdelávacie programy zabezpečovali zamestnanci NKÚ, ktorí boli do interného lektorského zboru zaradovaní na základe skúseností z kontrolnej činnosti a účasti v rôznych vzdelávacích aktivitách v SR aj zahraničí. Interní lektori zabezpečujú pre zamestnancov aj vzdelávacie aktivity v oblasti metodiky.

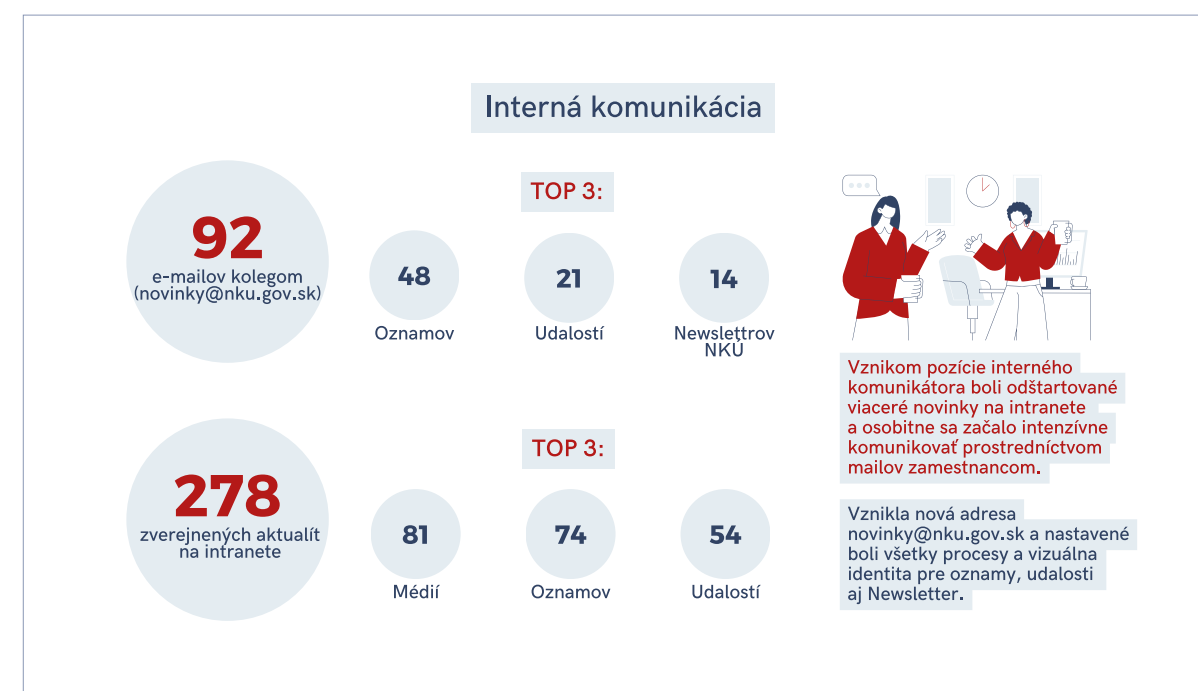
NKÚ pravidelne organizuje aj vzdelávacie aktivity z oblasti legislatívy, ktoré sú zamerané na aktuálne znenie zákonov, vyhlášok a s tým súvisiacich odborných tém. Zabezpečujú ich externí lektori – gestori príslušnej legislatívy na základe memoránd o spolupráci. V roku 2023 bola na NKÚ vytvorená databáza externých expertov, ktorá je východiskovým dokumentom pre spoluprácu nielen v oblasti vzdelávania, ale aj konzultačnej, odbornej, recenznej a inej činnosti. Databáza obsahuje 169 expertov z rôznych oblastí.

Súčasťou systému vzdelávania v roku 2023 boli aj školenia v oblasti osobnostného rozvoja, jazykových zručností, informačných technológií a manažérského vzdelávania pre vedúcich štátnych zamestnancov. Obsah vzdelávacích aktivít bol zosúladený so systémom kariérneho rastu NKÚ, ktorý je platný od 1. januára 2024.

5.2. Sledovanosť NKÚ na sociálnych sietach narástla o 20 %

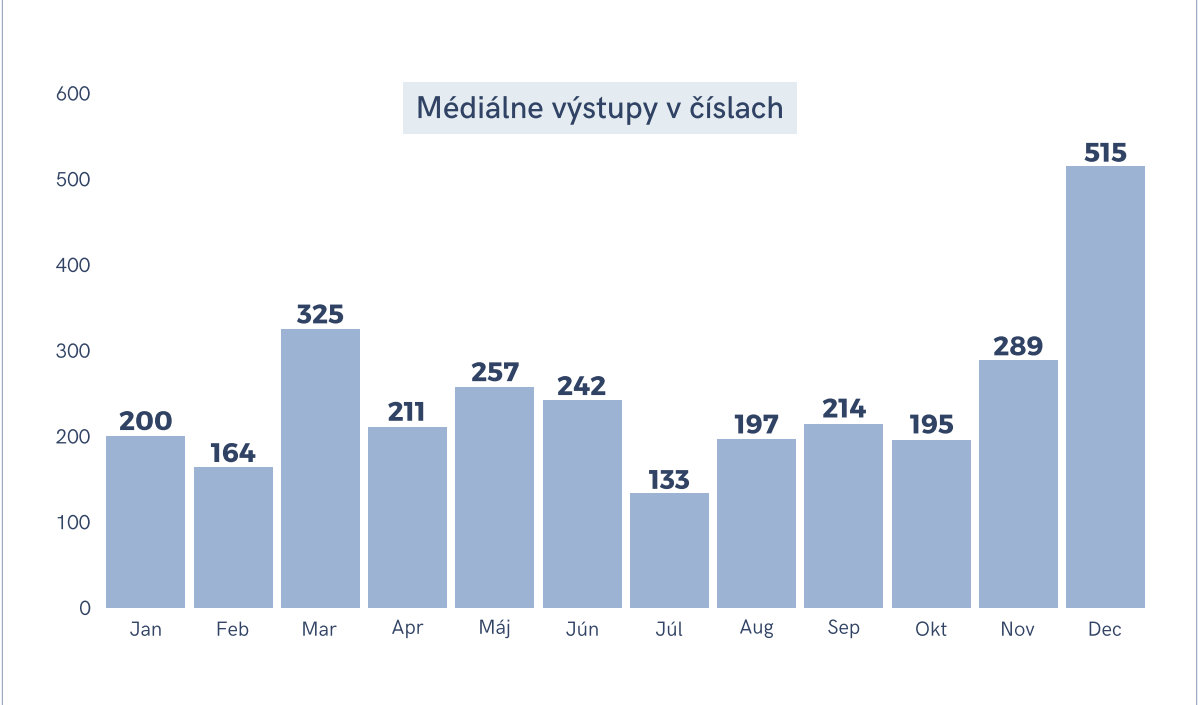
Úrad v uplynulom roku prvýkrát plnohodnotne komunikoval v dvoch základných úrovniach. Aktívne fungovala interná forma komunikácie ako nový nástroj v rámci vnútrofirmej kultúry a zároveň smerom k vonkajšiemu prostrediu pokračoval úrad v nastavenej externej komunikácii výsledkov kontrol a ďalších aktivít.

Kvalitnú internú komunikáciu považuje vedenie NKÚ za dôležitú súčasť komunikačnej stratégie. Interná komunikácia slúži na informovanie zamestnancov úradu o strategických cieľoch, novinkách a interných aktivitách a je tiež nástrojom na pozitívne profilovanie úradu ako zamestnávateľa. Národná autorita pre externú kontrolu má ambíciu patriť v tomto smere k vzorovým štátnym inštitúciám. Špecialista internej komunikácie sa snaží prostredníctvom moderných nástrojov zdieľať so všetkými zamestnancami informácie o aktivitách úradu doma i v zahraničí, ako aj informácie o najnovších výsledkoch kontrolnej a analytickej činnosti.

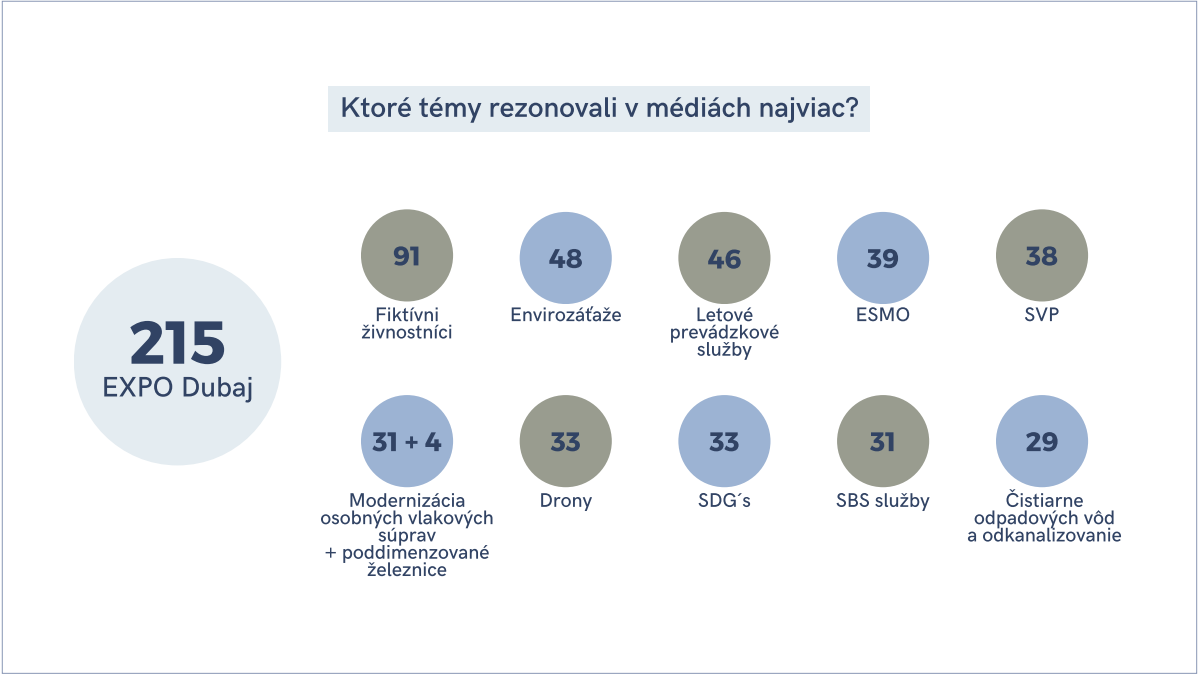
Otvorenosť úradu je potrebné budovať nielen smerom von, ale je dôležité, aby aj všetci zamestnanci mali rovnaký prístup k informáciám o jeho fungovaní a činnosti. Vzájomná informovanosť môže v konečnom výsledku priniesť pozitívny synergický efekt. Základnými nástrojmi online komunikácie sú intranet, e-mailová komunikácia a newsletter. Na intranete bolo počas roka zverejnených takmer 280 postov, zamestnanci dostali 92 informačných e-mailov a 14 newsletterov, ktoré obsahovali súhrn najdôležitejších informácií z daného obdobia. V rámci interných aktivít zrealizoval úrad pre zamestnancov 24 podujatí. Časť z nich mala charitatívny rozmer – darovanie krvi, vianočná zbierka či zbierka šatstva pre ľudí bez domova.

Výsledky práce kontrolórov a analytikov je potrebné doručovať kontrolovaným subjektom, zodpovedným inštitúciám, ústavným činiteľom a v prípade zásadných zlyhaní aj príslušným orgánom činným v trestnom konaní. Len jasne formulované závery a zároveň odporúčania na zmenu môžu byť prínosom a posunom v jednotlivých politikách štátu. Zároveň je dôležité zrozumiteľne komunikovať jednotlivé problémy a odporúčania aj širšej verejnosti. Práve občania sú totiž v demokratickej spoločnosti rozhodujúcim faktorom ovplyvňujúcim, kto bude pokračovať v nastavovaní jednotlivých verejných politík.

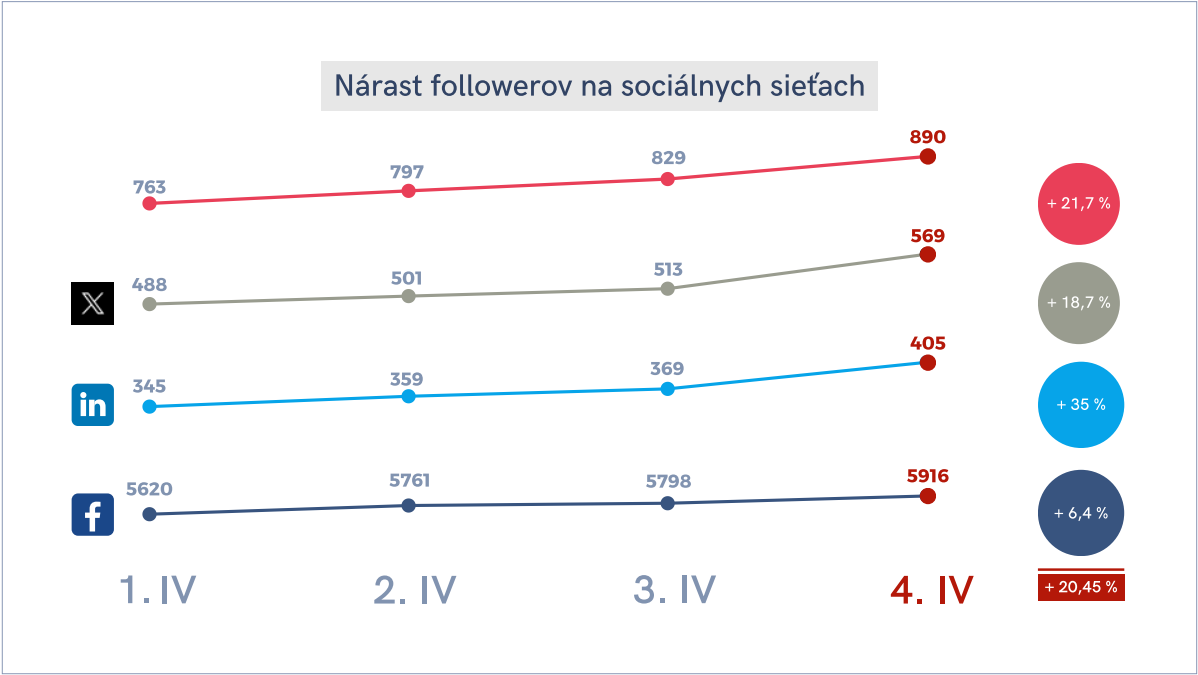
Výsledky odborných útvarov národnej autority pre externú kontrolu boli v minulom roku prezentované minimálne v 2 950 zachytených mediálnych výstupoch, z toho priamo kontrolných zistení sa týkalo 1 560 výstupov. Vedúci predstavitelia úradu poskytli médiám 29 rozhovorov. Išlo o rozhovory pre RTVS 24, Trend, Denník N, podcast portálu Aktuality či pre relácie Teraz TAKTO a Braňo Závodský NAŽIVO. K vybraným kontrolným zisteniam, ale aj k prezentácii činnosti úradu, vzniklo „in-house“ v prostredí NKÚ päť podcastov. Mediám bolo zaslaných 56 tlačových správ, úrad zorganizoval dve tlačové besedy.

V médiách najviac rezonovali zistenia z kontroly k príprave a priebehu účasti Slovenska na Svetovej výstave EXPO Dubaj 2020, analýza k fiktívnym živnostníkom a kontrola týkajúca sa odstraňovania envirozáťažní na Slovensku. Do prvej päťky tém, ktoré najviac rezonovali v médiách, patrí aj kontrola v štátnom podniku Letové prevádzkové služby a follow-up kontrola elektronického monitoringu odsúdených osôb.

Dôležitým nástrojom informovania laickej, ale aj odbornej verejnosti sú sociálne siete, spolu na nich bolo v priebehu roka zverejnených takmer 930 postov. Počet followerov sledujúcich účty NKÚ sa na všetkých sociálnych sieťach zvýšil. Najvyšší nárast bol na LinkedIn-e, a to o 35 %. Práve táto sieť je špecifická tým, že je zameraná na vytváranie profesionálnych sietí a kontaktov.

Ak chce štátna inštitúcia získavať do svojich radov nových odborníkov, je nevyhnutné prezentovať sa v ich prostredí a budovať svoj kredit a pozitívne povedomie o NKÚ ako o zamestnávateľovi. Približne 20-percentný nárast sledovateľov NKÚ zaznamenal aj na sieťach X a Instagram. Takmer 6 000 sledovateľov má NKÚ na sociálnej sieti Facebook.

Z pohľadu zobrazení bola na sociálnych sieťach najúspešnejšou témou komunikácia k výsledkom kontroly elektronického systému monitoringu osôb, keď posty k tejto téme mali takmer 24-tisíc zobrazení. Nad 10-tisíc zobrazení mali posty k analýze o fiktívnych živnostníkoch a ku kontrole v štátnom Slovenskom vodohospodárskom podniku. Top päť najúspešnejších postov na sociálnych sieťach kontrolného úradu uzatvárajú témy – kontrola v Letových prevádzkových službách a posty k 30. výročiu založenia úradu.

Webové sídlo NKÚ patrí k relevantným zdrojom informácií pre verejnosť. Kontrolný úrad ako otvorená inštitúcia sa snaží na pravidelnej týždennej báze zverejňovať aktuálne informácie, týkajúce sa svojej činnosti a aj výsledkov kontrol a analýz. V medziročnom porovnaní narástli všetky sledované ukazovatele. Počet unikátnych návštevníkov sa medziročne zvýšil na vyše 97 tisíc, čo je takmer šesťpercentný nárast. Počet celkových návštev bol cez 185 tisíc. Návštevníci v priebehu roka na stránke urobili takmer 6,5 mil. kliknutí a otvorili cez rok vyše 4,7 mil. stránok.

V priebehu roka sa postupne pripravoval prechod na novú verziu webu, ktorý je v súlade s Jednotným dizajn manuálom elektronických služieb Slovenska „ID-SK“. Pravidlá a prístupy uvedené v ID-SK sú tvorené tak, aby využívanie elektronických služieb bolo pre verejnosť jednoduchšie a aby pomáhal predchádzať bežným problémom. Nová verzia webového sídla úradu bola spustená do prevádzky v novembri, následne sa niektoré funkcionality začali spolu s dodávateľom dolaďovať tak, aby portál bol čo najviac užívateľsky prívetivý a zároveň všetky údaje, ktoré môže NKÚ z kontrol zverejňovať boli občanom čo najskôr k dispozícii online.

Reálnym odrazom komunikácie s verejnosťou je vnímanie NKÚ v jej očiach. Po dvoch rokoch agentúra MVK priniesla v decembri výsledky reprezentatívneho prieskumu dôveryhodnosti a poznateľnosti kontrolných a regulačných štátnych inštitúcií. NKÚ si polepšil v dvoch významných oblastiach. Kým v roku 2022 úrad poznalo 84,9 % opýtaných občanov, dnes je to o 4 percentá viac. Výraznejší nárast zaznamenal kontrolný úrad pri dôveryhodnosti, keď z 54 % poskočil na aktuálnych 60,4 %. Za rastúcim pozitívnym vnímaním úradu verejnosťou je popri výsledkoch kontrolnej činnosti práve otvorená a zrozumiteľná komunikácia výsledkov odbornej práce.

Dôvera občanov v úrad sa odzrkadľuje aj v agende podnetov. Úrad v minulom roku zaevidoval bezmála 600 podnetov. Išlo o podania a podnety od občanov,

ako aj zástupcov rôznych spoločenstiev a spoločností, časť podnetov bola od odbornej verejnosti, vrátane žiadostí o spoluprácu z prostredia polície a prokuratúry. Podobne ako minulý rok, občania najčastejšie upozorňujú na nehospodárne nakladanie s peniazmi a majetkom v správe štátu, obcí a miest či samosprávnych krajov, na prevody a prenájmy majetku. Časté sú sťažnosti na starostov, upozorňujúce na miestne prepojenia a možné konflikty záujmov. Viaceré z týchto podaní NKÚ odstupuje na preverenie a riešenie hlavnému kontrolórovi obce či kraja. Pomoc národných kontrolórov vyhľadávajú aj samotní hlavní kontrolóri obcí a miest či poslanci miestnych zastupiteľstiev, ktorí sa na úrad obracajú so žiadosťou o kontrolu obce či s konkrétnymi otázkami, týkajúcimi sa hospodárenia. Všetky relevantné podnety úrad eviduje v registri podnetov a využíva ich pri plánovaní svojich aktivít.

5.3. Náklady na energie sme znížili o pätinu

Inštitucionálnu nezávislosť NKÚ dopĺňa aj nezávislosť finančná, ktorú zabezpečuje rozpočet schvalovaný výborom a plénom Národnej rady SR. V roku 2022 hospodáril NKÚ v rámci svojej kapitoly s 15,5-miliónovým rozpočtom, rozhodujúca časť zdrojov smerovala na úhradu mzdových nákladov. Priemerná mzda zamestnanca bola 2 380 eur.

V rámci budovania moderného a inovatívneho úradu bol v roku 2023 spustený do ostrej prevádzky Centrálny ekonomický systém (CES) s nasadením 28 modulov. Inovácia procesov ako automatizácia, inteligentné získavanie dát, workflow, predvypĺňanie údajov patrí k základným spôsobom, akými nový CES zvýši produktivitu práce. Cieľom je elektronizovať väčšinu procesov a posunúť tak výkony zamestnancov k aktivitám s vyššou pridanou hodnotou.

NKÚ svoje skúsenosti so zavádzaním CES-u prezentoval na jesennej ITAPE 2023 v paneli Ako opraviť reformu: budúcnosť CES. Za vysokú súčinnosť a odbornosť pri implementácii systému ocenilo Ministerstvo financií SR projektový tím NKÚ písomným poďakovaním.

V oblasti Zelenej politiky sa Úradu podarilo úspornými opatreniami naplniť ambíciu šetrenia energií a splniť cieľ 20-percentnej úspory. Zároveň sa podarilo zmeniť a kontrahovať nových dodávateľov energií. Dôležitou súčasťou týchto procesov je aj zavedenie úsporných

opatrení v školiacom stredisku Bojnice. Školiace stredisko je každoročne z dôvodu úspor nákladov na prevádzku uvedené od 1. novembra na päť mesiacov do tzv. úsporného režimu. Počas úsporného režimu sa v objekte vykonáva údržba a prevádzkové činnosti, čistenie priestorov, priestory sa pripravujú na ďalšiu sezónu.

V rokoch 2022 – 2023 sa v stredisku v Bojniciach realizovala výmena osvetlenia za LED technológiu a inštalácia fotovoltiky za takmer 38-tisíc eur. Investícia sa prejaví na úspore finančných prostriedkov vynaložených na výdavky na kúrenie vo vykurovacom období 2023 - 2024, keďže v školiacom stredisku je elektrické vykurovanie. Inštalácia prispeje k efektívnejšiemu a úspornejšiemu režimu a úspore financií v čase nestabilných cien elektriny, pričom sa priblížime k energetickej sebestačnosti a získame spoľahlivý záložný zdroj energie.

Modernizácia a revitalizácia úradu je podmienená kvalitným verejným obstarávaním. Aj v tomto segmente má NKÚ ambíciu byť vzorovým úradom pre ostatné štátne inštitúcie. V roku 2023 za svoj prístup k verejnému obstarávaniu získal NKÚ certifikát Zodpovedný obstarávateľ 2022 s hodnotením „veľmi zodpovedný obstarávateľ, A+“.

Digitalizácia kontrolnej činnosti a podporných procesov úradu je realizovaná v informačnom systéme KIS NKÚ SR. V roku 2023 sa realizovali významné rozvojové projekty systému, a to technologický a aplikačný upgrade KIS prostredníctvom implementácie a integrácie novej modernej platformy a správy registratúry Fabasoft eGov Suite a nového webového sídla úradu. Projekty boli ukončené prechodom do produkčnej prevádzky v novembri 2023. Rozpočet projektu výmeny IBM Content Manager a správy registratúry bol 860 544 eur.

Celkové oprávnené výdavky na projekt Modernizácia informačného systému Webové sídlo Najvyššieho kontrolného úradu SR boli 517 115 eur. Projekt bol realizovaný v rámci výzvy č. OPII-2022/7/23-DOP „Modernizáciu informačných systémov“ od mája 2023 a 20. novembra 2023 bol nasadený do produkčnej prevádzky. Pre časovú tieseň spôsobenú termínom ukončenia možnosti čerpať európske finančné zdroje Úrad zvolil formu krízového riadenia a manažmentu týchto projektov.

NKÚ je v súlade so zákonom o kybernetickej bezpečnosti prevádzkovateľ základnej služby poskytovanej prostredníctvom KIS a webového sídla. V roku 2023 bol realizovaný projekt na zvýšenie kybernetickej

bezpečnosti. Implementovala sa ním nová bezpečnostná dokumentácia upravujúca kybernetickú bezpečnosť a implementoval sa vládny informačný systém kybernetickej bezpečnosti (VISKB). V roku 2023 bol taktiež na úrade realizovaný externý audit kybernetickej bezpečnosti. Potvrdil významný nárast súladu z 50% v roku 2021 na 91%.

5.4. Podporujeme komunity

NKÚ prikladá mimoriadnu dôležitosť nielen svojej spoločenskej poznateľnosti a dôveryhodnosti, ale v súlade s princípmi efektívneho a hospodárneho nakladania s verejnými zdrojmi sa snaží aj o čo najvyššiu mieru spoločenskej zodpovednosti.

V októbri 2023 NKÚ daroval Univerzitnej nemocnici Louisa Pasteura v Košiciach prebytočný majetok – pojazdné a udržiavané motorové vozidlo Volkswagen Caravelle, vyrobené v roku 2011, ktorého obstarávacía cena bola 34 788,35 eur. Vozidlo nemocnica aktívne používa a slúži aj na prevozy pacientov medzi dvoma budovami rozsiahleho areálu zdravotníckeho zariadenia.

V decembri 2023 úrad daroval prebytočných 21 počítačov typu all-in-one v celkovej obstarávacej hodnote 17 337,60 eur základnej škole na Námestí mládeže vo Zvolene. Počítače boli obstarané v rokoch 2017-2018 a stali sa prebytočnými z dôvodu výkonu práce v režime „home-office“ v pandemickom období, kedy boli všetkým zamestnancom úradu priradené notebooky.

Prehľad kontrolných akcií zaradených do Správy o výsledkoch kontrolnej činnosti NKÚ za rok 2023

Rok 2022

023/2022

Čistiarnie odpadových vôd a odkanalizovanie SR

044/2022

Systém poskytovania a uhrádzania finančných príspevkov za ubytovanie odídencov z Ukrajiny

Rok 2023

001/2023

Stanovisko NKÚ SR k návrhu štátneho záverečného účtu SR za rok 2022

002/2023

Rozhodnutia obcí a miest v elektronickej podobe

005/2023

Hospodárenie s finančnými prostriedkami a majetkom v organizáciách založených na podporu mládeže

007/2023

Obnova a rekonštrukcia študentských domovov

010/2023

Letové prevádzkové služby Slovenskej republiky, š. p.

011/2023

Ochrana pred povodňami v SR - kontrola opatrení

015/2023

Núdzové zásoby ropy a ropných výrobkov

016/2023

Vykazovanie majetku a záväzkov v individuálnych účtovných závierkach vybraných kapitol štátneho rozpočtu

017/2023

Účinnosť kontrolného systému súvisiaceho s prevádzkou dronov

018/2023

Infraštruktúra pre pripájanie škôl do internetu

019/2023

Kontrola hospodárenia s verejnými prostriedkami a nakladania s majetkom v účelových zariadeniach ústredných orgánov štátnej správy

020/2023

Zelená infraštruktúra v mestách a obciach

023/2023

Poplatok za rozvoj v samospráve

025/2023

Zabezpečenie krízového riadenia štátu počas krízových stavov

026/2023

Systém zabezpečenia ambulancií dopravnej zdravotnej služby

027/2023

Vyrubovanie a výber dane z príjmov z prevodu vlastníctva nehnuteľností

028/2023

Využitie výskumných inštitúcií pri riešení hrozieb pandémie

029/2023

Účinnosť zavedenia objektívnej zodpovednosti a efektívnosť jej fungovania

030/2023

Zdravotnícke zariadenia – nemocnice zverené do správy VÚC

031/2023

Využitie záverov kontroly NKÚ SR pre optimalizáciu činnosti Slovenského pozemkového fondu

032/2023

Budovanie implementačnej štruktúry pre implementáciu mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

033/2023

Špeciálna technika v podmienkach finančnej správy

034/2023

Kontrola bezpečnosti potravín v SR

035/2023

Hospodárenie s verejnými prostriedkami vynaloženými na EXPO Dubaj x

036/2023

Opatrenia štátu počas energetickej krízy

037/2023

Súkromné stredné školy v systéme vzdelávania

038/2023

Operačný program Rybné hospodárstvo 2014 – 2020

039/2023

Sociálne podniky

040/2023

Preverenie výsledkov činností Slovensko IT, a. s.

042/2023

Kontrola vybraných výdavkov Úradu pre územné plánovanie a výstavbu SR

043/2023

Príprava a realizácia investičných projektov národnej nemocnice Rázsochy a Univerzitnej nemocnice sv. Martina

047/2023

Stanovisko NKÚ SR k návrhu štátneho rozpočtu SR na rok 2024

048/2023

Žop Centrálny ekonomický systém

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
Priemyselná 2
Bratislava 26
824 73
Web: www.nku.gov.sk
E-mail: info@nku.gov.sk
telefón: +421 2 501 14 911 (podateľňa)
Vydal: Najvyšší kontrolný úrad SR, 2022

